

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Mgr. Václav Dobrozemský

Vybrané otázky spolkového práva
(pojem a název, účel a činnost spolku)

Rigorózní práce

Olomouc 2015

Poděkování:

Mému skautskému kolegovi doc. Ing. Janu Stejskalovi, Ph.D., za cenné rady a připomínky.

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem rigorózní práci na téma **Vybrané otázky spolkového práva (pojem a název, účel a činnost spolku)** vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Novém Jičíně dne 1. 3. 2015

.....

Obsah

Obsah	3
Seznam použitých zkratk	4
1. Úvod	5
2. Zakotvení spolkového práva	8
3. Pojem „nezisková organizace“ a „spolek“	11
3.1 Neziskový sektor a nezisková organizace.....	11
3.2 Pojem spolek	15
3.3 Název spolku	21
3.4 Označení právní formy	28
3.5 Pobočné spolky	31
3.6 Svazy spolků	37
3.7 Přejídné ustanovení zákona	39
3.8 Ochrana názvu	45
4. Účel a činnost spolku	49
4.1 Obecné vymezení účelu	49
4.2 Zakázaný účel spolku	51
4.3 Veřejný a soukromý účel	54
4.4 Veřejná prospěšnost	56
4.5 Předmět činnosti	59
4.6 Hlavní činnost	62
4.7 Vedlejší činnost	68
4.7.1 Podnikání	72
4.7.2 Jiná výdělečná činnost	78
4.7.3 Tzv. nepřímé podnikání	83
5. Závěr	84
Seznam použitých zdrojů	88
Shrnutí, klíčová slova	96
Summary, key words	98

Seznam použitých zkratek

AVPO ČR	Asociace veřejně prospěšných organizací České republiky
Junák	Junák – svaz skautů a skautek ČR (Junák – český skaut, z. s.)
KANCL	Komise pro aplikaci nové civilní legislativy
Listina	usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
MF	ministerstvo financí ČR
MŠP	ministerstvo spravedlnosti ČR
MV	ministerstvo vnitra ČR
NNO	nestátní nezisková organizace
NOZ	nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.)
NS	Nejvyšší soud České republiky
NSS	Nejvyšší správní soud České republiky
NSS ČSR	Nejvyšší správní soud Československé republiky
obč. zák.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
obch. zák.	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
o. p. s.	obecně prospěšná společnost
OZ 1964	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
rejstříkový zákon	zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
VS	vrchní soud
zákon o právě spolčovacím	zákon č. 134/1967, ř. z., o právě spolčovacím
zákon o sdružování občanů	zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů
živnostenský zákon	zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

1. Úvod

Obsahem této rigorózní práce je analýza vybraných institutů spolkového práva ČR coby jednoho z institutů „neziskového“ sektoru (občanské společnosti). Cílem práce je analýza a kritické zhodnocení stávajících institutů spolkového práva, které je od 1. 1. 2014 zakotveno v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

V úvodu se, pro lepší pochopení problematiky, zabývám zařazením spolkového práva a spolků do právního řádu ČR. Práce následně analyzuje dva z pestré škály institutů spolkového práva, a sice pojem spolek a problematiku názvů spolků, a dále vymezením účelu a činnosti spolku. Jedna z podkapitol je věnována také statusu veřejné prospěšnosti. Byť jde o institut, jehož projevy a dopady budou zásadní spíše ve veřejném právu (účetní, daňové a dotační souvislosti), tento status je nově vymezen přímo v občanském zákoníku. Pokládám za důležité se tomuto tématu věnovat. Ač právní řád od 1. 1. 2014 tento status zná a vymezuje jeho charakteristiku, dosud nebyl přijat samostatný zákon o statusu veřejné prospěšnosti, který by získání statusu právnických osobám umožnil. Tato skutečnost se projevila například v oblasti veřejných rejstříků a placení soudních poplatků za rejstříkové řízení.

Pro toto téma jsem se rozhodl mimo jiné proto, že již dlouhou dobu působím v organizaci (spolku) Junák – svaz skautů a skautek ČR, mám povědomí o praktickém fungování občanského sdružení (spolku) a zkušenosti s vedením jeho organizačních jednotek. Právními aspekty fungování spolku se ve své činnosti v Junáku zabývám, mimo jiné také přednáškovou a lektorskou činností. Problematika „neziskového sektoru“ a zejména spolkového práva je mi blízká. Proto jsem se také rozhodl zaměřit na tento typ právnické osoby.

V rámci studia na Právnické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci jsem absolvoval volitelné předměty *Spolkové a nadační právo* a *Daňový režim neziskového sektoru* pod vedením JUDr. Zdenky Papouškové, Ph.D. Dr. Papoušková také působila jako vedoucí mé diplomové práce na téma *Právní postavení a hospodaření občanských sdružení*, kterou jsem na PF UP obhájil v roce 2013.

Dalším z důvodů, proč jsem se rozhodl zaměřit na toto téma, je praktický dopad zásadních změn na činnost spolků v souvislosti s nabytím účinnosti nového občanského zákoníku. Právní úprava přinesla pro tyto subjekty mnoho změn a novinek, které s ohledem na krátký čas, jenž uplynul, zatím nebyly a nejsou (vy)řešeny a budou předmětem dalších diskusí, názorů, výkladů, stanovisek, ale také rozhodovací praxe soudů. Právě s ohledem na dosavadní nejednotnost a různé výklady chci touto prací přinést další pohled (a možná některá

vyjasnění či návrhy řešení) na tuto zkoumanou problematiku. Pokládám za důležité zpracování tohoto tématu, neboť právní forma spolku je nejrozšířenější právní osobou „neziskového sektoru“, a nová právní úprava má dopad na desítky tisíc těchto subjektů a stovky tisíc osob, které jsou jejich členy.

Nelze říci, že by řešená problematika nebyla dosud uceleně zpracována. Za první komplexní počín v oblasti spolkového práva v ČR je nutné zmínit publikaci prof. Telce *Spolkové právo* (1998), jež nejen z pohledu civilistiky teoreticky zmapovala a analyzovala problematiku spolkového práva, ale přinesla i návrhy de lege ferenda, a tyto návrhy byly mnohdy inspiračním zdrojem při přípravě nového občanského zákoníku. Publikace tak stále zůstává základním právně-teoretickým dílem pro oblast spolků. V pozdějším období však již nebyly otázky spolkového práva uceleně analyzovány. Mnoho autorů se problematikou (nejen) spolků zabývá z pohledu veřejného práva, konkrétně práva daňového (např. doc. Jan Stejskal). Problematika civilistického pohledu na spolky je zpracovávána v komentářích k novému občanskému zákoníku, této problematice se dlouhodobě věnují odborníci prof. Ivo Telec, doc. Kateřina Ronovská, doc. Bohumil Havel, JUDr. Lenka Deverová, Mgr. Petr Pavlok, avšak jedná se spíše o úvahy na dílčí témata, časopisecké články, vystoupení na seminářích apod. Jako pozitivní počín poslední doby lze zmínit publikaci doc. Ronovské a spol. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích* (2014), kteří čtenářsky příjemným způsobem přináší ucelený pohled na nové spolkové právo včetně přesahu do daňové a účetní oblasti. Lze říci, že kniha přináší komplexní pohled na spolkové právo a je velice vhodná pro cílovou skupinu, kterou představují členové spolků.

Tato rigorózní práce je členěna na tři kapitoly, které jsou dále členěny na podkapitoly – zakotvení spolkového práva (1. část), vymezení pojmu spolek a problematika názvu spolku, která také zahrnuje problematiku pojmů „nezisková organizace“ a „neziskový sektor“ (2. část), a účel a činnost spolku, která se zabývá vymezením účelu (posláním) spolku, jeho činnostmi a také, v současné době sice právně zakotveným, ale samostatným zákonem neprovedeným (což má za následek nemožnost tento status získat) statutem veřejné prospěšnosti (3. část).

V celé práci je použita metoda historického srovnání s minulými právními úpravami. Pokládám to za důležité jak z důvodu pohledu na historický vývoj spolkového práva (resp. zkoumaných institutů), tak z důvodu, že platná právní úprava z některých dřívějších úprav vychází a inspiruje se jimi. Proto např. i judikatura prvorepublikových soudů bude v některých případech použitelná na platnou právní úpravu. Jednotlivé instituty jsou srovnávány s minulou právní úpravou, v kontextu jehož je poukazováno na problematiku

úpravu. V celé práci je pro lepší představitelnost použito mnoho praktických příkladů, ukázek z praxe apod.

Při zpracování této práce byla dále použita metoda analýzy, z níž následně vycházejí některé mé názory a pohledy na věc. V některých částech je také použita metoda normativní, která si klade za cíl navrhnout pro některé instituty či oblasti úpravu de lege ferenda. Položeny jsou hlavní výzkumné otázky: pro první část – jak má vypadat nový název spolku?, pro druhou část – jaké činnosti může spolek vykonávat?

Mé ambice při přípravě této práce a volbě témat byly větší. Původně jsem chtěl analyzovat více institutů, avšak tvorba vybraných témat ukázala, že tato problematika je tak rozsáhlá a s příchodem nového právní úpravy nejednoznačná, že analýza dalších důležitých institutů spolkového práva nebyla s ohledem na rozsah rigorózní práce možná.

Ke zpracování této rigorózní práce budou použity zdroje uvedeny níže, včetně judikatury soudů a časopiseckých zdrojů. Ze zdrojů byly použity dle mého názoru zásadní publikace zabývající se oblastí spolkového práva. S ohledem na inspiraci dřívější právní úpravou byly použity i rozhodnutí prvorepublikových soudů. Při zpracování této práce jsem částečně (zejména z hlediska historického srovnání a použitelné judikatury) vycházel z již zmíněné diplomové práce na téma Právní postavení a hospodaření občanských sdružení. Práce je zpracovávána s ohledem na aktuální vývoj legislativy a reflektuje některé připravované změny.

2. Zakotvení spolkového práva

Institut spolku jako jedné z právnických osob soukromého práva je známý již s římského práva, které ukotvilo zásadu „*tres faciunt collegium*“ (tři tvoří spolek). Aktivita osob spočívající ve spolčování jsou známy odnepaměti. Smyslem těchto aktivit je vytváření společenství vykonávajících činnost s úmyslem dosažení stanoveného cíle (záměru). Sdružování provází lidstvo v každé etapě jeho vývoje a může mít nejrůznější charakter – ekonomický (středověké cechy), zájmový (sportovní nebo kulturní spolky), politický či jiný (ochrana různorodých veřejných zájmů). „*Klíčovým aspektem sdružování je vůle osob vytvářet uskupení, v jejich rámci budou tyto osoby moci realizovat své cíle či požadavky, efektivně uplatňovat svá práva a právem chráněné zájmy a dělit se o odpovědnost za splnění povinností stanovených právním řádem.*“¹

Spolky tradičně zařazujeme mezi subjekty neziskového sektoru. Představuje jednu ze základních a nejdůležitějších složek neziskové sféry. Největší zastoupení z neziskových organizací mají právě spolky (dříve občanská sdružení), o čemž svědčí následující přehled:²

Rok	Občanská sdružení	Organizační jednotky o. s.
1990	3 879	
1991	9 366	
1992	15 393	
1993	21 694	
1994	24 978	
1995	26 814	
1996	27 807	
1997	30 297	
1998	36 046	
1999	38 072	
2000	42 302	
2001	47 101	
2002	49 108	30 547
2003	50 997	31 502
2004	53 306	32 020
2005	54 963	33 178
2006	58 347	28 868

¹ PETERKOVÁ, Magdaléna. Sdružování. In SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo – zvláštní část (vybrané kapitoly)*. Praha: Leges, 2011, s. 120 – 121.

² STEJSKAL, Jan, KUVÍKOVÁ, Helena, MAŤÁTKOVÁ, Kateřina. *Neziskové organizace – vybrané problémy ekonomiky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, s. 27 – 28.

2007	61 802	29 378
2008	68 631	29 752
2009	72 111	30 640
2010	72 111	31 166
2011	72 981	31 525
2012 ³	77 801	32 376
2013 ⁴	83 547 ⁵	33 117
2014 ⁶	86 851	27 236

Rozlišit je možné tři základní koncepce zařazení spolkového práva do právního řádu:⁷

- právní úprava statusových otázek spolků je přímo součástí občanského zákoníku (v Německu, Itálii, Nizozemsku, Švýcarsku, od 1. 1. 2014 v ČR),
- právní úprava statusových otázek spolků je v obecné rovině upravena v občanském zákoníku, následně je rozpracována ve zvláštních zákonech (v Řecku, Maďarsku, částečně v Německu),
- právní úprava statusových otázek spolků je obsažena v samostatných právních předpisech (do 31. 12. 2013 v ČR, dále na Slovensku, v Belgii, Francii).

Přestože s nabytím účinnosti občanského zákoníku byl do našeho právního řádu opět zakotven tradiční a historicky známý pojem „spolek“, mnohé právní předpisy (včetně ústavního pořádku ČR) stále hovoří o sdružování a o právu sdružovacím.

Moderní demokratický právní stát v současném pojetí sdružovací právo nejenom definuje a zaručuje, ale vytváří podmínky pro jeho nejširší uplatnění. Spolek je konkrétním projevem práva sdružovacího (spolčovacího). Toto právo je zakotveno v čl. 20 Listiny, a je označováno jako právo politické, které slouží k rozvíjení a fungování svobodné demokratické společnosti a právního státu.⁸ Právo sdružovací (spolčovací) je zakotveno a chráněno v mnoha mezinárodních právních dokumentech, např. Mezinárodním paktu o občanských a politických

³ *Statistika počtu nestátních neziskových organizací v letech 1990 – 2012*. [online]. neziskovky.cz [cit. 29. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.neziskovky.cz/data/stat_NNO_tabulka_1990_2012txt12780.pdf>.

⁴ FORST, Adam. „Transformace“ občanských sdružení na spolky dle nového občanského zákoníku. [online]. epravo.cz, 7. června 2013 [cit. 29. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/transformace-obcanskych-sdruzeni-na-spolky-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-91443.html>>.

⁵ *Statistika počtu nestátních neziskových organizací v letech 1990 – 2013*. [online]. neziskovky.cz [cit. 29. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.neziskovky.cz/sdata/stat_NNO_2013_619.pdf>. Uvádí počet občanských sdružení 84 400. Údaje se liší vzhledem k datu sčítání těchto subjektů.

⁶ *Důvodová zpráva k Návrhu zákona o podmínkách pro zápis statusu veřejné prospěšnosti do veřejného rejstříku podle občanského zákoníku (zákon o statusu veřejné prospěšnosti)*. [online]. eKLEP.cz, 2. července 2014 [cit. 29. listopadu 2014]. Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9LFG5S9B>>.

⁷ RONOVSÁ, Kateřina. Nadace, spolky a občanské právo. *Acta Iuridica Olomouciensis*, 2010, roč. 5, č. 2, s. 95.

⁸ ČERNÝ, Petr. *Zákon o sdružování občanů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 11.

právech, Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech, Evropské úmluvě o lidských právech. Sdružovací právo je zařazeno v oddílu označeném jako „politická práva“, s čehož bylo dovozováno, že právo sdružovat se je politickým právem, a patří do veřejného práva. Tento přístup je ale třeba odmítnout, jelikož lidé se spolčují k prosazování svých zájmů na základě soukromé aktivity (iniciativy), ke spolčování nejsou nuceni.⁹ K výkonu sdružovacího práva není třeba povolení státního orgánu.¹⁰ To představuje záruku svobodného výkonu tohoto práva. S tím souvisí i jedna ze základních zásad spolkového práva, kterou je ústavní oddělení spolků od státu a omezená ingerence státu do záležitostí spolků jen v nutných případech na základě zákona a způsobem stanoveným zákonem.¹¹ Ostatně tuto zásadu deklaroval i § 2 odst. 3 zákona o sdružování občanů: „*Do jejich postavení a činnosti mohou státní orgány zasahovat jen v mezích zákona*“. Omezení sdružovacího práva je možné z taxativně vymezených důvodů (bezpečnost státu, ochrana veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předcházení trestným činům, ochranu práv a svobod druhých), jestliže to je v demokratické společnosti nezbytné, a pouze způsobem stanoveným zákonem.¹²

⁹ ELIÁŠ, Karel. Neziskový sektor v novém. In ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 134.

¹⁰ § 1 odst. 2 zákona o sdružování občanů.

¹¹ TELEČEK, Ivo. Zásady nového spolkového práva. *Právní rozhledy*, 2013, č. 22, s. 763. [online]. [ipravnik.cz](http://www.ipravnik.cz), [cit. 21. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_8896/zasady-noveho-spolkoveho-prava.aspx>.

¹² Čl. 20 odst. 3 Listiny.

3. Pojem „nezisková organizace“ a „spolek“

V této části bude analyzován pojem „nezisková organizace“ a „neziskový sektor“, a dále pojem „spolek“ jako označení právnické osoby, kterou se v této práci zabývám.

3.1 Neziskový sektor a nezisková organizace

Pro pojmy „neziskový sektor“ a „nezisková organizace“ neexistují v českém právním řádu legální definice, přesto jde však o pojmy zažitě a běžně používané. Pojem „neziskový“ je českou vědeckou doktrínou¹³ odmítán, přesto je však užíván. Jedná se o vadný překlad právního výrazu „non-profit“, případně „not-for-profit“. V těchto případech se však jedná o pojem mající význam „jiný než“ (resp. nikoli za účelem zisku). V českém prostředí je však užíván výraz „neziskový“ mající význam záporu „ne“.¹⁴

Pro neziskový sektor a neziskové organizace jsou také běžně užívány pojmy „nevýdělečný“, „občanský“, „třetí“, „nevládní“ (z anglického „Non-Governmental Organisation“, zkratka NGO), popř. „nestátní nezisková organizace“, (zkratka NNO),¹⁵ dobrovolné či dobrovolnické organizace, soukromé neziskové organizace apod.¹⁶ Ani tyto pojmy nejsou v českém právním řádu legislativně zakotveny, stejně jako pojem „neziskový“ přesně nevyjadřují charakter těchto subjektů, resp. celého sektoru.

Neziskový sektor je vytvářen neziskovými organizacemi v zemi, které vyhovují tzv. strukturálně – operacionální definici neziskových organizací podle Salamona a Anheiera. Pro neziskovou organizaci je definujících šest základních vlastností:

- formální ustavení (mají institucionální strukturu, jsou soukromé – odděleny od státu),
- nerozdělují zisk (základní rozdíl např. od obchodních společností; neziskové organizace mohou vytvářet zisk, ale ten neslouží k přerozdělení společníkům nebo členům, ale musí sloužit opět k dosahování účelu – předmětu činnosti – pro který byl subjekt založen),
- jsou samosprávné (mají alespoň minimální organizační strukturu a jsou vybaveny mechanismy umožňující kontrolu vlastní činnosti),
- mají dobrovolný charakter,

¹³ Např. TELEC: *Spolkové právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1998, s. 30 – 34. ELIÁŠ, Karel. Neziskový sektor v novém. In ELIÁŠ a kol.: *Občanské právo pro každého...*, s. 130.

¹⁴ HUDCOVÁ, Zdenka. *Daňový režim neziskových organizací v ČR a ve vybraných zemích EU*. 1. vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2007, s. 9.

¹⁵ Tento pojem je běžně používán státní správou, např. v dokumentech MF. Poradní orgán vlády se jmenuje Rada vlády pro nestátní neziskové organizace.

¹⁶ BAČUVČÍK, Radim. *K terminologii neziskového sektoru: sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, s. 41.

- jsou veřejně prospěšné (slouží veřejnému – obecnému – zájmu mimo soukromé zájmy pouze svých členů).¹⁷

Tento výčet je možné rozšířit či poupravit např. o požadavek personálního nebo majetkového základu organizace, že k jejich založení dochází zpravidla jednostranným či vícestranným soukromoprávním úkonem, mohou uplatňovat zvláštní způsoby financování (získávání dotací či grantů, daňové výhody). Charakteristickým rysem také může být využití dobrovolníků k zajištění své činnosti. Organizace také nemusí být vždy nutně veřejně prospěšné (nadace, nadační fondy, o. p. s.), ale mohou být i vzájemně prospěšné (občanská sdružení).¹⁸

Jistou definici, resp. vymezení funkcí neziskového sektoru poskytla i Evropská komise:

- neziskové subjekty zajišťují svým klientům služby sociální, zdravotní, tréninkové, informační, poradenské a podpůrné,
- účelem organizace je prosazovat určitý účel či zájmy určité skupiny,
- organizace vytvářeny jednotlivci nebo skupinami, kteří mají společný zájem či potřebu,
- organizace koordinuje své aktivity, poskytují informace a podporu individuálním organizacím pracujícím v určité oblasti nebo sektoru.¹⁹

MF vymezuje nestátní neziskové organizace jako „*občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, účelová zařízení církví a náboženské společnosti, nadace a nadační fondy či další právnické osoby, jejichž hlavním předmětem činnosti je poskytování zejména zdravotních, kulturních, vzdělávacích a sociálních služeb a dotace k poskytování sociálně právní ochrany dětí atd.*“²⁰

Neziskový sektor lze také charakterizovat jako „*soukromé instituce a organizace vzniklé sdružením občanů nebo založené fyzickými osobami*“.²¹ Základním znakem těchto subjektů je nerozdělování dosaženého zisku; ten slouží k financování jejich činnosti (veřejně nebo vzájemně prospěšných činností). „*Cílem těchto organizací není tvorba a přelévání*

¹⁷ HUDCOVÁ: *Daňový režim...*, s. 12.

¹⁸ RONOVSÁ: *Spolkové a nadační právo*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008, s. 11.

¹⁹ PELC, Vladimír. *Daňové podmínky působení neziskových subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 1.

²⁰ Ministerstvo financí ČR. *Financování nestátních neziskových organizací*. [online]. mfcz.cz. [cit. 29. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.mfcz.cz/cs/verejny-sektor/podpora-z-narodnich-zdroju/neziskove-organizace/zakladni-informace>>.

²¹ KYNCL, Libor. Dary neziskovému sektoru snižující základ daně z příjmů právnických osob. In HUDCOVÁ, Zdenka (ed). *Aktuální otázky vybraných institutů práva neziskového sektoru*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2007, s. 176.

kapitálu, ale jejich činnost a hlavní funkce spočívá v zajišťování obecně (veřejně) prospěšné aktivity.“²²

Je nutné odlišovat pojmy hospodářský účel a hospodářská činnost. Hospodářskou (často podnikatelskou) činnost, někdy také označovanou jako vedlejší, mohou organizace provozovat, dosahovat zisku a tento zisk následně není rozdělen mezi členy, ale je použit k naplňování cílů činnosti, pro který byla organizace založena. To, že nezisková organizace provozuje hospodářskou (výdělečnou) činnost, ještě neznamená, že sleduje výdělečný účel. Hospodářský účel se vyskytuje u obchodních společností. K jinému než hospodářskému (výdělečnému) účelu mohou být založeny pouze subjekty, které taxativně vymezuje český právní řád, např. subjekty podle zákona o sdružování občanů, nadace a nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, politické strany a hnutí, církve a náboženské společnosti.²³

U neziskových organizací tedy není vyloučeno dosažení zisku (naopak vzhledem k možnostem financování těchto subjektů a zajištění činnosti a dalšího rozvoje je vytváření zisku více než žádoucí), avšak tento zisk musí být užit pro plnění a dosahování účelu (předmětu činnosti) tohoto subjektu.

Pojem obecně prospěšné cíle vymezoval zákon o nadacích a nadačních fondech, který za obecně prospěšné cíle demonstrativně uváděl „*rozvoj duchovních hodnot, ochranu lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochranu přírodního prostředí, kulturních památek a tradic a rozvoj vědy, vzdělání, tělovýchovy a sportu*“.²⁴

Taktéž pojem „nezisková organizace“ český právní řád nezná. Lze však vycházet ze zákona o daních z příjmů, kde byl použit pojem „*poplatníci, kteří nejsou založeni nebo zřízeni za účelem podnikání*“.²⁵ § 17a zákona o daních z příjmů účinného od 1. 1. 2014 nově vymezuje pojem veřejně prospěšný poplatník, kterým je „*poplatník, který v souladu se svým zakladatelským právním jednáním, statutem, stanovami, zákonem nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci jako svou hlavní činnost vykonává činnost, která není podnikáním*“ Rozhodující tak není právní forma subjektu (formální stránka), ale samotná činnost (materiální stránka).

„Nezisková organizace je právnickou osobou, která je založena nebo zřízena na základě zákona, nikoli za účelem podnikání, jejímž hlavním cílem je poskytování obecně

²² KYNCL, Libor. Dary neziskovému sektoru snižující základ daně z příjmů právnických osob. In HUDCOVÁ (ed).: *Aktuální otázky...*, s. 176.

²³ RONOVSÁ: *Spolkové a nadační právo*, s. 12.

²⁴ § 1 odst. 1 zákona o nadacích a nadačních fondech.

²⁵ § 18 odst. 8 zákona o daních z příjmů účinného do 31. 12. 2013.

*prospěšných služeb podle předem stanovených pravidel, a která v případě dosažení zisku musí tento zisk použít výhradně k rozvoji svého hlavního cíle.*²⁶

Pokus o legislativní vymezení pojmu „nezisková organizace“ byl učiněn v návrhu zákona o neziskových organizacích.²⁷ Definice byla uvedena v § 2 odst. 1: *„Nezisková organizace je právnickou osobou zřízenou podle tohoto zákona, jejíž hlavní činností je poskytování služeb a provádění činností, jež jsou zpravidla neziskové a slouží veřejnému zájmu (dále jen ‚hlavní činnost‘). Majetek neziskové organizace nesmí být použit ve prospěch zřizovatelů a musí být použit na provoz neziskové organizace, zejména na poskytování služeb a provádění činností, pro které byla nezisková organizace zřízena. Nezisková organizace může vedle hlavní činnosti za podmínek stanovených tímto zákonem vykonávat i doplňkovou činnost, která nesmí ohrožovat nebo omezovat činnost hlavní“.*

Na rozdíl od ČR, Slovensko má pojem „nezisková organizace“ legislativně vymezen. *„Nezisková organizace je právnická osoba založená podle zákona, která poskytuje všeobecně prospěšné služby za předem určených a pro všechny uživatele stejných podmínek a jejíž zisk se nesmí použít ve prospěch zakladatelů, členů orgánů ani pro zaměstnance, ale v celém rozsahu se musí použít na zabezpečení všeobecně prospěšných služeb.“*²⁸ Zákon pak vymezuje i pojem všeobecně prospěšné služby.

Neziskové organizace lze systemizovat a rozčlenit podle několika definičních znaků:²⁹

- podle kritéria zakladatele na organizace založené veřejnou správou (státní správou nebo samosprávou), které lze nazvat veřejnoprávní organizace a na organizace založené soukromou fyzickou nebo právnickou osobou (soukromoprávní organizace)
- podle kritéria globálního charakteru poslání na organizace veřejně prospěšné (uspokojují potřeby veřejnosti) a organizace vzájemně prospěšné (uspokojují vlastní zájmy, potřeby určitých skupin občanů spjatých společným zájmem nebo cílem)
- podle kritéria právně organizační normy na organizace založené podle zákonů č. 218/2000 Sb. a č. 250/2000 Sb., na organizace založené podle ostatních zákonů a organizace založené dle zákona č. 513/1991 Sb.

²⁶ HUDCOVÁ: *Daňový režim...*, s. 16.

²⁷ Návrh zákona o neziskových organizacích, sněmovní tisk 64/0, volební období 2006 – 2010 [online]. psp.cz, [cit. 27. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/ff/dc/31/6f/08.htm>>.

²⁸ § 2 odst. 1 zákona č. 213/1997 Z. z., o neziskových organizacích poskytujících všeobecně prospěšné služby, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹ REKTOŘÍK, Jaroslav a kol. *Organizace neziskového sektoru. Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3. aktualizované vydání. Praha: EKOPRESS, 2010, s. 40 – 41.

- podle kritéria financování na organizace financované zcela nebo zčásti z veřejných rozpočtů, organizace financované z různých zdrojů a organizace financované především z výsledků realizace vlastního poslání.

Jak uvádí Škarabelová,³⁰ lze neziskové organizace členit na dva typy:

- vládní (státní, veřejné) neziskové organizace), které zabezpečují převážně realizaci výkonu státní správy. Vyskytují se v právních formách příspěvkových organizací a organizačních složek státu.
- nestátní (nevládní, občanské, soukromé) neziskové organizace.

3.2 Pojem spolek

Právní úprava se vrátila k tradičnímu pojmu „spolek“ jako označení jednoho z typů právnické osoby soukromého práva (korporace), a tento pojem československé právo znalo do roku 1951. Spolek je společenstvím soukromého práva, jehož „orgány rozhodují na základě stanov sdružení v zájmové oblasti svých členů, tj. pouze v oblasti soukromé, nikoli veřejné“.³¹ Spolek je právnickou osobou civilního (soukromého) práva, korporativního typu, tedy založenou na osobním (členském) základě, a který vzniká na základě soukromoprávního zakladatelského jednání (nejedná se tedy o výkon veřejné moci). S ohledem na vývoj právní úpravy (a možnost, aby i právnické osoby založily spolek) tak již není poněkud přesná definice, kterou podala doc. Ronovská:³² „Spolek je společenství soukromého práva, které je právnickou osobou sdružující primárně fyzické osoby, s omezenou druhotnou účastí právnických osob, pokud se nejedná o sdružení právnických osob či svazy spolků.“ Oproti tomuto vymezení, německá právní úprava je v oblasti spolkového práva, resp. vymezení pojmu „spolek“ širší, jelikož zdůrazňuje některé zásady existence spolků, a s přijetím nové právní úpravy spolků v ČR je přesnější: „Spolkem označujeme dobrovolné a trvale založené sdružení fyzických či právnických osob sledující určitý účel, jehož existence je nezávislá na změnách jeho členů“.³³

Z hlediska systematiky právnických osob je spolek klasickým typem korporace spolu s dalšími dvěma – fundacemi (souhrnné označení pro nadace a nadační fondy), a ústavy (resp. i s obecně prospěšnými společnostmi).

³⁰ ŠKARABELOVÁ, Simona. *Definice neziskového sektoru: sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005, s. 27 – 28.

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2002, sp. zn. 30 Cdo 275/2002.

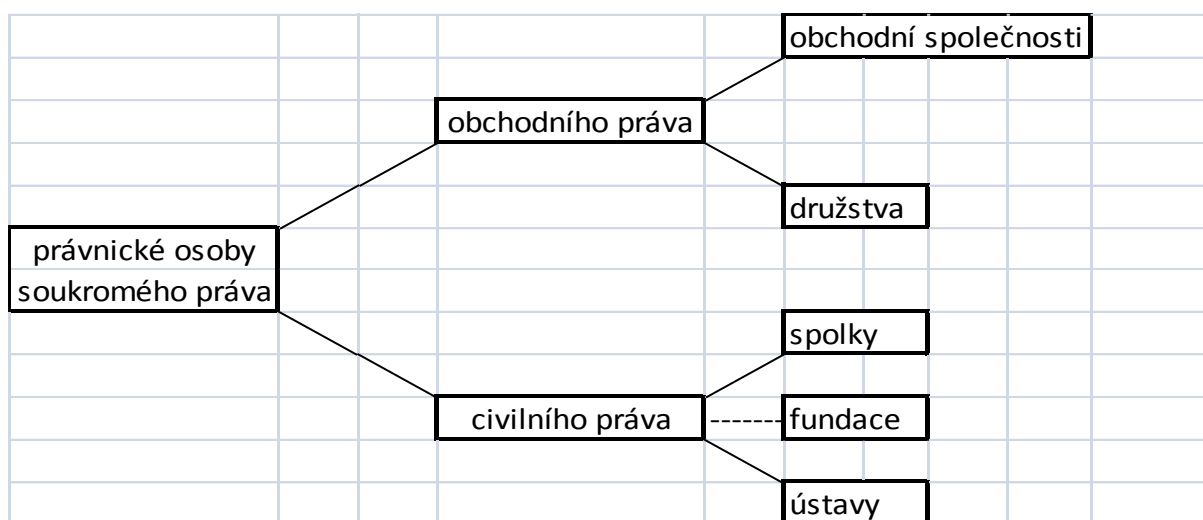
³² RONOVSKÁ: *Spolkové a nadační právo*, s. 24.

³³ MRZENA, Martin. *Právo spolků v 19. a na počátku 20. století*. Olomouc, 2010. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta, s. 25.

Z výše uvedeného můžeme nalézt několik pojmových znaků, které charakterizují spolek:

- právnická osoba korporativního typu založena na osobním základě (spolek má právní osobnost, procesní způsobilost i omezenou deliktní způsobilost),
- princip osobního (nepřevoditelného) dobrovolného členství,³⁴
- ústavní princip oddělenosti od státu,
- členská základna s hlasovacím právem,
- princip oddělenosti majetku a závazků spolku od majetku a závazků jeho členů,
- struktura orgánů (určení statutárních, popř. jiných orgánů, kompetencí a způsobu jejich jednání),
- spolková autonomie,
- obecně prospěšný účel (předmět činnosti) jiný, než hospodářský,
- použití zisku k obecně prospěšnému účelu (předmětu činnosti) spolku.³⁵

Pakliže bychom spolky zařadily do systematiky právnických osob, vizuálně můžeme přehled znázornit takto³⁶:

³⁴ BŘEŇ, Jan, JEMELKA, Luboš. *Zákon o sdružování občanů, zákon o právu shromažďovacím s komentářem*. Praha: ASPI, 2007, s. 2.

³⁵ RONOVSÁ: *Spolkové a nadační právo*, s. 25.

³⁶ Ústav je v občanském zákoníku systematicky řazen do samostatného oddílu 4, což důvodová zpráva k zákonu odůvodňuje kombinací věcného základu s osobním prvkem a jeho specifickým účelem, kterým je poskytování služeb. V rovině teoreticko-právní se však jedná o subjekt, který má majetkový základ, jedná se tedy o právnickou osobu nadačního typu. To dovozuje jak právní teorie, viz RONOVSÁ, Kateřina. Komentář k § 303 obč. zák. In LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1313 – 1314, tak i dřívější judikatura: rozsudek NS ČSR R I 313/22, Vážný 1559: „...ústav není než druh nadace“.

Jak bylo v úvodu řečeno, pojem „spolek“ se vrátil do českého práva a nahradil tak nevhodný pojem „občanské sdružení“, který byl konstituován po pádu komunistického režimu v roce 1990.

Provedeme-li historický exkurz a srovnání, zjistíme, že pojem „spolek“ byl známý již v době, kdy České země byly součástí Rakouského císařství. Můžeme zmínit předpisy, které spolkové právo upravovaly:

- Pravidla pro spolky, vydaná císařem rakouským dne 19. 10. 1843,
- Patent císařský č. 171/1849 ř. z., jímžto se vydává úprava svobody spolkového a shromažďovacího práva,
- Patent císařský č. 253/1852 ř. z., jímžto se vydávají nová ustanovení o spolcích (zákon spolkový),
- Zákon č. 134/1867 ř. z., o právě spolčovací.³⁷

Posledně uvedený zákon byl v roce 1918 recipován do právního řádu nově vzniklé Československé republiky, a z tohoto titulu byl na území českých zemí účinný až do 1. 10. 1951, kdy nabyl účinnosti zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních. Tato právní úprava opustila tradiční pojem „spolek“ a konstruovala „právnícké osoby socialistické“, mezi něž zákon řadil i „dobrovolné organizace vytvářené lidem“. Později přijatý občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb.) ve svém původním § 18 a 19 hovořil o „socialistických organizacích“, mezi něž byly zařazeny i „společenské organizace“. V tomto ohledu právní režim neudržel jednotu pojmosloví.

Z hlediska racionálně uvažujícího zákonodárce by bylo možno očekávat, že po pádu komunistického režimu se nový demokratický právní stát vrátí k tradičnímu pojmu „spolek“, avšak nestalo se tak. K zavedení pojmu „občanské sdružení“ vedly zákonodárce dle důvodové zprávy k návrhu zákona o sdružování občanů ze dne 28. 2. 1990 následující úvahy: *„Etymologicky slova ‚spolčovat se‘ a ‚spolek‘ vycházejí ze slova (ve smyslu dohromady, společně) a souvisejí se slovy pospolitost, společnost. Výrazy ‚spolčovat se, spolčování‘ mají však již nyní v obecném povědomí archaický nádech a kromě toho je tento výraz poněkud zavádějící, protože v trestním právu se mluví o spolčení ve smyslu dohody dvou nebo více osob k trestnému činu [srov. § 34 písm. g) tr. zák. o ‚členu spolčení‘]. Označení ‚spolek‘ vyvolává nyní v občanech již pouze představu malé, místní a nevýznamné zájmové organizace, a toto označení se již v názvech existujících organizací prakticky ani nevyskytuje. Z těchto*

³⁷ TELEEC: *Spolkové právo*, s. 41.

důvodů návrhu výrazu „spolčování“ vůbec nepoužívá a označení „spolek“ připouští jako jedno z možných označení organizace, v níž se občané sdružují.

Proti názvům „dobrovolná organizace“, „dobrovolná společenská organizace“ a „společenská organizace“ je často namítáno, že jsou zdiskreditovány používáním v dosavadním nedemokratickém režimu, kde se dokonce vytvářela jakási hierarchie takových organizací mj. tím, že některé z nich se označovaly jako pouhé „zájmové organizace“, některé z nich se přijímaly do Národní fronty a jiné nikoliv (čímž byly výrazně diskriminovány) atd.; přitom ve všech těchto případech šlo o realizaci stejné svobody občanů sdružovat se s jinými. Z těchto důvodů jsou tyto výrazy většinou zavádějící a vágní a nevyjadřují náležitě vazbu mezi právem občanů sdružovat se s jinými a společenským útvarem, který uskutečněním tohoto práva vzniká.

V souladu s terminologií použitou v mezinárodních dokumentech o lidských právech a zčásti i v čl. 5 Ústavy ČSSR (kde je provedena hmotněprávní úprava práva občanů sdružovat se) se proto navrhuje použít výrazu „sdružování“ a vzniklý sociální útvar označit jako „občanské sdružení“, resp. „sdružení“ (navazuje se na pojetí občanské společnosti jakožto nejšířší pospolitosti svobodných občanů). Výraz „sdružení“ je etymologicky odvozen od slovesa „sdružovat se“ a navazuje na výrazy jako „druh“, ve smyslu společník, „soudruh“, „družba“ ve smyslu sdružování nebo přátelství, „družina“, „družiti se“, „družný“. Tyto výrazy jsou proto považovány za vhodnější i proto, že nemíří jen na organizační formu, ale i na kvalitu vztahů³⁸. Toto pojmosloví se promítlo i do ústavního pořádku ČR, konkrétně do Listiny, kde čl. 20 odst. 1 říká, že: „Právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích“.

I přesto, že se v jistém pohledu mohou zdát úvahy tvůrců zákona, prezentované v důvodové zprávě, logické, jedná se o právně vadný pojem. Sdružení totiž nemuseli zakládat jen občané. Terminologie zákona o sdružování občanů používala slovo „občan“ ve smyslu český státní občan i cizinec. Právo sdružovat se (podle čl. 20 Listiny) je dáno každému. Tento závěr lze dovodit i z čl. 42 odst. 3 Listiny, který uvádí, že „pokud dosavadní předpisy používají pojmu „občan“, rozumí se tím každý člověk, jde-li o základní práva a svobody, které Listina přiznává bez ohledu na státní občanství“. Lze tedy uzavřít, že právo sdružovací dle zákona o sdružování občanů se vztahovala jak na fyzické, tak na právnické osoby, byť právnické osoby byly částečně omezeny v tom smyslu, že se nemohly stát zakladateli občanského sdružení, resp. být členem přípravného výboru.³⁹

³⁸ ČERNÝ: Zákon o sdružování ..., s. 34 – 35.

³⁹ Tamtéž, s. 78.

Samotný pojem „sdružení“ je také problematický, neboť nemuselo být na první pohled vždy jasné, o jakou právní formu se v konkrétním případě bude jednat. Tento termín užíval právní řád ve čtyřech různých situacích:

1) Pro sdružení občanů dle zákona o sdružování občanů. Zákon užíval termínu „sdružení“ jako legislativní zkratku pro spolky, společnosti, svazy, hnutí, kluby a jiná občanská sdružení, jakož i odborové organizace.⁴⁰

2) Tento pojem také označoval „sdružení“ dle smlouvy o sdružení podle § 829 a násl. OZ 1964, kde se jednalo o závazkový právní vztah (kontrakt) bez právní subjektivity.

3) OZ 1964 v § 20f a násl. znal zvláštní typ právnické osoby pod názvem „zájmové sdružení právnických osob“.

4) OZ 1964 nepoužíval výraz „sdružení“ jen pro osobní korporace, ale i pro osoby majetkové, konkrétně v § 18 odst. 2 písm. b), kde hovoří o „účelových sdružení majetku“, pod které lze z právnických osob soukromého práva zařadit nadace a nadační fondy, resp. i o. p. s. a nyní ústavy.

Podle zákona o sdružování občanů bylo označení „sdružení“ jakýmsi sběrným pojmem a legislativní zkratkou pro „*spolky, společnosti, svazy, hnutí, kluby a jiná občanská sdružení, jakož i odborové organizace...*“.⁴¹ Zákon tak demonstrativním výčtem označoval možné názvy (právní typy) občanských sdružení. Tyto jednotlivé typy se lišily názvy, ale také náplní činnosti; jednalo se však stále o jednu právní formu. Jejich uvedení v zákoně bylo svým způsobem nadbytečné, ale také neúplné, jelikož zákonodárce zde nezařadil organizace zaměstnavatelů, které jsou postaveny na roveň odborovým organizacím.⁴² S výjimkou právě odborových organizací, organizací zaměstnavatelů a jejich svazů bylo nerozhodné a bez právního významu, o jaký typ „sdružení“ se jednalo, jelikož všechny tyto typy se řídily jednotnou právní úpravou.

Uvedené ustanovení zákona o sdružování občanů tedy vyjmenovávalo následující právní typy sdružení, ke kterým je možné poskytnout stručný komentář.⁴³

Spolky. Zákonodárce jej vymezil jako jeden z několika typů sdružení. Byť se jednalo o klasické historicky známé označení pro tyto typy právnických osob, které mělo být zevšeobecněno a použito pro všechny typy těchto subjektů s právní osobností, právní řád se tehdy vydal jinou cestou. Jako příklad lze uvést Spolek českých právníků Všehrd.

⁴⁰ § 2 odst. 1 zákona o sdružování občanů.

⁴¹ § 2 odst. 1 zákona o sdružování občanů.

⁴² ČERNÝ: *Zákon o sdružování ...*, s. 34.

⁴³ TELEČ: *Spolkové právo*, s. 73 – 75.

Společnosti. Mohlo se jednat o společnosti vědecké a odborné. Avšak nikoliv již o obchodní nebo náboženské ani o o. p. s., kdy tyto typy právnických osob byly upraveny samostatnými zákony a právní úprava sdružování občanů se na ně vůbec nevztahovala. Nejedná se ani o tichou společnost, která byla upravena coby smluvní typ v obch. zák. Jako příklad lze uvést Českou lékařskou společnost Jana Evangelisty Purkyně nebo Zeměpisnou společnost Morava.

Svazy. Není žádného rozdílu mezi uvedenými typy sdružení, tento pojem se jeví jako nadbytečný. Jako příklad lze uvést o Svaz tělesně postižených v České republice nebo Český svaz ochránců přírody.

Hnutí. Byť nejde o zákonné pravidlo, organizační struktura hnutí a jeho vnitřní právní poměry mohou být volnější, než u jiných typů sdružení. Nejedná se však v tomto případě o politická hnutí, která patří do zvláštního oboru sdružovacího (spolkového) práva, a sice práva politických stran, kterážto problematika je upravena v samostatném zákoně. Za příklad lze uvést Hnutí DUHA – Friends of the Earth Czech Republic nebo Hnutí Brontosaurus.

Kluby. Bude se jednat o kluby sportovní, sběratelské a podobné spolky typicky zájmového rázu, majícího svůj význam zpravidla ve volném čase, zábavě apod. Bude se jednat např. o kluby vojenské historie, Klub vodních sportů LAGUNA Nový Jičín, o. s., Klub Pathfinder.

Jiná občanská sdružení. Jde o jiná, než uvedená pod písm. a) – e). Jde o jakýsi sběrný pojem pro ostatní typy sdružení, která nebyla výše uvedena. Může jít např. o Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska.

Svazy. V tomto případě šlo o typ právnické osoby, na který pamatoval § 16 zákona o sdružování občanů, kdy tento svaz sdružoval jiná sdružení („svaz zúčastněných sdružení“), avšak nejednalo se o zájmové sdružení právnických osob dle OZ 1964. Sdružení tedy vytvořila novou právnickou osobu (svaz) k uplatňování a prosazování svých zájmů. Jako svaz však byly (jsou) označovány i právnické osoby (dříve občanská sdružení, dnes spolky), které pojmově svazem nejsou a sdružují (jejich organizační strukturu tvoří) organizační jednotky s (pobočné spolky) s právní subjektivitou (osobností). Zvláštním případem je Junák – svaz skautů a skautek ČR.⁴⁴ O svazy předpokládané zákonem o sdružování občanů se nejednalo

⁴⁴ U Junáka se jedná o historický pozůstatek, jelikož v roce 1939 byl opravdu vytvořen „klasický“ svaz, který sdružil do jedné organizace většinu tehdy fungujících skautských organizací v Československu. Paradoxním však je, že slovo „svaz“ v názvu Junáka, přes několikeré zrušení organizace a obměny samotného názvu, se udrželo doposud, resp. do března 2014, kdy delegáti Valného sněmu Junáka odhlasovali změnu názvu organizace na Junák – český skaut, z. s. Tato změna názvu však nabude účinnosti až v průběhu roku 2015. Jedním ze dvou důvodů, proč ke změně názvu došlo (kromě přidání povinného dodatku právní formy spolku),

v případě zvláštního veřejnoprávního typu právnické osoby svazové povahy, a sice (dobrovolného) svazku obcí, který je upraven v zákoně o obcích.

Že se jednalo o demonstrativní výčet v zákoně, svědčí i pestrá škála různých označení sdružení, např. cech (Cech podnikatelů v pohostinství), fond (Fond ohrožených dětí), asociace (Asociace nestátní neziskových organizací v České republice), federace (Federace automobilového sportu v České republice), konfederace (Konfederace politických vězňů v České republice), rada (Česká rada dětí a mládeže), unie (Česká tábornická unie, o. s.), liga (Liga lesní moudrosti – The Woodcraft League), jednota (Českomoravská myslivecká jednota, z. s.), společenství (Společenství harmonie těla a ducha, avšak nejedná se o společenství vlastníků jednotek), středisko (Středisko Radost, občanské sdružení), sbor (sbor dobrovolných hasičů). Množství typů sdružení (spolků) svědčí o pestrosti této oblasti neziskového sektoru.

Odborové organizace, organizace zaměstnavatelů a organizace s mezinárodním prvkem, které můžeme také zařadit do obecného pojmu „sdružení“ nejsou předmětem našeho zájmu.

Nová právní úprava přinesla jednoznačně pozitivní změny, neboť zavedla zákonný pojem „spolek“, který je na území českých zemí tradiční, a tento je konstruován jako obecný sjednocující pojem nahradivší dosavadní nejednotnou hypertrofní právní úpravu.

Extrahujeme-li z výše uvedeného, můžeme historické pojmenování zkoumaných subjektů seřadit takto:

1849 – 1951	spolek
1951 – 1990	dobrovolná organizace
1990 – 2013	sdružení občanů
od 2014	spolek

3.3 Název spolku

§ 132 obč. zák.⁴⁵ říká, že „*jménem právnické osoby je její název*“. Zákon tak přináší v § 132 – 135 obecná pravidla pro názvy právnických osob. Jelikož je spolek právnickou osobou, budou se i na spolky vztahovat obecná ustanovení o názvu právnických osob. „*Název*

byl právě argument, že se již dlouho nejedná o svaz ve smyslu sdružení několika samostatných právnických osob.

⁴⁵ Je-li v této práci uvedeno ustanovení paragrafu bez označení zákona, má se na mysli zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

občanského sdružení, tak jako název každé právnické osoby musí odpovídat požadavkům na něj kladeným obecně závaznými právními předpisy, [...] Název má být proto zásadně pravdivý a přiměřený poměrům konkrétní právnické osoby; má být volen tak, aby byl veřejnosti srozumitelný a aby vůči ní nepůsobil klamavě.⁴⁶

„Možnost volby vlastního názvu vyplývá pro právnické osoby z principu jejich statutární autonomie (týká se v zásadě osob soukromého práva), resp. ze zásady ‚vše je dovoleno, co není výslovně zakázáno‘.⁴⁷ Název má zásadní význam jako identifikační znak spolku, uvádí se již v zakladatelském právním jednání a je jeho obligatorní náležitostí, neboť právě název jej individualizuje.⁴⁸ Název je nezbytnou formální náležitostí při zápisu do příslušného rejstříku. Název se zapisuje do spolkového rejstříku.⁴⁹ Volba názvu spolku může být také jistým způsobem dosahování cíle spolku.

Spolek (resp. osoby jeho jménem vystupující a právně jednající) je povinen jednat pod svým názvem, a to takovým, který je uveden ve stanovách a zapsán ve spolkovém rejstříku. „Skutečnost, že z právního jednání nebude patrné, za kterou právnickou osobu je v konkrétním případě jednáno, může eventuálně vést k neurčitosti nebo nesrozumitelnosti právního jednání, případně k tomu, že zástupce domněle jednající za právnickou osobu bude zastoupen sám (viz § 436 odst. 1).“⁵⁰ Nicméně rozhodovací praxe soudů dovodila, že „je-li z právního úkonu zřejmé, o jaký subjekt jde, nemá to za následek neplatnost právního úkonu“.⁵¹ Totožnost subjektu tak může být např. určena identifikačním číslem a jeho sídlem.

Úprava stojí na třech zásadách. 1. distinktivita (odlišitelnost, nezaměnitelnost, rozlišovací způsobilost), 2. zákaz klamavosti názvů, 3. přípuštění použití jména člověka v názvu právnické osoby i použití části názvu právnické osoby v názvu právnické osoby jiné, ovšem jen za stanovených podmínek.⁵² Prvně dvě uvedené zásady se dosud aplikovaly pouze ve vztahu k obchodním firmám podnikatelů (§ 10 odst. 1 věta první obch. zák.), nyní jsou zakotveny jako obecné zásady pro tvorbu názvu všech právnických osob soukromého práva.

Název musí být na první pohled viditelný a kýmkoliv bezprostředně seznatelný.⁵³ S ohledem na to, že se jedná o identifikátor, musí název odlišovat právnické osoby od sebe

⁴⁶ Rozsudek NSS ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 7 As 28/2010-102.

⁴⁷ HURDÍK, Jan. *Právnické osoby (Obecná právní charakteristika)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000, s. 150.

⁴⁸ Jako obligatorní náležitost stanov uváděl název sdružení i zákon o sdružování občanů v § 6 odst. 2 písm. a).

⁴⁹ § 25 odst. 1 písm. a) rejstříkového zákona.

⁵⁰ LASÁK, Jan. Komentář k § 132 obč. zák. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I. ...*, s. 700.

⁵¹ Usnesení NS ze dne 15. 12. 1998, sp. zn. 33 Cdo 2272/98.

⁵² SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, DEVEROVÁ, Lenka a kol. *Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 34 – 35.

⁵³ TELEČEK: *Spolkové právo*, s. 99.

(resp. musí odlišit právnickou osobu od jiné osoby), ale také od orgánu veřejné moci, mezinárodní organizace, jejího orgánu nebo instituce a od názvu Evropské unie a jejích orgánů.⁵⁴ Byť tento výčet již oproti někdejší právní úpravě není v zákoně takto vyjmenován, lze s ohledem na logiku věci a rozhodovací praxi soudů mít za to, že tento negativní výčet bude aplikován i nadále.

Název má specifikovat daný subjekt. „*Aby název právnické osoby byl dostatečným identifikačním a distinktivním znakem, musí být zvolen tak, aby byl především způsobilý právnickou osobu individualizovat.*“⁵⁵

Pro úpravu spolků v této oblasti platí obecně formulované firemní zásady individuality (odlišnosti) názvu, jeho pravdivosti, přiměřenosti, jasnosti a jednotnosti,⁵⁶ a to zejména v důsledku toho, že i spolky jsou nyní zapisovány (a vznikají až zápisem) do veřejného (konkrétně spolkového) rejstříku, nikoliv již do polooficiální evidence občanských sdružení vedené MV, která charakter veřejného rejstříku neměla. Z tohoto pohledu budou použitelné některé obecné závěry soudní praxe týkající se firemního práva a názvů právnických osob.

Je možné předpokládat, že rejstříkové soudy budou ke spolkům při hodnocení nezaměnitelnosti názvu shovívavější než k obchodním korporacím. Důvodem může být např. fakt, že v době, kdy evidenci občanských sdružení vedlo MV, v praxi jako registrační orgán umožnilo vznik občanských sdružení, jejichž názvy by z hlediska firemního práva neuspěly.⁵⁷

O odlišení od názvu jiné osoby se nejedná v případě připojení právní formy. Označení právní formy právnické osoby není odlišujícím prvkem, protože obě povinnosti jsou uvedeny kumulativně (povinnost odlišovat název a používat označení právní formy).⁵⁸

„*Název právnické osoby má být zásadně pravdivý a přiměřený poměrům konkrétní právnické osoby, název právnické osoby má být rovněž zvolen tak, aby byl veřejnosti srozumitelný a aby vůči ní nepůsobil klamavě. Při tvorbě názvů právnických osob je třeba rovněž respektovat ten fakt, že zvláštní právní předpisy povolují použít určitá slova nebo označení jen v názvech některých právnických osob (např. slova banka, burza, spořitelna, obecně prospěšná společnost nebo nadace).*“⁵⁹ Je třeba zvolit název, který bude spolek při vynaložení běžné péče a opatrnosti ze strany veřejnosti činit nezaměnitelným.⁶⁰ Při posouzení, zda je dána objektivní zaměnitelnost, je třeba vycházet z celkového dojmu veřejnosti, jak

⁵⁴ BŘEŇ, JEMELKA: *Zákon o sdružování občanů...*, s. 22.

⁵⁵ Rozsudek NSS ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 7 As 51/2010-63.

⁵⁶ TELEC: *Spolkové právo*, s. 98.

⁵⁷ RONOVSÁ, Kateřina, VITOUL, Vlastimil, BÍLKOVÁ, Jana a kolektiv. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014, s. 79.

⁵⁸ SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právnické osoby...*, s. 37.

⁵⁹ ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009, s. 247 – 252.

⁶⁰ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo ...*, s. 79.

zakotví v jeho paměti. Nebude tak rozhodující úplné slovní znění, ale je nutné přihlížet k dojmu, který vzniká třetím osobám. „*Jde-li o názvy, které se skládají z více prvků (slov), i když téhož druhu, mají pro posouzení nezaměnitelnosti nejdůležitější význam ty prvky, které jsou pro celkový dojem určující (tzv. silné prvky).*“ Již totožností těchto „silných“ prvků je založena objektivně zaměnitelnost znění obou názvů.⁶¹

Projevem zásady zákazu nezaměnitelnosti je požadavek, že název spolku nesmí obsahovat výrazy, které jsou vyhrazeny pro určitý typ subjektů (např. banka, investiční společnost).⁶² Za zmínku zde stojí dva případy, které v minulosti řešil NSS.

V první kauze⁶³ soud posuzoval „občanské sdružení Komise pro kapitálový trh“. NSS potvrdil rozhodnutí MV, kdy poukázal, že se jedná o název zavádějící a klamavý, jelikož sdružení užívalo označení určené pro státní orgány a mohlo tak vyvolat klamný dojem, že působí jako státní orgán. „*Dojem veřejnoprávního charakteru subjektu je totiž schopný ve veřejnosti vyvolat vyšší stupeň důvěry v úkony a status subjektu, čímž je pozměněn přístup a jeho vnímání třetími osobami. Z názvu sdružení samozřejmě není seznatelné, že jde skutečně o občanské sdružení ryze soukromoprávního charakteru. Vzhledem k nedávné existenci správního úřadu obdobného jména, vyvolává název ‚Komise pro kapitálový trh‘ možnost záměny či nástupnictví orgánu veřejné správy, což nelze považovat za situaci, jež by byla ve vztahu k třetím osobám v souladu s dobrými mravy a principem právní jistoty.*“

V druhém případě⁶⁴ se soud zabýval občanským sdružením s názvem „NEW CENTRALBANK-ING o. s.“ Zde soud také konstatoval, že používání tohoto názvu vyvolává mylné představy ohledně povahy občanského sdružení. Uvedený název totiž vyvolává dojem, že se jedná o subjekt oprávněný poskytovat bankovní služby a z tohoto důvodu také o subjekt podléhající státnímu dozoru. Z tohoto důvodu soud „*shledal v takovém znění názvu občanského sdružení nepřijatelnou klamavost, jehož důvěryhodnost má být dána a podpořena dozorem státních orgánů. Takto zvolený název sdružení představuje nedovolený způsob dosahování cílů občanského sdružení, neboť je způsobilý uvést třetí osoby v omyl ohledně povahy zamýšleného subjektu*“.⁶⁵ Soud konstatoval, že uvedený název vyvolává dojem subjektu poskytujícího bankovní a finanční služby, tudíž podléhajícího státnímu dohledu, je totiž schopný ve veřejnosti vyvolat vyšší stupeň důvěry v úkony a status subjektu, čímž je pozměněn přístup a jeho vnímání třetími osobami. NSS nechal v potaz argument stěžovatele

⁶¹ Rozsudek NS ze dne 26. 10. 2004, sp. zn. 32 Odo 840/2004. Obdobně též problematiku tzv. silných prvků v názvu zmiňuje i usnesení NS ze dne 28. 1. 2008, sp. zn. 32 Odo 1729/2006.

⁶² KOČÍ, Petr. *Nevýdělečné organizace 2012*. Praha: ASPI, 2012, s. 6.

⁶³ Rozsudek NSS ze dne 24. 6. 2010, sp. zn. 7 As 40/2010-85.

⁶⁴ Rozsudek NSS ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 7 As 51/2010-63.

⁶⁵ Tamtéž.

(občanského sdružení), že označení „o. s.“ v názvu je dostatečně zřejmé a vypovídající o charakteru této právnické osoby. Právě naopak, soud hodnotil tuto zkratku spíše jako zavádějící, „neboť je snadno zaměnitelná např. se zkratkou veřejné obchodní společnosti podle obchodního zákoníku (v. o. s.), či např. akciovou společností (a.s.)“.⁶⁶

Název nesmí být nemravný, má být zásadně pravdivý a takový, aby nepůsobil na veřejnosti klamavě.⁶⁷ „Užití názvu sdružení ‚NEW CENTRALBANK-ING o. s.‘ shledal správní orgán v nyní projednávané věci ve vztahu k třetím osobám, zejména v běžné korespondenci, v úředním styku se státními orgány nebo při navazování kontaktů se zahraničními subjekty, za zjevně klamavé a matoucí, neboť takový název je způsobilý uvést tyto osoby v omyl ohledně povahy tohoto občanského sdružení.“⁶⁸

Z výše uvedeného vyplývá, že NSS ve svých rozsudcích vymezil obecné požadavky na název sdružení (které je však možné aplikovat i v současné době pro spolky), resp. uvedl, jaké podmínky musí být splněny, aby byl název v souladu se zásadou nezaměnitelnosti a zákazu klamavosti. Jako zjevně nejdůležitější účel zde uvádí zásadu právní jistoty, srozumitelnosti a ochrany dobré víry třetích osob.

Spolu se zakotvením statusu veřejné prospěšnosti v obč. zák. konstruuje zákonodárce možnost (nikoliv povinnost), aby právnické osoby, které tento status získaly, uváděly ve svém názvu, že jsou veřejné prospěšné.⁶⁹ Toto ustanovení má dvě stránky – aktivní (viz výše, tedy možnost osob se statutem uvádět jej ve svém názvu), a pasivní, tedy povinnost subjektů bez statusu veřejné prospěšnosti zdržet se užívání a uvádění tohoto sousloví ve svém názvu, neboť by to bylo možné považovat za porušení zásady zákazu klamavosti názvu.⁷⁰ Možnost uvedení „veřejné prospěšnosti“ v názvu je určitým benefitem pro osoby s tímto statutem, který bude důležité pro tyto osoby při jednání navenek se sponzory, donátory atd., a měl by být zárukou určité prestiže a důvěryhodnosti této entity.

Třetí ze zásad, která se promítá v právní úpravě obč. zák., upravuje podmínky pro uvedení jména člověka v názvu právnické osoby, k němuž má zvláštní vztah. Je třeba uvést, že zákon doposud tuto problematiku nijak neupravoval. Pro užití jména osoby v názvu spolku tak musí být splněny kumulativně dvě podmínky:

- objektivní – zvláštní vztah spolku k tomuto člověku,

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, a kol. *Občanské právo hmotné I.* 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Aspi, 2005, s. 218.

⁶⁸ Rozsudek NSS ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 7 As 51/2010-63.

⁶⁹ § 150 obč. zák.

⁷⁰ RONOVSÁ, Kateřina. Komentář k § 150 obč. zák. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I.* ..., s. 776.

- subjektivní – souhlas osoby (po smrti člověka souhlas osob v zákonem určené posloupnosti) s uvedením jména v názvu.

O zvláštní vztah se bude jednat v případě zakladatele, čestného či zasloužilého člena, člena orgánu spolku, významného donátora,⁷¹ nebo existence vazby osoby k předmětu činnosti spolku.⁷² Bude otázkou, zda např. jméno bývalého člena spolku (zakladatele), který již s jeho činností nemá nic společného (eventuálně může působit v jiném spolku), bude stále splňovat zákonné podmínky (zvláštní vztah těchto dvou subjektů) a nebude působit na veřejnosti klamavě. Mám za to, že dikce § 133 je nastavena tak, aby existence zvláštního vztahu mohla být dána i mezi spolkem a bývalým členem (zakladatelem).

Nejedná se však o marginální záležitost, neboť např. ve spolku Junák – svaz skautů a skautek ČR existuje několik desítek organizačních jednotek (souhrnný pojem pro pobočné spolky), které užívají ve svém názvu jméno určitého člověka (resp. osoby, jelikož se může jednat i o osobu právnickou).⁷³ Věřím tomu, že drtivá většina těchto jednotek nemá udělen souhlas dotyčné osoby, resp. osob uvedených v zákoně. U některých to, vzhledem k osobě, o jejíž jméno v názvu jednotky se jedná, ani možné nebude.⁷⁴ V této souvislosti u některých pobočných spolků, které mají v názvu jméno člověka, probíhá diskuse o možné změně názvu, a to právě s ohledem na fakt, že nemá zajištěn souhlas s užitím tohoto jména ve svém názvu, tak i z jiných důvodů (otázka činnosti, resp. zvláštního vztahu jednotky a osoby). Jako příklad lze uvést název Pražského kraje A. B. Svojsíka.⁷⁵

Zákon také řeší možnost odvolání souhlasu, případně, bude-li rodina ohrožena užitím jména, může se při takovém ohrožení a neoprávněném zásahu domáhat ochrany (upuštění od užívání tohoto jména). Komentář⁷⁶ jako případy tohoto důležitého zájmu uvádí např. užívání názvu se jménem pro propagaci ve společnosti negativně vnímaných produktů či projevy tendencí u takové právnické osoby, které nebudou v souladu se zájmy rodiny.

⁷¹ Např. „Junák, středisko ekologické výchovy Kapráluv mlýn“ provozuje skautskou základnu Kapráluv mlýn, kdy původně stavbu „Horního mlýna“ koupila v roce 1939 Zdena Kaprálová. Tento objekt byl komunistickým režimem zkonfiskován a paní Kaprálové vrácen až v 90. letech v restitucích. Ta jej následně dlouhodobě pronajala Junáku, a následně dcery zemřelé paní Kaprálové darovaly Mlýn skautům. Na její počest začal být užíván název Kapráluv mlýn nejprve jen pro základnu, v roce 2012 pak vznikla výše uvedená organizační jednotka (nyní pobočný spolek ve smyslu zákona). *Historie mlýna*. [online]. kapraluvmlyn.cz [cit. 29. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.kapraluvmlyn.cz/?idm=28>>.

⁷² Např. Česká lékařská společnost Jana Evangelisty Purkyně nebo Společnost Františka Křižíka.

⁷³ Pražský kraj A. B. Svojsíka, Jihomoravský kraj TGM, středisko Bratří Mašínů Praha, středisko Petra Bezruče Kostelec na Hané, středisko RNDr. Rudolfa Plajnera Volyně, středisko "ŘEHOŘE MENDLA" Brno.

⁷⁴ Středisko ŠVANDA DUDÁK Strakonice, středisko Krále Jiřího Poděbrady, středisko Krakonoš Vrchlabí, středisko Jana Roháče z Dubé a na Sioně Uhlířské Janovice.

⁷⁵ ČERNÝ, David. *Změna názvu kraje*. [online]. praha.skauting.cz, 16. prosince 2014 [cit. 21. prosince 2014]. Dostupné na <<http://praha.skauting.cz/zpravodajstvi/324-zmena-nazvu-kraje/>>.

⁷⁶ SVEJKOVSKÝ a kol. *Právnické osoby...*, s. 39.

Zůstaneme-li u třetí zásady, zákon upravuje taktéž problematiku tzv. příznačného prvku. § 134 odst. 1 konkrétně říká: „*Název právnické osoby může obsahovat některý příznačný prvek názvu jiné právnické osoby, je-li pro to důvod v jejich vzájemném vztahu. I v tom případě musí být veřejnost s to oba názvy dostatečně rozlišit*“. Pro užití názvu (příznačného prvku) musí být splněny kumulativně tři podmínky:

- určitý vzájemný vztah dvou právnických osob,
- souhlas právnické osoby, jejíž název (část názvu – příznačný prvek) je užíván,
- veřejnost musí být schopna tyto právnické osoby rozlišit (bude záležet nikoliv jen na subjektivním názoru těchto právnických osob, ale tato skutečnost musí být objektivně rozlišitelná).

Typicky se bude jednat o vztah mezi zakládající a zakládanou právnickou osobou, nebo o vztah (hlavního) spolku s pobočnými spolky. Tento druhý uvedený případ se promítl přímo do textu zákona, konkrétně do ust. § 228 odst. 2, který stanoví že „*Název pobočného spolku musí obsahovat příznačný prvek názvu hlavního spolku a vyjádřit jeho vlastnost pobočného spolku*“. Vztah hlavního spolku a pobočného spolku zde vyplývá již ze samotné podstaty těchto dvou subjektů, kdy pobočný spolek je založen spolkem hlavním, má pouze omezenou právní osobnost a práva a povinnosti může nabývat jen v rozsahu určeném stanovami hlavního spolku. Kogentní ustanovení zákona dále říká, že název pobočného spolku musí obsahovat příznačný prvek hlavního spolku a vyjadřovat vlastnost pobočného spolku. Z tohoto ustanovení, a následně pak ze stanov v úpravě zakládání pobočných spolků, již bude presumován souhlas hlavního spolku s užitím „jeho“ názvu (resp. příznačného prvku) v názvu pobočného spolku. O problematice názvu pobočných spolků bude pojednáno dále.

I pokud jsou výše uvedené podmínky splněny, musí být zachována rozlišitelnost názvů těchto právnických osob v očích veřejnosti; název tedy nikdy nemůže být zcela totožný.⁷⁷ Soudní praxe⁷⁸ v minulosti řešila případ, kdy se nejednalo o propojení dvou právnických osob, nebyl mezi nimi vymezen žádný vztah, přesto jedna z nich užila ve svém názvu příznačný prvek druhé z nich. Soud dovodil, „*vycházeje z názoru, že jednání, při němž si jiná osoba zvolí název s názvem právnické osoby zaměnitelným, je neoprávněným užitím názvu právnické osoby. Správně dovodil, že právě o takové neoprávněné užití názvu právnické osoby se v daném případě jedná, jestliže součástí názvu firmy žalované je název žalobce*“. Soud dovodil, že se jedná o protiprávní zásah do práva na název právnické osoby, a to za situace, kdy delikvent přivodí nebezpečí záměny s jinou právnickou osobou neoprávněným užitím

⁷⁷ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo...*, s. 80.

⁷⁸ Rozsudek NS ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2667/2008.

názvu právnické osoby (resp. jeho příznačného, tzv. silného prvku) pro název své právnické osoby.

3.4 Označení právní formy

Zákon o sdružování občanů původně nekladal žádné požadavky na název sdružení, resp. nebyla zakotvena zákonná povinnost označení právní formy v názvu sdružení. To vyvolávalo zejména u třetích osob nejistotu, s jakým subjektem jedná, a prezentace sdružení na veřejnosti mohla být na první pohled matoucí. Již v této době byla uvedená absence jednotného pojmenování zkoumaných subjektů a povinnosti označení jejich právní formy kritizována naukou.⁷⁹ Avšak zákonem č. 342/2006 Sb. (novela zákona o sdružování občanů) s účinností od 3. 7. 2006 byla stanovena povinnost, podle níž název občanského sdružení musel obsahovat označení právní formy, tj. „občanské sdružení“ nebo zkratku „o. s.“. Již existující sdružení měla svůj název uvést do souladu s novelou do tří let, tj. do 3. 7. 2009. Tato povinnost však byla zrušena zákonem č. 33/2008 Sb. účinným od 12. 2. 2008. Ovšem i před účinností zákona mohla občanská sdružení ke svému názvu uvádět označení právní formy, stejně tak jako po zrušení této povinnosti si sdružení mohla označení právní formy ve svém názvu ponechat.

Z účinností od 1. 1. 2014 zavedl obč. zák. zákonnou povinnost označení právní formy spolku, konkrétně v § 216. Ten, byť je kogentního charakteru (arg. „musí“), konstruuje pro spolky tři možnosti jeho označení, které musí obsahovat jeho název:

- „spolek“
- „zapsaný spolek“
- „z. s.“

Speciální ustanovení § 228 odst. 2 následně upravuje název pobočného spolku, kdy *„název pobočného spolku musí obsahovat příznačný prvek názvu hlavního spolku a vyjádřit jeho vlastnost pobočného spolku“*.

Pakliže název spolku obsahuje slova „zapsaný spolek“, jedná se o splnění zákonné povinnosti a toto označení právní formy spolku postačuje k odlišení od jiných právnických osob. Část teorie⁸⁰ však zastává názor, že použitá zkratka „z. s.“ tuto rozlišovací schopnost nemá. Autoři dále tvrdí, že obsahuje-li název spolku jako součást kmene názvu pouze slovo „spolek“, nejedná se o označení právní formy podle uvedeného ustanovení zákona a název

⁷⁹ TELEC: *Spolkové právo*.

⁸⁰ SVEJKOVSKÝ a kol. *Právnické osoby...*, s. 190.

musí v takovém případě obsahovat i zkratku „z. s.“. S prvně uvedeným názorem souhlasím, s druhým však nikoliv.

Autoři pravděpodobně vycházejí z dosavadní praxe (nejen) rejstříkových soudů, které nepřipouštějí zápis právnické osoby (typicky obchodních společností), která má stejný, či téměř totožný (podobný) název jako jiná právnická osoba, ovšem lišící se pouze v dodatku právní formy (např. společnost Abc, s.r.o. a ABC, a. s.). Konkrétně lze poukázat na rozsudek NS ze dne 22. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 844/2003, který konstatoval, že *„firma nesmí být zaměnitelná s firmou jiného podnikatele a nesmí působit klamavě. K odlišení firmy nestačí rozdílný dodatek označující právní formu“*.

V případě, že se názvy dvou subjektů staly zaměnitelnými, rejstříkové soudy později založenou společnost na základě pravidla priority odmítaly do obchodního rejstříku zapsat, právě proto, že není dána rozlišovací schopnost u názvů obou právnických osob. Právo k užívání názvu právnické osoby tak měla právnická osoba, jejíž název byl do rejstříku zapsán dříve.⁸¹

Lze argumentovat i již zmíněným rozsudkem NSS ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 7 As 51/2010-63, kdy nemusí vždy být z uvedeného dodatku právní formy (v tomto případě „o. s.“) dostatečně zřejmá a jednoznačná povaha a charakter subjektu ve vztahu k vnímání veřejnosti. I pro nově zavedenou zkratku „z. s.“ lze obdobně aplikovat závěr soudu, kdy *„zkratka ‚o. s.‘ může být spíše vnímána jako zavádějící, neboť je snadno zaměnitelná např. se zkratkou veřejné obchodní společnosti podle obchodního zákoníku (‚v. o. s.‘), či např. akciovou společností (‚a. s.‘)“*.

Jako konkrétní příklad můžeme použít slovo „Koliba“ v názvu různých právnických osob, které jsou nyní v různých rejstřících zapsány:

- KOLIBA, s. r. o. (zapsána 20. 9. 1991)
- KOLIBA, akciová společnost (zapsána 5. 6. 1991)
- Koliba, spol. s r. o. (zapsána 6. 11. 1992)
- Koliba (dříve občanské sdružení zapsané v neveřejné evidenci občanských sdružení vedené MV, vzniklé 7. 4. 2008, nyní spolek zapsaný do spolkového rejstříku 1. 1. 2014).

Z příkladu je patrné, že praxe MV jako registračního orgánu pro občanská sdružení nebyla zdaleka tak přísná, jak praxe rejstříkových soudů při zápisu obchodních společností.

⁸¹ Usnesení NS ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4508/2009.

V kontextu výše uvedeného nebude pravděpodobně spolek Koliba splňovat rozlišovací schopnost ani přidáním zkratky „z. s.“ do svého stávajícího názvu; rejstříkový soud by tuto změnu akceptovat neměl. Pakliže se bude název spolku shodovat s názvem jiné právnické osoby v rozhodujících prvcích (což v uvedeném případě slovo „Koliba“ je), měl by být doplněn o další slova, aby byl spolehlivě odlišen, například o označení sídla nebo věcné označení předmětu činnosti spolku.⁸² V uvedeném případě by dle mého názoru měl dostatečnou rozlišovací způsobilost název s doplněním slov „zapsaný spolek“ ke slovu „Koliba“. Celý název by pak byl „Koliba, zapsaný spolek“. Takovéto označení zcela jistě nepůsobí klamavě a nezbuzuje pochybnosti o právní formě této entity.

S druhým uvedeným názorem však nemohu souhlasit, neboť dle mého soudu jde proti textu i smyslu zákona a extenzivním způsobem jej vykládá v neprospěch spolků. Komentované ustanovení jasně deklaruje, jaké označení musí být součástí názvu spolku. Zákon jednoznačně požaduje, aby (jako jedna z variant) název spolku obsahoval slovo „spolek“. Neříká, zda má být použit na začátku, uprostřed či na konci názvu, v kombinaci s jakými slovy, že by se musela být užita v kombinaci se slovem „spolek“ zkratka „z. s.“ Dle mého názoru je tento názor v rozporu se základní zásadou soukromého práva „co není zákonem zakázáno, je dovoleno“. Podle výše uvedené teorie by tak například název „Spolek českých právníků Všehrad“ byl nedostačující, resp. nedisponoval by dostatečnou rozlišovací schopností. Vrátime-li se k již uvedenému příkladu s názvem „Koliba“, dle názoru autorů komentáře by se v případě nového názvu ve znění „Spolek Koliba“ nejednalo o označení právní formy a název by tak ještě musel obsahovat slova „zapsaný spolek“, či zkratku „z. s.“. Dle mého mínění tato kombinace není klamavá a matoucí, takový název není způsobilý uvést tyto osoby v omyl ohledně povahy tohoto subjektu.

V rámci diskuse před Valným sněmem Junáka v období 2013 – 2014 připravilo ústředí Junáka několik variant nového názvu Junáka. Mezi jedenácti návrhy byl mimo jiné název „Junák – skautský spolek“. Na přípravě podkladových materiálů a konkrétních návrhů se podíleli také právníci. S ohledem na to, že probíhala diskuse v Junáku napříč republikou a všemi organizačními jednotkami, věřím, že i tento konkrétní návrh byl s ohledem na zákonné ustanovení s právníky konzultován, a že by v případě jeho schválení Valným sněmem Junáka byl rejstříkovým soudem akceptován.

⁸² RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo...*, s. 79.

3.5 Pobočné spolky

Komplikace a výkladové nejasnosti mohou v praxi nastat i u názvů pobočných spolků. Jedná se o subjekty (vedlejší právnické osoby), které jsou odvozeny od mateřské organizace (hlavního spolku) a v jí daných mezích disponují (omezenou) právní osobností. Tento institut znal již zákon o právě spolčovacím, který v § 12 hovořil o spolicích vedlejších (filiálkách). Tato úprava díky recepci rakouského právního řádu platila na území Českých zemí až do konce roku 1950. Prof. Telec⁸³ upozorňuje, že slovo „filiálka“ (odvozeno od latinského výrazu „filia“, česky „dcera“) je i dnes běžně používáno v českém právním i neprávním jazyce, nikoli však v jazyce legislativním. V evropském komunitárním právu však pojem „filiálka“ značí „dceřinou společnost“, avšak ve smyslu spolkového práva se o tento institut nejedná.

Zákon o sdružování občanů tyto subjekty znal pod názvem organizační jednotka sdružení.⁸⁴ Zákon však žádná pravidla pro názvy těchto útvarů neupravoval. Pojem „organizační jednotka“ nebyl povinným označením těchto odvozených subjektů, jejich označení mohlo být jiné (např. základní organizace, pobočka, župa, místní organizace, sekce, oddíl apod.).⁸⁵ Bylo tak, zcela správně, otázkou stanov sdružení, jak se tyto vedlejší právnické osoby budou jmenovat.⁸⁶

Je-li pobočný spolek zřízen jako právnická osoba, pak musí mít i svůj název již při založení. V tomto ohledu se i na pobočné spolky aplikují obecná ustanovení o názvu právnických osob, a speciální ustanovení o názvu spolku, resp. pobočného spolku. Pro názvy pobočných spolků tak platí zásada zákazu klamavosti a nezaměnitelnosti, navíc musí název pobočného spolku splnit podmínky uvedené v § 228 odst. 2.⁸⁷ Pravděpodobně nebude větší problém se splněním první podmínky, tedy uvedením příznačného názvu hlavního spolku (viz výše uvedené organizační jednotky Junáka, dále např. Českomoravská myslivecká jednota, z. s., okresní myslivecký spolek Strakonice; Český svaz ochránců přírody, základní organizace Luže apod.). Název pobočného spolku má být toliko odvozeny z názvu hlavního spolku, nikoliv jej nutně doslovně obsahovat.

⁸³ TELEC: *Spolkové právo*, s. 149.

⁸⁴ § 6 odst. 2 písm. e) zákona o sdružování občanů.

⁸⁵ ČERNÝ: *Zákon o sdružování...*, s. 85.

⁸⁶ TELEC: *Spolkové právo*, s. 148.

⁸⁷ „Název pobočného spolku musí obsahovat příznačný prvek názvu hlavního spolku a vyjádřit jeho vlastnost pobočného spolku.“

Další zákonnou podmínkou je vyjádření vlastnosti pobočného spolku, ze které plynou tři dílčí požadavky,⁸⁸ kdy musí být patrné:

- že se jedná o subjekt (právní osobu),
- že se jedná o subjekt, který má spolkovou povahu (tedy splňuje základní charakteristiku korporace, totiž existenci členské základny),
- že má subjekt odvozenou (delegovanou) právní osobnost (tzv. akcesoritu), tedy právní osobnost je omezena z vůle hlavního spolku.

Pojem „pobočný spolek“, který zákon užívá, je název druhový.⁸⁹ Zákon spolkům nenařizuje, že by v názvech pobočných spolků coby vedlejších právnických osob muselo být nutně sousloví „pobočný spolek“. Důvodová zpráva zmiňuje další možné názvy – sekce, základní organizace, místní organizace apod. Spolkový život je však mnohem pestřejší a tak (i z mnohých historických důvodů) můžeme spatřit okresy, střediska, přístavy, centra, (viz dále u Junáka), oddíly (Asociace turistických oddílů mládeže), kluby či osady (Česká tábornická unie o. s.).

Název pobočného spolku musí obsahovat příznačný prvek názvu hlavního spolku a vyjádřit jeho vlastnost pobočného spolku. Pojem „pobočný spolek“ v obě tyto náležitosti zahrnuje automaticky, a proto jej někteří autoři⁹⁰ doporučují zakomponovat přímo do názvu. Uvedený autor se ztotožňuje s volitelností tohoto pojmu v názvu pobočného spolku, připouští použití jiných výrazů (viz důvodová zpráva k obč. zák.), avšak upozorňuje, že, ač sice tyto pojmy vyjadřují akcesoritu, tak již nevyjadřují „spolkovost“ daného pobočného spolku.

Mgr. Forst na příkladu hlavního spolku „Racek, pěvecký spolek dětí a mládeže“ uvádí možnosti konstrukce názvu jeho pobočného spolku. V shodě s tímto autorem, a na základě požadavku uvedeného v zákoně konstatují, že příznačným prvkem hlavního spolku v názvu pobočného spolku bude slovo „Racek“. S ohledem na autorovu preferenci by název tohoto pobočného spolku zněl „Racek, pobočný spolek Pelhřimov“. Autor kritizuje např. název „Racek, místní organizace Pelhřimov“, pokládá jej za nedostatečný s ohledem na nedostatečnou „spolkovost“ tohoto názvu. S takto uvedeným názorem lze souhlasit. Autor pak na závěr doporučuje jako vyhovující název „Racek, místní spolková organizace Pelhřimov“ či „Spolek Racek, místní organizace Pelhřimov“, kde je již „spolkovost“ pobočného spolku evidentní.

⁸⁸ FORST, Adam. *Pobočné spolky dle nového občanského zákoníku*. [online]. epravo.cz, 10. října 2013 [cit. 27. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pobocne-spolky-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-92463.html?mail>>.

⁸⁹ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 147.

⁹⁰ FORST, Adam. *Pobočné spolky...* [online]. epravo.cz, 10. října 2013 [cit. 27. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/pobocne-spolky-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-92463.html?mail>>.

S tímto uvedeným názorem autora lze však souhlasit jen do určité míry. V případě, že by jako „příznačný prvek“ názvu hlavního spolku byl v názvu pobočného spolku uveden celý název hlavního spolku, tak i bez nutnosti užití pojmu „pobočný spolek“ je dle mého názoru vyjádřen dostatečně určitým způsobem vlastností pobočného spolku, a tento název splňuje všechny tři uvedené dílčí požadavky.

Jako příklad lze opět uvést Junáka, kdy hlavní spolek nese název Junák – svaz skautů a skautek ČR, a název organizačních jednotek (pobočných spolků, pojem organizační jednotky představuje skupinové označení pro všechny pobočné spolky ve smyslu zákona) je odvozen z názvu Junáka (z celého jeho názvu) s připojeným označením „středisko“ případně „přístav“ (pro základní organizační jednotku), „okres“ nebo „kraj“ (pro vyšší organizační jednotku) s připojeným vlastním názvem, obvykle označením územního celku.⁹¹ Typově se bude jednat o:

- Junák – svaz skautů a skautek ČR, Pražský kraj A. B. Svojsíka
- Junák – svaz skautů a skautek ČR, Moravskoslezský kraj
- Junák – svaz skautů a skautek ČR, okres Tachov
- Junák – svaz skautů a skautek ČR, 1. středisko Kolín
- Junák – svaz skautů a skautek ČR, přístav POSEIDON Opava
- Výjimkou budou zvláštní organizační jednotky, které nejsou organizačně strukturovány na územním principu, ale dle věcné (obsahové) stránky své činnosti, a jsou zakládány zvláštním statutem ve formě řádu.⁹²

Situací podobnou té, kterou ve svém článku uvádí Mgr. Forst, je možnost organizačních jednotek Junáka užívat při běžném styku tzv. zkrácený název, který i tak dle mého názoru splňuje požadavky kladené zákonem na názvy pobočných spolků. Konkrétně se tak bude jednat např. o:

- Junák, Pardubický kraj
- Junák, středisko „DVOJKA“ Brno
- Junák, Tiskové a distribuční centrum

Všechny názvy v sobě obsahují slovo „Junák“ coby příznačný prvek názvu hlavního spolku. S ohledem na možná pojmenování organizačních jednotek Junáka pokládám i tyto zkrácené názvy za dostatečně určité, nezaměnitelné a splňující všechna kritéria kladená na

⁹¹ Čl. (35) a (36) Stanov Junáka.

⁹² Např. Skautský institut A. B. Svojsíka, Středisko ekologické výchovy Kaprálův mlýn, Tiskové a distribuční centrum Junáka, Vzdělávací středisko Gemini, Hospodářská správa Kmene dospělých apod.

název pobočného spolku. Spolek však může zakotvit pravidlo, že zkrácený název lze používat pouze ve vnitřním styku.

Z výše uvedeného výčtu možných názvů organizačních jednotek Junáka lze konstatovat, že názvy pobočné spolky v Junáku mohou obsahovat fantazijní prvek (Radost, Permoník, Dobrá naděje, Lesní moudrost), označení reálné osoby, či fiktivní, nereálné, zvířat (Bílý los, Datel, Jestřáb, Havran), zeměpisných názvů (Ještěd, Říp), či obecně užívaných slov (Kompas, Šíp, Blesk, Stopa).

Junák na svém Valném sněmu v březnu 2014 schválil změnu názvu nově na „Junák – český skaut, z. s.“, avšak účinnost této změny byla odložena nejpozději na 31. 12. 2015,⁹³ právě s ohledem na problematiku (ne)osvobození spolků od soudních poplatků za rejstříková řízení. S plánovanou změnou názvu však v diskusích vystala otázka, jak bude znít nový název organizačních jednotek Junáka (pobočných spolků), resp. kde bude umístěn povinný dodatek právní formy „z. s.“ Vytvořily se dvě názorové skupiny, které argumentují následujícími variantami řešení:

- Junák – český skaut, z. s., středisko Petrklíč Telč (varianta č. 1),
- Junák – český skaut, středisko Petrklíč Telč, z. s. (varianta č. 2).

Pokládám za důležité nejdříve osvětlit, zda se i u názvu pobočného spolku musí vyskytovat označení právní formy. Pobočný spolek je zvláštním druhem spolku, nikoliv samostatnou právnickou osobou odlišnou od spolku. Na pobočný spolek (obdobně také na svazy spolků) dopadají ustanovení zákona upravující právní poměry spolku v tom rozsahu, v jakém nejsou upraveny výlučně (samostatně) pro pobočný spolek.⁹⁴ Pro název pobočného spolku platí dle § 228 odst. 2 dvě kritéria, která musí být splněna kumulativně: 1. příznačný prvek názvu hlavního spolku (nikoliv jeho úplný název), 2. vyjádření vlastnosti pobočného spolku (což, jak bylo uvedeno výše, a vyjadřuje se k tomu i důvodová zpráva k zákonu, nemusí být nutně sousloví „pobočný spolek“). K tomuto však přistupuje ještě třetí kritérium zakotvené v obecných ustanoveních zákona o právnických osobách. § 132 odst. 2 vyžaduje, aby název právnické osoby (tedy i pobočného spolku) obsahoval označení právní formy. Právní formou je spolek (resp. jeho podmnožina pobočný spolek), požadavek § 214 se bude vztahovat na všechny podoby spolku (tedy i pobočné spolky). Budeme-li se držet uvedeného příkladu, pak název „Junák – český skaut, středisko Petrklíč Telč“ by byl v rozporu se zákonem. Splňuje sice prvně dvě uvedená kritéria pro tvorbu názvu pobočného spolku, avšak

⁹³ Náčelnictvo Junáka dne 7. 2. 2015 schválilo Řád ke změně názvu. Nový název Junák – český skaut, z. s. bude organizace používat od 1. 4. 2015.

⁹⁴ Zvláštní úpravu pro pobočný spolek můžeme najít v § 228 – 231, 234 obč. zák.

neobsahuje označení právní formy a název je tak možno považovat za klamavý, jelikož není zřejmé, o jakou právní formu tohoto subjektu jde. Je tedy možno konstatovat, že označení právní formy („spolek“, „zapsaný spolek“ nebo zkratka „z. s.“) bude muset obsahovat i název pobočného spolku.

Co se týče umístění zkratky „z. s.“ v názvu pobočného spolku (v našem případě střediska coby základní organizační jednotky Junáka), ústředí Junáka se přiklání ke druhé variantě. Zdůvodnění této zvolené varianty je podrobně vyloženo ve stanovisku⁹⁵ tehdejšího organizačního zpravodaje Výkonné rady Junáka Ing. Ladislava Pelcla. V úvodu jsou rozvedeny podmínky pro stanovení názvu organizační jednotky s tím, že Junák se drží dlouholeté praxe, že název organizační jednotky se tvoří připojením specifické části za název hlavního spolku.⁹⁶ Stanovy Junáka však nespécifikují, zda se názvem hlavního spolku rozumí název v širším smyslu (včetně zkratky „z. s.“) či název v užším smyslu (bez zkratky „z. s.“). Tedy teoreticky by bylo možné užít obě varianty. Avšak druhá uvedená varianta lépe odpovídá zvyklosti, že zkratka se připojuje až na konec celého názvu. *„Jednak i pobočný spolek je spolkem, zatímco požadavek aby přední část názvu PS byla tvořena názvem hlavního spolku zákonem není vyžadovaná, a stanovami jen docela volně, je naopak zákonem vyžadováno, aby pobočný spolek svou právní formu indikoval, což se nepřirozeněji a nejobvykleji dosáhne tak, že za vlastní název v užším smyslu (složený z názvu HS a vlastní složky názvu PS) se připojí přípona zákonem stanovená. Smyslem není indikovat právní formu Junáka (to nám zákon neukládá, postačuje užít příznačný prvek), ale indikovat spolkovou formu pobočného spolku. Konečně - to může být subjektivní - je zkratka kdekoliv jinde než na konci opticky a jazykově dosti ‚nehezka‘, tříští název, nutí čtenáře si složitě domýšlet význam sousloví děleného mnoha čárkami a tečkami, nesnadno se skloňuje [...] a méně snadno se v poloformálním jazykovém vyjádření vypouští.“*⁹⁷

Objevují se však i názory⁹⁸ podporující variantu č. 1, a to z důvodu, že pobočný spolek není zapsaným spolkem, ale tímto zapsaným spolkem je Junák – český skaut. Podle § 228 odst. 2 musí název pobočného spolku obsahovat příznačný název hlavního spolku a vyjádřit

⁹⁵ PELCL, Ladislav. *Argumentace k otázce názvu organizační jednotky Junáka podle občanského zákoníku*. [online]. krizovatka.skaut.cz, 8. dubna 2014 [cit. 21. prosince 2014]. Dostupné na <<http://stara.krizovatka.skaut.cz/docs/?act=get&check=970e89f0e60bc2eb4b04a2910ec7688c&id=4953>>.

⁹⁶ Takto jsou pravidla pro tvorbu názvu OJ Junáka stanoveny ve Stanovách Junáka i ve Směrnici pro označování jednotek a vedení registru organizačních jednotek Junáka.

⁹⁷ PELCL: *Argumentace k otázce...* [online]. krizovatka.skaut.cz, 8. dubna 2014 [cit. 21. prosince 2014]. Dostupné na <<http://stara.krizovatka.skaut.cz/docs/?act=get&check=970e89f0e60bc2eb4b04a2910ec7688c&id=4953>>.

⁹⁸ Diskuse na skautské křižovatce. [online]. krizovatka.skaut.cz, duben 2014 [cit. 21. prosince 2014]. Dostupné na <<http://stara.krizovatka.skaut.cz/organizace/dulezite-informace/9037-informace-ke-zmene-nazvu-organizace/nazory/>>.

jeho vlastnost pobočného spolku. Tato vlastnost však nemusí být vyjádřena přímo slovem „spolek“ nebo zkratkou toto obsahující, ale postačuje vlastní označení. Podle této názorové skupiny by se tedy mělo vycházet z názvu hlavního spolku („Junák, český skaut, z. s.“) a názvu pobočného spolku (v uvedeném příkladě „středisko Petrklíč Telč“). Proto by tedy k úplnému názvu hlavního spolku měl být přidán název pobočného spolku.

Ač zákon tuto problematiku neupravuje, a na první pohled se zdá logičtější varianta č. 2, argumentace jejích zastánců není dle mého soudu zcela správná. Název pobočného spolku musí být dle § 228 odst. 2 tvořen dvěma částmi. Nelze tedy říci, že by názvem pobočného spolku Junáka bylo jen „středisko Petrklíč Telč“, neboť tento název by byl v rozporu s ustanovením zákona.

Soudím však, že je možné použití obou variant, neboť ani jednu z nich zákon nezakazuje, resp. nestanovuje, kde by v názvu pobočného spolku měl dodatek právní formy umístěn. Nelze však říci, že by zkratka „z. s.“ nemusela být v názvu pobočného spolku uvedena vůbec. Zákon stanoví v § 216 stanoví, že název spolku musí obsahovat slova „spolek“, „zapsaný spolek“, postačí však zkratka „z. s.“. Pakliže hlavní spolek použil ve svém názvu zkratku „z. s.“, bude dle mého názoru nutné ji použít i v názvu pobočného spolku, avšak nebylo by nutné použít celý název hlavního spolku. Opačným výkladem bychom došli k nepřijatelnému závěru, že zkratka „z. s.“ bude sice uvedena v názvu hlavního spolku (např. Junák – český skaut, z. s.), ale již se nepromítne v názvu pobočného spolku, jelikož postačí v jeho názvu uvést příznačný prvek názvu hlavního spolku (což v uvedeném případě nepochybně bude „Junák“). Název pobočného spolku by zněl „Junák – středisko Petrklíč Telč“ nebo „Junák – český skaut, středisko Petrklíč Telč“. Název pobočného spolku by tak nebyl jednoznačný a pro veřejnost by na první pohled nebylo zřejmé, o jakou právní formu se jedná. Název pobočného spolku by nesplňoval požadavky zákazu klamavosti. Z uvedené analýzy tudíž vyplývá, že i na názvy pobočných spolků se aplikuje pravidlo stanovené v § 216.

Junák aplikoval variantu č. 2, tedy uvedení dodatku „z. s.“ za celým názvem pobočného spolku. Z praxe lze uvést i opačný příklad u spolku Pionýr, z. s.⁹⁹ Přestože zákonem tato problematika upravena není, tudíž lze použít obě varianty označení právní formy u názvu pobočného spolku, z hlediska běžného užívání a gramatického hlediska se mi jeví praktičtější umístění označení právní formy (zkratky „z. s.“) za celý název pobočného spolku.

⁹⁹ Pionýr, z. s., pionýrská skupina Výři; Pionýr, z. s., Plzeňská krajská organizace Pionýra nebo Pionýr, z. s., 16. Pionýrská skupina Centrum zájmové činnosti dětí – DISK.

Právní teorie¹⁰⁰ dovozuje, že zkratku a akronym složený z počátečních písmen názvu spolku je třeba odlišovat od samotného názvu spolku. Dovojuje, že při právních jednáních spolek nemůže používat zkratku či akronym; takováto jednání by byla absolutně neplatná. Lze však konstatovat, že stanovy spolku mohou připustit užití zkráceného názvu pobočného spolku. Bude však třeba, aby zkrácený název splnil podmínku, že obsahuje příznačný prvek názvu hlavního spolku, vyjadřuje vlastnost pobočného spolku a součástí názvu je označení právní formy. Z výše uvedeného příkladu Junáka, lze dovodit, že, názvy „Junák, Pardubický kraj, z. s.“, „Junák, středisko „DVOJKA“ Brno, z. s.“ nebo „Junák, Tiskové a distribučním centrum, z. s.“, bude možné akceptovat. Všechny názvy v sobě obsahují slovo „Junák“ coby příznačný prvek názvu hlavního spolku. Nevyvolávají pochybnost, o jakou právnickou osobu se jedná. Tyto zkrácené názvy lze považovat za dostatečně určité, nezaměnitelné a splňující všechna kritéria kladená na název pobočného spolku.

Od pobočných spolků je třeba odlišit útvary, úseky či pracoviště spolku, které nejsou pobočným spolkem ve smyslu zákona, nejsou samostatnou právnickou osobou s právní osobností. Byť by se i tato pracoviště mohla jmenovat podobně, jako pobočné spolky, je třeba akceptovat jejich odlišná právní pojetí.¹⁰¹ Proto na tyto útvary bez právní osobnosti nejsou kladeny žádné požadavky týkající se jejich názvu. Stejně tak je třeba odlišovat organizační jednotky či útvary bez právní osobnosti. Půjde o situaci, kdy spolek je organizačně členěn na nižší útvary či oddíly z důvodů rozpočtových, územních či z hlediska věcné působnosti jednotlivých útvarů. Typicky se bude jednat o sportovní oddíly, které jsou součástí různých tělovýchovných jednot,¹⁰² nebo o jednoty Československé obce legionářské, které jsou organizovány na územním principu, a na první pohled by se mohlo zdát, že půjde o „klasické“ pobočné spolky. O pobočné spolky se např. nejedná u Klubu českých turistů a jeho oblastí organizovaných na územním principu či u regionálních sdružení Folklorního sdružení České republiky.

3.6 Svazy spolků

Jednou z možností, kterou zákon o sdružování občanů sdružením poskytoval, byla v § 16 odst. 4 možnost založení svazu jako samostatné právnické osoby. Jeho účelem bylo dosažení určitého cíle či uplatňování společného zájmu. Pojem „svaz“ byl také druhový název

¹⁰⁰ TELEEC: *Spolkové právo*, s. 102.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 150.

¹⁰² Např. Tělovýchovná jednotka Nový Jičín, jež je tvořena sportovními oddíly zaměřenými na různá sportovní odvětví, avšak nejedná se o pobočné spolky ve smyslu zákona.

a nutně se toto slovo nemuselo v názvu svazu objevit; muselo však být z jeho názvu patrné, že se jedná o svaz. Typicky mohlo jít o slovo rada, federace, konfederace, asociace, jednota apod.

Zákon o sdružování občanů koncipoval vznik svazu zvláštním zakládacím soukromoprávním postupem, jímž je uzavření písemné smlouvy, kterou značně nepřesně, označuje jako smlouvu o součinnosti.¹⁰³ Jelikož se jednalo o právnickou osobu, plně se na ni aplikovala pravidla týkající se jejího názvu, o kterých bylo pojednáno v textu výše.

OZ 1964 znal ještě zvláštní typ právnické osoby, a sice „zájmové sdružení právnických osob“, upravený v § 20f a násl. Svým charakterem se jednalo také o svaz, tedy sdružení samostatných právnických osob. Tento typ právnické osoby mohly samozřejmě založit i tehdejší občanská sdružení, avšak zákon konstruoval, že mohl být založen „k ochraně svých zájmů nebo k dosažení jiného účelu“,¹⁰⁴ tedy i k podnikání či jiné výdělečné činnosti.

Institut zájmových sdružení právnických osob nebyl do nového občanského zákoníku přejet, avšak z přechodného ustanovení § 3051 vyplývá, že

- Stávající (tj. 31. 12. 2013 vzniklá) zájmová sdružení právnických osob se řídí dosavadními právními předpisy,
- zájmová sdružení právnických osob má právo změnit svou právní formu na spolek,
- nová zájmová sdružení právnických osob již vznikat nemohou; typově stejné právnické osoby se tak budou řídit právní úpravou spolků.

Obč. zák. v § 214 odst. 2¹⁰⁵ opět předpokládá možný vznik svazu spolků. Výslovně však hovoří o „novém spolku“, tudíž se bez výjimky uplatní právní úprava spolků. K rozlišení svazu od běžného spolku stanoví zákon povinnost svazový charakter vyjádřit v názvu svazu.¹⁰⁶ Opět, podobně jako v právní úpravě sdružování občanů, není slovo „svaz“ povinným označením takového subjektu. Jelikož je svaz spolků právnickou osobou, aplikuje se také na něj obecné ustanovení o názvu právnických osob v § 132 odst. 2 a zvláštní ustanovení o označení spolku uvedené v § 216. Závěrem je tedy možno konstatovat, že kritéria pro označení názvu svazu spolků budou následující:

- název musí odlišit svaz spolků od jiné právnické osoby,

¹⁰³ TELEEC: *Spolkové právo*, s. 112.

¹⁰⁴ § 20f OZ 1964.

¹⁰⁵ „Vytvoří-li spolky k uplatňování společného zájmu nový spolek jako svůj svaz, vyjádří v názvu nového spolku jeho svazovou povahu.“

¹⁰⁶ SVEJKOVSKÝ, a kol.: *Právnické osoby...*, s. 188.

- název nesmí být klamavý,
- název musí obsahovat označení právní formy („spolek“, „zapsaný spolek“ nebo zkratka „z. s.“)
- název musí obsahovat vyjádření svazové povahy (nemusí být nutně označení „svaz“, ale může být použita jiná vhodná formulace, vyjadřující svazovou povahu spolku – např. asociace, federace apod.)

3.7 Přejídné ustanovení zákona

Z výše uvedeného textu vyplývá, že zdaleka ne všechna dosavadní občanská sdružení budou splňovat požadavky kladené zákonem na jejich název. K nápravě této skutečnosti poskytl zákonodárce v přechodném ustanovení obč. zák. v § 3042 nejen spolkům, ale všem právnickým osobám vzniklým do 31. 12. 2013, lhůtu dvou let od nabytí účinnosti tohoto zákona (tj. do 1. 1. 2016) k přizpůsobení názvu požadavkům zákona.

Zároveň zákonodárce tento požadavek zmirňuje větou druhou uvedeného ustanovení, kdy *„není povinna tak učinit tehdy, jsou-li pro to důležité důvody, zejména užívala-li právnická osoba svůj název dlouhodobě a je-li pro ni tak příznačný, že jeho zaměnitelnost nebo klamavost nelze rozumně předpokládat“*. Takovéto zmírnění pokládám za důležité a logické, neboť v opačném případě by mohlo dojít k situaci, kdy spolek, který užíval svůj název dlouhodobě (tato „značka“ je již tradičně s tímto spolkem spojena a známá na veřejnosti), by byl nucen svůj název změnit, což by mohlo mít dalekosáhlé důsledky ve vnímání tohoto spolku (jeho historie, tradice), v ekonomických záležitostech (dárce, dotace), apod. Uvedenou výjimku však lze na spolky aplikovat tehdy, jsou-li proto to důležité důvody, a to pro to, že užíval svůj název dlouhodobě a je pro něj příznačný, zaměnitelnost či klamavost nelze rozumně předpokládat. Může se tak jednat např. o Fond ohrožených dětí, Českou radu dětí a mládeže, Českomoravskou mysliveckou jednotu, Klub českých turistů, Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, Pionýr apod. Tyto vybrané spolky dle mého názoru nebudou muset měnit svůj název, jelikož splňují kritéria zákonné výjimky uvedené v § 3042 věta druhá. Jedná se o tradiční názvy, které jsou s uvedenými spolky dlouhodobě spjaty, jsou pro ni příznačné, nelze předpokládat jejich zaměnitelnost s jinou právnickou osobou či klamavost.

Uvedená změna se bude týkat i spolků, které nyní užívají v názvu sousloví „veřejně prospěšný“. Ač k tomu v době vzniku tohoto názvu byly dány důvody, a charakter činnosti spolku naplňoval obsah „veřejně prospěšnosti“, v souvislosti s formálním zakotvením statusu

veřejné prospěšnosti do právního řádu by již subjekt bez naplnění formálních podmínek a získání statusu působil s takovýmto názvem klamavě. Dle mého názoru tak budou muset tyto subjekty dle přechodného ustanovení zákona přizpůsobit do dvou let svůj název požadavkům kladeným zákonem s výjimkou situace, předpokládané ve větě druhé § 3042. V případě, že v průběhu této doby spolek status veřejné prospěšnosti získá, žádná změna názvu se jej v této souvislosti týkat nebude.

Výjimka zakotvená ve větě druhé § 3042 by se však neměla vztahovat na kogentní ustanovení § 216,¹⁰⁷ kdy „*název spolku musí obsahovat slova ‚spolek‘ nebo ‚zapsaný spolek‘, postačí však zkratka ‚z. s.‘*“, který vychází z taktéž kogentního ustanovení § 132 odst. 2 věta první („*název musí [...] obsahovat označení její právní formy*“), kdy zákonodárce touto normou klade za povinnost označení právní formy v názvu spolku. Byť i tato záležitost může vyvolávat polemiku a protichůdné názory.

Při diskusích před a na Valném sněmu Junáka v roce 2014 se vytvořila názorová skupina tvrdící, že výjimka uvedená v § 3042 věta druhá se vztahuje pouze na situace, kdy se do (tradičního, známého, dlouhodobě užívaného) názvu spolku nebude zasahovat vůbec, tedy s ohledem na „*užívání názvu dlouhodobě a je-li pro ni tak příznačný že jeho zaměnitelnost nebo klamavost nelze rozumně předpokládat*“. Jinými slovy, aby stávající název spolků mohl být zachován, nesmělo by do něj být přidáno ani označení právní formy (v případě Junáka by se tak jednalo o stávající název Junák – svaz skautů a skautek ČR). V případě, že by nedošlo na Valném sněmu k dohodě na novém názvu a jednání by bylo zablokováno, bylo připraveno „krizové řešení“ v podobě prosté výměny slova „svaz“ za slovo „spolek“. Dle názorů předkladatelů by nový název „Junák – spolek skautů a skautek ČR“ splňoval parametry kladené na názvy spolků zákonem.

S výše uvedeným názorem nesouhlasím, jelikož pouhé doplnění např. jen zkratky „z. s.“ v názvech uvedených spolků nebude mít vliv na zachování kmene jejich názvu a tyto spolky si svůj historický či tradiční název zachovají. S uvedením dodatku právní formy, ať už v jakékoliv podobě, bude na první pohled patrné, o jakou právní formu se jedná.

Je třeba dodat, že některé z výše uvedených spolků již svůj název změnily, avšak přesně podle prezentovaného názoru, kdy ke stávajícímu názvu připojily pouze označení právní formy, např. Českomoravská myslivecká jednota, z. s. nebo Pionýr z. s. V konečném důsledku však bude záležet na praxi rejstříkových soudů, jakým způsobem budou výše uvedené ustanovení vykládat.

¹⁰⁷ SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právnícké osoby...*, s. 474.

Je třeba poukázat na legislativní nedokonalost, kterou způsobilo zamítnutí návrhu zákona o statusu veřejné prospěšnosti, a konkrétně se promítla při změně názvu mnoha neziskových organizací. Rejstříkový zákon v § 25 odst. 1 písm. a) stanoví, že název právnické osoby se zapíše do veřejného rejstříku. Ten se provede prostřednictvím návrhu na zápis do příslušného rejstříku. Zároveň zákon o soudních poplatcích v poloze 11. odst. 1 písm. b) a d) stanovil poplatek za rejstříkové řízení ve věcech spolků (první zápis, změny nebo doplnění zápisu) ve výši 1 000 Kč. Novelou zákona o soudních poplatcích č. 293/2013 Sb. byly od poplatku za řízení ve věcech spolkového rejstříku osvobozeny právnické osoby se statutem veřejné prospěšnosti. 12. 9. 2013 však Senát PČR návrh zákona zamítl, čímž došlo k tomu, že mimo jiné ani spolky získat status veřejné prospěšnosti nemohou, neboť to právní řád zatím ČR neumožňuje. Že je status veřejné prospěšnosti vázán na soudní poplatky, si však senátoři pravděpodobně neuvědomili. Byť předkladatelé zákona deklarují, že provázanost veřejných rejstříků se zákonem o soudních poplatcích existovala již od počátku, rozhodně se nestalo, že by tato změna byla do zákona vložena nepozorovaně.¹⁰⁸ Právě naopak, MSp systémově nenavrchovalo, aby byly od soudních poplatků osvobozeny jednotlivé právní typy subjektů bez ohledu na to, jakou činnost vykonávají. S tím však, zcela oprávněně, nesouhlasí zástupci neziskového sektoru.¹⁰⁹ Rada vlády pro NNO nakonec doporučila, aby se MSp osvobozením nestátních neziskových organizací od soudních poplatků, a to bez vztahu k zákonu o statusu veřejné prospěšnosti, zabývalo.¹¹⁰

Došlo tak k tomu, že od 1. 1. 2014 byly i spolky povinny za zápisy do spolkového rejstříku platit soudní poplatek. To se týkalo i případné změny názvu. Část odborníků se domnívá, že změny údajů neziskových organizací zapisovaných do veřejného rejstříku v důsledku změny právní úpravy (tedy změny bez vůle dané právnické osoby) by měly být od soudního poplatku osvobozeny automaticky. Zastávám stejný názor.

Dle Plánu legislativních prací vlády¹¹¹ má zákon o statusu veřejné prospěšnosti nabýt účinnosti v 1. čtvrtletí roku 2015. V současné době je návrh zákona v legislativním procesu, konkrétně před projednáním vládou ČR. S ohledem na výše uvedené přistoupili poslanci

¹⁰⁸ *Zápis ze zasedání Rady vlády pro NNO dne 16. 12. 2013.* [online]. vlada.cz. [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/zapisy-ze-zasedani/zapis_RVNNO_2013_12_16.pdf>.

¹⁰⁹ *Neziskové organizace budou od 1. ledna 2014 platit soudní poplatky.* [online]. neziskovky.cz. [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.neziskovky.cz/clanek/1929/601/aktuality_homepage/neziskove-organizace-budou-od-1-ledna-2014-platit-soudni-poplatky/>.

¹¹⁰ *Zápis ze zasedání...* [online]. vlada.cz. [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/zapisy-ze-zasedani/zapis_RVNNO_2013_12_16.pdf>.

¹¹¹ *Plán legislativních prací vlády ČR na zbývající část roku 2014.* [online]. vlada.cz. [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/plan_legislativnich_praci_2014.pdf>.

ČSSD k zákonodárné iniciativě v podobě návrhu novely zákona o soudních poplatcích,¹¹² který měl od řízení ve věcech rejstříků osvobodit neziskové organizace, tedy spolky, nadace, nadační fondy, ústavy, obecně prospěšné společnosti, odborové organizace a organizace zaměstnavatelů, právě s odůvodněním problematické situace vyvolané zamítnutím návrhu zákona o statusu veřejné prospěšnosti. Zákon č. 335/2014 Sb., kterým se mění zákon o soudních poplatcích, nabyl účinnosti dnem jeho vyhlášení, tj. 29. 12. 2014, a pozbývá platnosti posledním dnem 18. měsíce následujícího po dni vyhlášení. Důvodem tohoto nestandardního řešení je vytvoření dostatečného prostoru, aby byl v mezidobí připraven a schválen zákon o statusu veřejné prospěšnosti, který má veřejně prospěšné právnické osoby od soudních poplatků v rejstříkových věcech osvobodit.¹¹³

V průběhu roku 2014 však byly spolky nuceny platit soudní poplatky v rejstříkových věcech. Pro malé (nízkonákladové) spolky byl i poplatek ve výši 1 000 Kč vysoký, soudní poplatky spolků s rozsáhlou či složitou organizační strukturou (velké množství pobočných spolků)¹¹⁴ mohly dosáhnout výše desítek či stovek tisíc korun. Některé spolky šly cestou posečkání s nutnými změnami vyplývajícími z nové legislativy (změna názvu, zakladatelských právních jednání) a to buď v rámci zákonných lhůt, anebo tak, že příslušné orgány (zpravidla nejvyšší) změny schválily, ale s odloženou účinností s tím, že pověřily jiné orgány (zpravidla výkonné nebo statutární) provedením změny v konkrétním termínu prostřednictvím vydání vnitřní řídicího aktu.

Při zodpovězení otázky, zda neziskové organizace mají platit soudní poplatky v rejstříkových věcech, se lze opřít a odkázat na Doporučení Rady Evropy CM/Rec (2007) 14, které v bodě 33 uvádí, že *poplatková povinnost je v souvislosti s nestátními neziskovými organizacemi akceptovatelná, pokud neodrazuje od záměru takové subjekty vytvářet.*¹¹⁵

¹¹² *Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, sněmovní tisk 143/0, volební období od 2013.* [online]. psp.cz, [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=143&CT1=0>>.

¹¹³ Analogicky lze poukázat na právní úpravu správních poplatků, kdy dle přílohy zákona (Sazebník poplatků) jsou od poplatku za ověření listiny, podpisu, autorizovanou konverzi dokumentů, či výpisy ze spolkového rejstříku osvobozeny mj. občanská sdružení (jedná se zde o legislativní nedokonalost, kdy zákon o správních poplatcích nebyl v souvislosti se změnou názvosloví novelizován, nicméně věcně se samozřejmě, s ohledem na § 3045 odst. 1 obč. zák., jedná o spolky).

¹¹⁴ Např. u spolku Junák – svaz skautů a skautek ČR, který má cca 600 pobočných spolků by se jen v případě jedné změny jednalo o částku 600 tis. Kč.

¹¹⁵ *Stanovisko vlády k návrhu poslanců Petra Kořenka, Miroslavy Strnadlové, Lukáše Pletichy a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 143).* [online]. psp.cz. [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=143&CT1=1>>.

Vláda ČR poukazuje¹¹⁶ na to, že „*stávající koncepce vázání osvobození od soudních poplatků na hlavní činnost subjektu, kterou je veřejně prospěšná činnost, je věcně správným řešením a měla by být zachována. Benefit spočívající v osvobození od soudních poplatků by měl být v budoucnu udělen těm typům právnických osob, jejichž náplň činnosti spočívá v dosažení obecného blaha a veřejné prospěšnosti*“. S tímto nelze než souhlasit. Autoři se však přimlouvají, spolu se zástupci neziskového sektoru a Radou vlády pro NNO, za to, aby osvobození od soudních poplatků platilo paušálně pro neziskový sektor, tedy všechny subjekty uvedené v zákoně č. 335/2014 Sb. Argumentačně lze poukázat na právní stav do 31. 12. 2013, v němž byly od soudních poplatků neziskové organizace plošně osvobozeny,¹¹⁷ resp. za registraci občanských sdružení u MV žádný poplatek stanoven nebyl.

Nasadě je zejména přijetí takové právní regulace, jež umožní osvobodit od soudních poplatků neziskové organizace, kterým vznikly v důsledku přijetí nového občanského zákoníku a rejstříkového zákona nové povinnosti týkající se zápisů do spolkového rejstříku, tj. povinnost přizpůsobit se nové právní úpravě. Osvobození od soudních poplatků je totiž určitým benefitem zákonodárce, který poskytuje právnickým osobám, které vykonávají určitou prospěšnou, bohubilou činnost.¹¹⁸

Uvedená situace, trvající rok, přinesla problémy do fungování spolků, které se s ní vypořádaly po svém. Pro malé spolky byl i poplatek ve výši 1 000 Kč vysoký, soudní poplatky spolků s rozsáhlou či složitou organizační strukturou (velké množství pobočných spolků) mohly dosáhnout výše desítek či stovek tisíc korun. Na příkladu můžeme opět uvést Junáka, který na uvedenou situaci reagoval následujícím způsobem: nové stanovy Junáka společně s novým názvem (Junák – český skaut, z. s.) byly schváleny Valným sněmem Junáka dne 29. 3. 2014. Avšak v přechodném ustanovení čl. (178) nových stanov bylo zakotveno: *Do dne, který Náčelnictvo stanoví řádem, nejdéle však do 31. 12. 2015, zůstává názvem spolku „Junák – svaz skautů a skautek ČR“*. Stanovy tak delegovaly na Náčelnictvo Junáka (nejvyšší orgán mezi sněmy) pravomoc stanovit účinnost nového názvu spolku, a to s ohledem na vývoj legislativy a účinnost právní normy, která od rejstříkového řízení spolky osvobodí. Tato varianta je tak operativnější, neboť Náčelnictvo se schází cca 1x za dva měsíce, Valný sněm 1x za tři roky. Tento způsob řešení byl zvolen právě proto, aby se

¹¹⁶ *Stanovisko vlády...* [online]. psp.cz. [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=143&CT1=1>.

¹¹⁷ § 11 odst. 2 písm. m) a n) zákona o soudních poplatcích ve znění účinném do 31. 12. 2013.

¹¹⁸ Analogicky lze poukázat na právní úpravu správních poplatků, kdy dle přílohy zákona (Sazebník poplatků) jsou od poplatku za ověření listiny, podpisu, autorizovanou konverzi dokumentů, či výpisy ze spolkového rejstříku osvobozeny mj. občanská sdružení (jedná se zde o legislativní nedokonalost, kdy zákon o správních poplatcích nebyl v souvislosti se změnou názvosloví novelizován, nicméně věcně se samozřejmě, s ohledem na § 3045 odst. 1 obč. zák., jedná o spolky).

počkalo na zakotvení osvobození spolků od soudních poplatků v rejstříkových věcech, neboť jen zápis změny názvu u Junáka a všech jeho pobočných spolků (cca 600) by znamenal vynaložení velkého množství finančních prostředků, tedy 1 000 Kč za každý pobočný spolek. Pro úplnost jen dodávám, že nový název Junáka bude používán s účinností od 1. 4. 2015.

Pakliže spolky nechtěly vynakládat své finanční prostředky na změny v rejstříku (nejedná se jen o změnu názvu, ale i nové stanovy – s ohledem na nutnost přizpůsobení nové legislativě, zápis statutárních a kontrolních orgánů, případně další záležitosti), nezbylo než počkat, až bude zákonem ošetřeno osvobození od poplatků a jít cestou, kterou se vydal Junák, tedy změny nachystat, připravit, schválit je příslušnými orgány spolku, avšak odložit jejich účinnost, případně pověřit jiný orgán jejich definitivním přijetím, a to v době, kdy bude zřejmé, že spolky budou od soudních poplatků v rejstříkových záležitostech osvobozeny.

S ohledem na toto legislativní neštěstí se jeví jako racionální stanovení přechodného ustanovení v občanském zákoníku, které právníkům osobám poskytlo lhůtu dvou let k přizpůsobení názvu požadavkům zákona. Věřme tedy tomu, že se zákonodárci podaří v této lhůtě přijmout takové řešení, kterým bude naplněn jeho původní záměr.

Na tomto místě je třeba vyslovit kritiku zákonodárcům. Díky navázání osvobození „neziskových organizací“ od soudních poplatků v rejstříkových věcech na získání statusu veřejné prospěšnosti, a neschválení zákona, jenž by tento status umožnil získat, došlo k nešťastné situaci, kdy zákonodárce po určitou dobu neposkytoval benefit těmto subjektům, a chtěly-li tyto subjekty provést změny s ohledem na přijetí nové legislativy, byly nuceny (pro některé subjekty nemalé) soudní poplatky platit. Případně příslušné změny ihned neschvalovat a počkat buď na osvobození, nebo získání statusu veřejné prospěšnosti. Pokládám tuto situaci bohužel opět za dokreslení fungování českého právního řádu a nekompetentnosti a neprofesionality zákonodárců.

Vláda ČR poukazuje¹¹⁹ na to, že „*stávající koncepce vázání osvobození od soudních poplatků na hlavní činnost subjektu, kterou je veřejně prospěšná činnost, je věcně správným řešením a měla by být zachována. Benefit spočívající v osvobození od soudních poplatků by měl být v budoucnu udělen těm typům právnických osob, jejichž náplň činnosti spočívá v dosažení obecného blaha a veřejné prospěšnosti*“. S tímto nelze nesouhlasit. Osobně bych se však přimlouval, spolu se zástupci neziskového sektoru a Radou vlády pro nestátní neziskové organizace, za to, aby osvobození od soudních poplatků platilo paušálně pro „neziskový sektor“, tedy všechny subjekty uvedené v zákoně č. 335/2014 Sb. Jsem také pro přijetí takové

¹¹⁹ Stanovisko vlády...[online]. psp.cz. [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=143&CT1=1>>.

právní regulace, jež umožní osvobodit od soudních poplatků spolky, kterým vznikly v důsledku přijetí nového občanského zákoníku a rejstříkového zákona nové povinnosti týkající se zápisů do spolkového rejstříku.

Argumentačně lze poukázat na právní stav do 31. 12. 2013, v němž byly od soudních poplatků neziskové organizace plošně osvobozeny,¹²⁰ resp. za registraci občanských sdružení u MV žádný poplatek stanoven nebyl. Lze také využít analogii s osvobozením „neziskových“ subjektů od správních poplatků. Pokládám za chybný postoj MSp osvobodit od soudních poplatků pouze subjekty se statutem veřejné prospěšnosti. Je zarážející, že již v době po zamítnutí návrhu zákona o statusu veřejné prospěšnosti nebyl z iniciativy MSp připraven návrh zákona, který byl „neziskové“ subjekty (alespoň dočasně) od soudních poplatků v rejstříkových věcech osvobodil. Pokládám za chvályhodnou, a pro neziskový sektor prospěšnou, iniciativu poslanců ČSSD. Existují spolky s několika málo členy, nízkými výnosy, pro které i stávající výše soudních poplatků (za každý zápis do spolkového rejstříku) bude nepřiměřeně vysoká. Tyto náklady mohou aktivní občany (resp. všechny potenciální zakladatele) vůbec od založení spolku odradit. Nutno zmínit i velké spolky s rozsáhlou organizační strukturou, a stovkami (nebo i tisíci) pobočných spolků.

3.8 Ochrana názvu

Co se týče ochrany názvu, uplatní se zde obecná úprava v občanském zákoníku.¹²¹ Jako každá právnická osoba má i spolek právo na ochranu názvu před neoprávněným použitím a právo na ochranu dobré pověsti. Spolek má totiž výlučné právo k užívání svého zapsaného názvu. Občanský zákoník v obecné úpravě k názvu právnické osoby (§ 135) upravuje tři skutkové podstaty zásahu do práva k názvu:

1. zpochybnění práva k názvu,
2. neoprávněný zásah s následkem újmy,
3. neoprávněné užití názvu.

Právní úprava navazuje na dosavadní praxi upravenou v OZ 1964, avšak tento předpis znal pouze útok v podobě neoprávněného použití názvu. *„Neoprávněné použití názvu právnické osoby může zahrnovat jedno ze dvou typických deliktních jednání. Jednak lze do práva právnické osoby k jejímu názvu zasáhnout tak, že si jiná osoba zvolí název (nebo obchodní firmu) vůči tomuto názvu již zaměnitelné, jednak může dojít k tomu, že delikvent používá názvu právnické osoby, aniž tu je nějaká souvislost s jeho vlastním jménem (názevem,*

¹²⁰ § 11 odst. 2 písm. m) a n) zákona o soudních poplatcích ve znění účinném do 31. 12. 2013.

¹²¹ § 19b odst. 2 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

obchodní firmou).¹²² Občanský zákoník tak nově připouští, že by do práva k názvu mohlo být zasaženo i jinak než jeho neoprávněným užitím.

O zpochybnění práva k názvu se bude jednat v případě, kdy je napadán vztah spolku k názvu, buď pro tvrzené právo jiné právnické osoby k takovému názvu, nebo pro tvrzené nedostatky při užívání jména člověka či příznačného prvku jiné právnické osoby (např. chybějící souhlas dotyčné osoby). V jiném případě může být zpochybňováno právo k názvu tím, že název nespĺňuje některý z požadavků kladených zákonem v § 132 odst. 2, tedy odlišení od jiné právnické osoby či klamavost názvu.¹²³

U druhé skutkové podstaty zákonodárce nevymezil, jak by tento zásah (útok) měl vypadat, kým by měl být veden. Neoprávněný zásah tak může být veden kýmkoliv a jakýmkoliv způsobem, důležitým kritériem je absence oprávnění útočníka, a tento zásah má za následek vznik újmy spolku. Pod tuto skutkovou podstatu bude možné zařadit např. veřejné znevažování či zesměšňování názvu spolku.¹²⁴

Třetí skutkovou podstatou, která, přechází z dosavadní právní úpravy, je neoprávněné užití názvu. „*Za neoprávněné užití názvu právnické osoby je považováno jednání spočívající v použití názvu právnické osoby bez toho, aby přitom existovala souvislost se jménem toho, kdo název právnické osoby použije, či jednání, při němž si jiná osoba zvolí název s názvem právnické osoby zaměnitelným.*“¹²⁵

Zajímavou může být situace, kdy spolek bude v názvu užívat (což např. u pobočných spolků organizovaných na územním principu bude běžné), označení názvu územního samosprávného celku. Soudní praxe řešila, byť opět v podnikatelské sféře, což s ohledem na možnost spolků podnikat či vykonávat jinou výdělečnou činnost bude pravděpodobně možné aplikovat i na ně, případ,¹²⁶ kdy v názvu právnické osoby bylo užití slovní spojení „Ústecký kraj“. Soud nepřisvědčil argumentům žalované, že slovní spojení „Ústecký kraj“ v jeho firmě je pouze geografickým označením území, v němž realizuje svou hospodářskou činnost, ba právě naopak „*užití názvu ‚kraje‘ pro podnikatelské účely je neoprávněným zásahem do oprávněných zájmů ‚kraje‘, neboť takové označení ‚kraje‘ navozuje pro třetí osoby jistou souvislost s právnickou osobou ‚Ústecký kraj‘, avšak žádná vazba mezi žalovanou právnickou osobou a Ústeckým krajem (vyšším územním samosprávným celkem) v tomto případě neexistovala. Žalovaná právnická osoba zde přivodila nebezpečí záměny, což je*

¹²² Usnesení NS ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5152/2008.

¹²³ SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právnické osoby...*, s. 42.

¹²⁴ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo...*, s. 82.

¹²⁵ Usnesení NS ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5152/2008.

¹²⁶ Rozsudek NS ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2667/2008.

v rozporu se zásadami aplikovatelnými pro název právnické osoby. Situace se týkala pouze podnikání, resp. hospodářské činnosti, kterou mohou vykonávat i spolky, čili i tento zákaz by se na ně mohl vztahovat. Domnívám se však, že uvedený zákaz se nebude vztahovat na případy, kdy

- spolek má v názvu geografické označení určitého území (obec, město, kraj), avšak nevykonává vedlejší hospodářskou činnost. Judikát se vztahuje pouze na podnikání (hospodářskou činnost), kterou spolek nevykonává a užití názvu územního samosprávného celku označuje lokální působnost spolku;
- pobočný spolek má ve svém názvu příznačný prvek (případně i celý název) hlavního spolku a dále (z důvodu členění organizační struktury hlavního spolku) geografické označení určitého území, a tento pobočný spolek vykonává vedlejší hospodářskou činnost. Byť by posledně dvě uvedená kritéria splňovala aplikaci zákazu uvedenou ve zmíněném soudním rozhodnutí, mám za to, že příznačný prvek hlavního spolku evokuje příslušnost právě k tomu hlavnímu spolku a nemůže tak vůči veřejnosti vyvolat klamný dojem, že tento pobočný spolek je propojen s příslušným územním samosprávným celkem.

Občanský zákoník dále vymezuje možné prostředky ochrany proti těmto neoprávněným zásahům do práva k názvu spolku. Nastane-li některá z uvedených situací, může se spolek prostřednictvím soudu domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek. Je na spolku, zda bude uplatňovat oba nároky dohromady, případně pouze jeden a který z nich. Avšak jsou-li naplněny podmínky pro jejich uplatnění, spolek má bezpochyby právo uplatňovat nároky oba.

Žalobou zdržovací se v praxi bude spolek domáhat ochrany v případě, kdy jiná osoba neoprávněně užívá jeho název, ač pod ním není zapsána ve spolkovém rejstříku.¹²⁷ O žalobu odstraňovací půjde v případě, kdy jiná osoba užívá ve veřejném rejstříku později zapsaný název, který je zaměnitelný s názvem právnické osoby, jež se domáhá ochrany svého názvu. V této situaci se nebude jednat o ochranu v podobě zdržení se užívání tohoto názvu, ale půjde o odstranění protiprávních následků návrhem na uložení povinnosti změnit tento závadný název v zakladatelském právním jednání s následným podáním návrhu na zápis této změny do příslušného rejstříku.¹²⁸

¹²⁷ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo...*, s. 82.

¹²⁸ Rozsudek VS v Praze ze dne 31. 10. 1994, sp. zn. 3 Cmo 808/93, obdobně rozsudek NS ze dne 12. 12. 2000, sp. zn. 29 Cdo 603/2000.

Otázkou zůstává, zda se mohou spolky, do jejichž práva k názvu bylo neoprávněně zasaženo, domáhat přiměřeného zadostiučinění, náhrady škody a vydání bezdůvodného obohacení. Zákon v ustanovení § 135 nedává nárok v témže rozsahu, jak jej upravoval OZ 1964 v § 19b odst. 2, kdy dával právnické osobě možnost „*se též domáhat přiměřeného zadostiučinění, které může být požadováno i v penězích*“. Část teorie¹²⁹ konstatuje, že přiměřené zadostiučinění být poskytnuto zřejmě nemůže. Dle mého názoru zde zákonodárce prokázal vůli přiměřené zadostiučinění nepřiznat, neboť chtěl-li by tak učinit, výslovně vy takovou možnost, podobně jako v předchozím zákoně, uvedl.

Nejasnost nastává, může-li u spolků připadat v úvahu i nárok na náhradu škody (tedy majetkové újmy, která spolku v důsledku tohoto neoprávněného zásahu vznikla, a pokud škůdce porušil právo spolku zaviněně), nebo na vydání bezdůvodného obohacení (v případě, kdy útočník neoprávněným užitím názvu spolku získal majetkový prospěch), kdy tyto následky mohly neoprávněným zásahem do práva k názvu spolku nastat. Ze systematického výkladu bychom na první pohled dovodili, že nikoliv, jelikož v nárocích týkajících se ochrany názvu právnické osoby se tyto nároky neobjevují. Připustili-li bychom, že by to možné bylo, což teorie¹³⁰ nevylučuje, v praxi spolků se bude spíše jednat o výjimky, které se budou vyskytovat zejména u spolků, jež podnikají nebo vykonávají jinou výdělečnou činnost, a kde by zásah do práva k názvu spolku měl určité ekonomické důsledky způsobující škodu nebo bezdůvodné obohacení. Ve vztahu k ochraně názvu právnické osoby se tak připouští aplikace ustanovení upravující nekalou soutěž,¹³¹ kde je výslovně zakotvena možnost domáhat se kromě zdržovacího a odstraňovacího nároku též přiměřeného zadostiučinění, náhrady škody nebo vydání bezdůvodného obohacení. Pakliže by neoprávněný zásah do názvu spolku nenaplňoval znaky nekalosoutěžního jednání, bude mít spolek možnost uplatnit pouze požadavek dle § 135 odst. 1, tj. upuštění od neoprávněného zásahu nebo odstranění závadného stavu v důsledku tohoto zásahu.¹³²

V praxi spolků se však bude jednat o výjimky, častěji budou uplatňovány zdržovací a odstraňovací nároky. Těmito prostředky se neodčिňuje újma, která by již nastalým zásahem vznikla, ale do budoucna se předchází vzniku další újmy. V tomto pojetí tak uvedené nároky budou mít jistý prevenční charakter.

¹²⁹ SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právnické osoby...*, s. 43.

¹³⁰ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo...*, s. 82, SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právnické osoby...*, s. 43.

¹³¹ § 2988 obč. zák.

¹³² SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právnické osoby...*, s. 44.

4. Účel a činnost spolku

Pojmy účel a činnost spolku, o kterých pojednává následující část, jsou základními pojmy pro spolkové právo.

4.1 Obecné vymezení účelu

Občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014 upravuje obecně právnické osoby (§ 118 – 209), následně obecná ustanovení o korporacích (§ 210 – 213), a konečně speciální ustanovení o jednom z typů korporace, konkrétně spolku (§ 214 – 302). Ideou zákonodárce při strukturaci zákona je postupovat od obecného ke konkrétnímu. Při posuzování jednotlivých aspektů spolku se tedy nevyhneme odkazům na obecná ustanovení právnických osob.

Občanský zákoník konstatuje, že každá právnická osoba musí mít nějaký účel, musí být založena za nějakým účelem. Konkrétně v § 144 odst. 1, kdy „*právnická osoba může být ustavena ve veřejném nebo soukromém zájmu, tato její povaha se posuzuje podle její hlavní činnosti*“. Část teorie¹³³ nepokládá toto rozlišení, jak jej vymezil zákonodárce, za šťastné, neboť naráží na ust. § 1 odst. 1 věty druhé,¹³⁴ a toto rozlišování má spíše teoreticko-právní charakter, než že by mělo zásadní význam v praxi při posuzování povahy právnických osob.

Účel (zájem) je důležitým pojmovým znakem spolku,¹³⁵ jelikož odůvodňuje smysl jeho existence. Existence každého spolku musí být odůvodněna určitým účelem, kdy toto jasně říká § 214: „*Alespoň tři osoby vedené společným zájmem mohou založit k jeho naplňování spolek jako samosprávný a dobrovolný svazek členů a spolčovat se v něm*“. Spolčování členů spolku není samoučelné. Členové se nespolečují proto, aby se jen spolčovali, ale proto, aby prostřednictvím existence spolku dosahovali konkrétního společného zájmu, jenž je definován při založení spolku.¹³⁶ Společný zájem je tím, co vede zakladatele k založení spolku. Účel spolku je jeho statutárním znakem a obligatorní náležitostí stanov [§ 218 písm. a)]. Účel tak typicky bude představovat nějaké „bohulibé“, obecně prospěšné ideje či vize, a smyslem existence (účelem) spolku je jejich naplňování. Právním důvodem (titulem) pro založení spolku tak bude jeho účel, a vztah mezi členy a spolkem (resp. členy navzájem) je vztahem založeným smluvně (tj. vícestranným právním jednáním – smlouvou

¹³³ SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právnické osoby...*, s. 59.

¹³⁴ „*Uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného*“.

¹³⁵ Rozsudek NS ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 7976/2010 (R 30/2012): „*Občanské sdružení (spolek) je svou povahou kontrakt minimálně tří osob, uzavřený za účelem společného výkonu určitých aktivit, resp. sledování společného zájmu*“.

¹³⁶ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo...*, s. 48.

v podobě stanov). Podstatné je, že účel spolku formálně vyjádřený ve stanovách tak představuje společný – sdílený – zájem jeho členů. Členové spolku se tak vstupem do spolku (v zásadě tedy akceptací smlouvy v podobě stanov) přihlašují k tomuto formalizovanému a fixovanému vyjádření společného zájmu ve stanovách.¹³⁷

Z historického pohledu se nejedná o novinku v tom smyslu, že by zákon upravující problematiku spolků negativním výčtem vymezil, na které subjekty se příslušný zákon nevztahuje. De facto se tak jednalo o negativní výčet, za jakým účelem nemohl být spolek založen. Tuto systematiku znal již zákon o právě spolčovacím, který v § 3 vymezil svou negativní působnost: „ ...

- a) *k řádům a kongregacím duchovním, a ke společenstvům náboženským vůbec, jež uvažovati náleží dle zákonů a nařízení a příčině jich vydaných;*
- b) *ke společenstvům a pomocným pokladnicím živnostenským, dle zákonů živnostenských zřízených;*
- c) *k těžířstvům a pokladnicím bratrským, zřízeným dle zákonů horních“.*

Podobnou systematiku pak nalezneme i v zákoně o sdružování občanů, konkrétně v § 1 odst. 3, který vymezil, že občanské sdružení nelze založit za účelem podnikání (resp. k výdělečné činnosti nebo k zajištění řádného výkonu určitých povolání), sdružování občanů v politických stranách a politických hnutích, a v církvích a náboženských společnostech. První oblast upravoval obchodní zákoník, sdružování v dalších dvou typech právnických osob bylo a doposud je upraveno v samostatných zákonech.¹³⁸ Soudní praxe dovodila, že se jednalo o taxativní výčet, který nelze extenzivním výkladem rozšiřovat.¹³⁹

Účel spolku je důležitý i pro postavení spolku navenek, tedy ve vztazích se třetími osobami. Definování účelu (společenského poslání) je poselstvím o povaze této právnické osoby a o záměrech jeho působení.¹⁴⁰ Účel spolku jako obligatorní součást jeho stanov tak bude seznatelný a zjistitelný pro veřejnost, jelikož stanovy jsou povinně zakládány ve sbírce listin spolkového rejstříku, a taktéž samotné vymezení účelu se zapisuje u daného spolku do spolkového rejstříku.¹⁴¹ Při právním styku se spolkem třetí osoby získají vědomost o jeho povaze (poslání). Účel spolku by tak měl být při založení vymezen dostatečně určitě, aby nedošlo ke zmatení veřejnosti (případně i samotných členů) o povaze spolku, jeho účelu,

¹³⁷ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo...*, s. 49.

¹³⁸ Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, a zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech, oba ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁹ Rozsudek NSS ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. 7 A 13/2002-46.

¹⁴⁰ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo...*, s. 52.

¹⁴¹ § 25 odst. 1 písm. b) a § 66 písm. a) rejstříkového zákona.

aktivit. Na druhou stranu nedoporučuji účel vymezit příliš úzce, neboť při běžné činnosti (např. jednání s dárci, donátory apod.) může být zbytečně svazující a omezující.

Prof. Telec¹⁴² rozlišuje tři pojmy, které jsou základními povahovými a identifikačními prvky spolku, a sice cíl, účel a poslání (úkol) s tím, že dle něj jsou tyto pojmy navzájem zaměřovány a není dostatečně odlišen jejich odlišný význam.

Cílem činnosti spolku není rozdělení zisku členům spolku, je-li ho při činnosti spolku dosaženo. Tato zásada vyplývá ze samotné podstaty spolkového práva. Ve stanovách by dle jeho názoru mělo být dostatečně určitou identifikací vymezeny způsoby, jimiž bude vytyčeného cíle dosahováno.¹⁴³

Účelem založení spolku není podnikání. Takovouto definici používal i zákon o daních z příjmů (poplatník založený za jiným účelem než podnikáním). Účelem naopak je zájmová činnost spolková, účel spolku je společný všem členům a to je důvodem, proč se tyto osoby (členové) spolčí. Účelem může být vzájemné uspokojování rozličných a často velmi různorodých lidských zájmů. Byť z povahy spolku vyplývá, že spolčené osoby se institucionalizovaly do společenství právě kvůli stejným nebo podobným zájmům.¹⁴⁴

Poslání (úkol), tedy smyslem existence spolku je 1. vzájemná prospěšnost pro jeho členy, tedy plnění soukromých úkolů, vzájemná prospěšnost vyplývá ze skupinového zájmu, který je společný všem členům spolku (soukromé poslání); 2. veřejná prospěšnost (účelnost) spolkové činnosti (veřejné poslání); 3. obojí poslání, které se vzájemně prolíná, stojí vedle sebe (smíšené poslání).¹⁴⁵

4.2 Zakázaný účel spolku

Zákon ponechává zakladatelům spolku při stanovení jeho účelu poměrně široký prostor. Vymezuje (opět v obecném ustanovení o právnických osobách, konkrétně v § 145), za jakým účelem spolek založit nelze. Tato problematika pravděpodobně nebude činit větších obtíží, neboť je víceméně přebrána právní úprava zákona o sdružování občanů účinného do 31. 12. 2013.¹⁴⁶ Ustanovení zákona obsahující výčet účelu zakázaného je projevem aplikace omezení sdružovacího práva zakotveného v čl. 20 odst. 3 a 4 Listiny.

Obecně lze říci, že zákon zakazuje založit právnickou osobu za účelem porušování práv nebo dosažení nějakého cíle nezákonným (zakázaným) způsobem. Je to logické, neboť

¹⁴² TELEEC: *Spolkové právo*, s. 79 – 84.

¹⁴³ Tamtéž, s. 79.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 80 – 81.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 82 – 83.

¹⁴⁶ § 4 zákona o sdružování občanů.

zákon zakazuje v právních jednáních jakákoliv ujednání porušující dobré mravy, veřejný pořádek nebo právo týkající se osob.¹⁴⁷ Zakladatelské právní jednání, jímž by byl založen spolek se zakázaným účelem, by bylo podle § 580 absolutně neplatné, protože odporuje zákonu. K založení spolku by tedy nedošlo.

Zákon demonstrativním výčtem vymezuje, za jakým účelem nesmí být právnická osoba založena:

- a) popření nebo omezení osobních, politických nebo jiných práv osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání a sociální postavení,
- b) rozněcování nenávisti a nesnášenlivosti,
- c) podpora násilí nebo
- d) řízení orgánu veřejné moci nebo výkonu veřejné správy bez zákonného zmocnění.

V tomto směru pokládám za důležité odkázat na judikaturu Nejvyššího správního soudu ČR,¹⁴⁸ který řešil otázku zrušení občanského sdružení Komunistický svaz mládeže, jenž ve svých stanovách mimo jiné proklamoval úsilí o „odstranění soukromého vlastnictví výrobních prostředků a jeho nahrazení vlastnictvím společenským“, jenž není v souladu s ústavním systémem a právním řádem ČR, neboť tento odmítá odlišnou hodnotovou klasifikaci a odlišný stupeň právní ochrany toho, co bylo v minulém režimu označováno za různé typy a formy vlastnictví, a vychází z jednoho univerzálního pojmu vlastnictví.¹⁴⁹ NSS však konstatoval, že proti takto extrémním názorům a sdružením založeným k jeho šíření lze proto cestou represe ze strany orgánů veřejné moci (zrušení) zasáhnout až tehdy, vznikne-li nikoli jen hypotetické nebezpečí, že uvedené extrémní názory či jejich důsledky mohou být skutečně prosazovány či realizovány. NSS judikoval, že je třeba určité intenzity nebezpečí prosazování či realizace extrémních (protiprávních) názorů, aby mohl nastoupit represivní krok v podobě zrušení příslušného subjektu. *„Vzhledem k základní roli, jakou svoboda sdružovací, a s ní spojená svoboda projevu, v pluralitní společnosti hrají, však může administrativní represe v těchto hraničních případech nastoupit teprve tehdy, je-li možno se rozumně domnívat, že nepřikročení k zásahu by již pravděpodobně vedlo k reálnému ohrožení práv a svobod občanů či hodnot, na nichž je demokratický právní stát založen.“*¹⁵⁰

Zákon v odst. 2 téhož ustanovení dále zakazuje založení právnické osoby ozbrojenou nebo s ozbrojenými složkami. To je odrazem skutečnosti, že ozbrojené právnické osoby

¹⁴⁷ SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právnické osoby...*, s. 65.

¹⁴⁸ Rozsudek NSS soudu ze dne 28. 8. 2009, sp. zn. 7 As 29/2008 – 104.

¹⁴⁹ ČERNÝ: *Zákon o sdružování...*, s. 71.

¹⁵⁰ Rozsudek NSS ze dne 28. 8. 2009 sp. zn. 7 As 29/2008 – 104.

mohou být zřízeny pouze zákonem.¹⁵¹ Zákon v tomto ustanovení ochraňuje demokratické zřízení před potenciálně nebezpečnými organizacemi.

Zákon však stanovuje výjimku z toho zákazu, a to v případě, jedná-li se pouze o držení nebo užívání zbraní (držení zbraně neznamena existenci ozbrojeného spolku) „*pro sportovní nebo kulturní účely či k myslivosti nebo k plnění úkolů podle jiného právního předpisu*“. Jedná se o taxativní vymezení; výjimky ze zákazu tedy nelze rozšiřovat. V těchto případech se bude typicky jednat o spolky vykonávající sportovní střelbu a myslivecká sdružení. Členové musí mít zbrojní průkaz opravňující je užívání střelných zbraní a spolek sám musí vykonávat činnost, kterou zákon předpokládá a vymezuje jako výjimku z obecného zákazu držení a užívání zbraní.¹⁵²

Je zřejmé, že nový občanský zákoník oproti zákonu o sdružování občanů rozšířil oblasti, které jsou výjimkou ze zákazu držení nebo užívání zbraní. Jeho § 4 písm. c) pojednával o sdruženích, „*jejichž členové drží nebo užívají střelné zbraně pro sportovní účely nebo k výkonu práva myslivosti*“. Nově tak přibyly do textu zákona kulturní účely.

Komentář k zákonu o sdružování občanů¹⁵³ nastoluje problém týkající se držení zbraní populárními kluby vojenské historie, avšak s ohledem na tehdejší znění zákona nepřináší jednoznačnou odpověď. Členové těchto klubů drží a užívají funkční střelné zbraně, s jejichž použitím pořádají různá vojenská cvičení, ukázky historických bitev, polních ležení (reenactment) apod. Bez pochybností je nelze zařadit pod zákonnou výjimku z uvedeného zákazu v podobě spolků založených za účelem výkonu myslivosti. Nebude se také jednat o spolky působící v oblasti sportovní střelby. Bez pochyby nemohou tyto subjekty, resp. její členové, držet a užívat střelné zbraně k plnění úkolů podle jiného právního předpisu. Zbývají tak pouze kulturní účely, které nově zákonodárce mezi výjimky zařadil. Dle mého názoru se tyto kluby vojenské historie pohybují na hraně, kdy půjde ještě o legální používání zbraní. Při extenzivním výkladu pojmu „kulturní účely“ by se činnost těchto subjektů dala podřadit pod tento pojem, a to právě proto, že tyto kluby působí zejména při různých historických výročích, výročích známých bitev, dnech veteránů apod. Nejedná se jen o to, aby byla rekonstrukce bitvy uspořádána, ale jejich členové zároveň chtějí veřejnosti připomenout, jaká byla tehdejší doba, jak se v ní žilo, připomenout společenské, kulturní, sociální a ekonomické podmínky života. Součástí těchto akcí mohou být také různá vzpomínková a pietní setkání, kulturní programy apod. V tomto ohledu mám za to, byť činnost těchto spolků není postavena najisto,

¹⁵¹ SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právnícké osoby...*, s. 66.

¹⁵² ČERNÝ: *Zákon o sdružování...*, s. 69.

¹⁵³ Tamtéž, s. 68.

že držení a užívání zbraní členy klubů vojenské historie je legální a je možno je podřadit pod pojem „kulturní účely“ ve smyslu zákona.

Spolky mají další specifické omezení; nelze je založit za účelem podnikání. Pojem podnikání občanský zákoník přímo nevymezuje, ale definuje v § 420 odst. 1 pojem podnikatel. Jedná se o osobu, která „*samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku*“. Abychom tedy mohli hovořit o podnikání, bude nutné splnit kumulativně všechny uvedené podmínky (znaky). Znaky podnikání nenaplňují různé aktivity ojedinělé, nahodilé, byť jsou ziskové.¹⁵⁴

Primárním účelem založení spolku nemůže být podnikání (výkon výdělečné činnosti), což však neznamená, že by spolkům byl dán absolutní zákaz podnikání. O tomto bude pojednáno v dalším textu. Tato činnost (podnikání) je vyhrazena k tomu určeným typům právnických osob, zejména obchodním korporacím.

V případě, že spolek vyvíjí činnost zakázanou v § 145, je to na základě § 268 odst. 1 důvodem pro soudní zrušení spolku.

4.3 Veřejný a soukromý účel

Jak bylo řečeno výše, spolek lze založit za účelem veřejným (veřejně prospěšným) či soukromým (vzájemně prospěšným). Spolek je zakládán ve společném zájmu členů a zákonodárce neříká, zda tento zájem má být veřejný či soukromý; to je věcí stanov. Nelze ze zákona dovodit, že by spolek nemohl být založen za veřejně prospěšným účelem, a že by tak mohl být určen pouze pro realizaci činností výlučně pro své členy a zastupování zájmů svých členů.¹⁵⁵ Nelze říci, že by spolek v tomto smyslu měl být pouze místní nevýznamnou organizací, která hájí pouze zájmy svých členů.¹⁵⁶ Je tak nepodstatné, zda spolek vyvíjí činnost pouze ke svým členům, nebo směrem k nečlenům – veřejnosti, případně vůči oběma skupinám. Je nerozhodné, zda tento společný zájem má zároveň (vedle toho) povahu soukromého nebo veřejného zájmu, resp. zájmu obecného.¹⁵⁷

¹⁵⁴ ELIÁŠ, Karel. *Úprava spolků v novém občanském zákoníku*. Příspěvek na semináři Justiční akademie Spolky a nový občanský zákoník. [online]. youtube.cz, 21. května 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=p87fzi27UB8>>.

¹⁵⁵ SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právnícké osoby...*, s. 188.

¹⁵⁶ ČERNÝ: *Zákon o sdružování...*, s. 34.

¹⁵⁷ TELEČ, Ivo. *Zásady nového spolkového práva*. *Právní rozhledy*, 2013, č. 22, s. 763. [online]. ipravnik.cz, [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_8896/zasady-noveho-spolkoveho-prava.aspx>.

Expertní skupina Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při MSp (KANCL) vydala výkladové stanovisko,¹⁵⁸ kde konstatuje, že spolky mohou být založeny i k veřejně prospěšnému účelu. Je nerozhodné, zda společný zájem (§ 214 odst. 1) má zároveň povahu veřejného nebo soukromého zájmu. Zákonodárce povahu aktivit spolku v tomto směru neomezuje, neboť k tomu není důvod. Společným zájmem tak mohou být společné vycházky členů do přírody (turistika), kdy k tomuto účelu spolek nepotřebuje žádnou veřejnost a aktivity koná pouze pro své členy (dovnitř spolku). Ve veřejném zájmu může např. být ochrana zájmů různých znevýhodněných skupin (spotřebitelé, handicapovaní, sociálně znevýhodněné, oběti trestných činů), poskytování sociálních služeb (formou veřejné služby navenek) apod. Je třeba s tímto názorem souhlasit, neboť v žádném právním předpisu není řečeno, že by činnost spolku měla být směřována jen vůči svým členům. Na tomto se shoduje většina odborníků na tuto oblast.¹⁵⁹

Je však třeba poukázat na názor Asociace veřejných prospěšných organizací ČR (AVPO ČR)¹⁶⁰, jenž zastává názor, že hlavním účelem a smyslem existence spolku je výkon spolkové činnosti, nikoliv poskytování služeb veřejnosti. Tento názor je třeba jednoznačně odmítnout, jelikož zákon žádné takové omezení pro spolky nestanoví („co není zakázáno, je dovoleno“). Tento názor pokládám za chybný. Hlavním účelem spolku nemůže být výkon spolkové činnosti, ale společný zájem členů (zakladatelů). Spolek (resp. jeho činnost) je nástrojem (cestou), kterým sleduje naplňování společného zájmu. Stanovisko AVPO ČR tak chybně zaměňuje účel (cíl) a prostředek. Doc. Havel¹⁶¹ trefně toto chybné vnímání srovnal se situací, kdy by účelem koupě chleba byl výkon vlastnického práva. Účelem je najíst se, a jakou formou je to realizováno (koupě, směna, dar), zákon neřeší a ponechává na vůli smluvních stran.

Vedle toho mohou působit spolky zastánčí („advocacy“), které působí ve veřejném zájmu, jehož uplatňování je společným zájmem členů. Některé veřejnoprávní předpisy u spolků tohoto typu počítají s jejich zvláštním postavením, resp. procesním oprávněním v příslušných řízeních k tomu, aby v těchto řízeních mohla vystupovat a hájit veřejný zájem,

¹⁵⁸ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výkladové stanovisko KANCL – k veřejně prospěšnému účelu spolku*. [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 7. června 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Stanovisko-09.pdf>.

¹⁵⁹ Prof. Eliáš, prof. Telec, doc. Havel, doc. Ronovská, JUDr. Deverová, Mgr. Pavlok.

¹⁶⁰ *Vyjádření Asociace veřejných prospěšných organizací ČR (AVPO ČR) k výkladům nového občanského zákoníku, které se týkají právní úpravy spolků*. avpo.cz, 6. prosince 2013 [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.avpo.cz/wp-content/uploads/2014/02/Vyjadreni_AVPO_CR_spolky.pdf>.

¹⁶¹ HAVEL, Bohumil. *Výdělečná činnost spolků*. Příspěvek na veřejném slyšení v Senátu PČR „Budoucnost financování neziskového sektoru“. [online]. youtube.com, 3. března 2014 [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=Io0zPS7oTII>>.

který vychází z účelu definovaného ve stanovách spolku. Příslušné zákony tak budou většinou stanovovat dvě podmínky pro participaci v příslušném řízení, a to:

- právní osobnost, tedy způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti, a
- dovětek v podobě „jehož hlavním posláním podle stanov je...“, kdy bude následovat vymezení, které se bude vztahovat k příslušné zákonem upravené oblasti.

Může se jednat o správní i o soudní řízení. Taková oprávnění soukromoprávním subjektům dává např.:

- § 70 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů,
- § 91 odst. 7, § 109 písm. g) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů,
- § 115 odst. 6 a 7 zákona č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů,
- § 7 odst. 1 písm. e) zákona č. 76/2002 Sb., integrované prevenci a omezování znečišťování a integrovaném registru znečišťování, ve znění pozdějších předpisů,
- § 23 odst. 9 zákona č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů,
- Dle nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 59/14 ze dne 30. 5. 2014 mohou spolky za určitých okolností požadovat zrušení územního plánu obce. *„Má-li spolek sídlo na tomto území nebo jsou-li jeho členové vlastníky nemovitostí potenciálně dotčených územním plánem, pak by mu v zásadě měla svědčit aktivní legitimace k podání návrhu na jeho změnu“.*
- § 26 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

4.4 Veřejná prospěšnost

Občanský zákoník v § 146 a násl. upravuje status veřejné prospěšnosti. Pojem „veřejná prospěšnost“ však v zákoně definován není, jsou pouze vymezeny znaky (vlastnosti) právnické osoby, které by měla splňovat, aby bylo možno hovořit o veřejné prospěšné osobě.

Status veřejné prospěšnosti je systematicky zařazen v obecné úpravě právnických osob. Status tedy může získat kterákoliv právnická osoba, která splní zákonem vymezená kritéria. Status tak není vázán na formu právnické osoby. V žádném případě však nejde o definici „neziskových organizací“. Úmyslem zákonodárce bylo nevázat získání statusu na určité formy právnických osob, ale důležitý je charakter (fakticita) jejich činnosti, kdy svým

jednáním (účelem, posláním) musí naplňovat znaky veřejné prospěšnosti. Není tak vyloučeno, aby status získaly i spolky, ba právě naopak. Cílem zavedení tohoto statusu do zákona je větší transparentnost a průhlednost fungování právnických osob (zejména neziskového sektoru) a posílení jejich důvěryhodnosti, které si však vyžádají větší rozkrytí a „odhalení“ veřejně prospěšných právnických osob ve smyslu povinnosti zveřejňování přehledů hospodaření, výročních zpráv o činnosti, zakotvení kontrolních orgánů apod. Na druhou stranu jsou tyto povinnosti vyváženy poskytnutím různých úlev (benefitů) ze strany státu (typicky osvobození od soudních poplatků v rejstříkových věcech, možnost přístupu k dotacím, daňové úlevy a zvládnění).

Zákon v § 146 charakterizuje veřejnou prospěšnost, resp. podmínky pro získání statusu. Znaky veřejné prospěšnosti jsou:

- uvedení veřejné prospěšnosti v zakladatelském právním jednání,
- dosahování obecného blaha vlastní činností,
- na rozhodování právnické osoby mají vliv jen bezúhonné osoby,
- nabytí majetku z poctivých zdrojů,
- hospodárné využívání jmění k veřejně prospěšnému účelu.

Zakladatelé právnické osoby již při založení právnické osoby v zakladatelském právním jednání (stanovách) uvedou, že se jedná o veřejně prospěšný subjekt,¹⁶² případně se tento do stanov dostane později již při existenci právnické osoby, a tento status se bude vztahovat k činnosti této právnické osoby.

Obecné blaho je cílem veřejné prospěšnosti, avšak tento pojem není v žádném právním předpisu definován. Bude se jednat o určité veřejně prospěšné služby nebo činnosti, zpravidla neziskové. Výslovné zdůraznění, že právnická osoba má ke stanovenému účelu přispívat „vlastní činností“ poukazuje na nutnost aktivního naplňování účelu a vylučuje z tohoto okruhu rozličné „spící“ entity.¹⁶³ Na druhou stranu pojem „vlastní činností“ také vylučuje, aby právnická osoba vykonávala činnost prostřednictvím třetí osoby.

Pojem „bezúhonné osoby“ není v občanském zákoníku definován, předpokládá se, že tento výklad poskytne nový zákon o statusu veřejné prospěšnosti. Nyní lze aplikovat živnostenský zákon,¹⁶⁴ případně lze vyjít z návrhu zákona o statusu veřejné prospěšnosti.¹⁶⁵

¹⁶² Například stanovы spolku Junák – český skaut, z. s. v čl. (2) uvádějí: „Junák – český skaut, z. s. (dále jen Junák) je veřejně prospěšným spolkem ve smyslu občanského zákoníku...“.

¹⁶³ ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník...* Ostrava: Sagit, 2012, s. 125.

¹⁶⁴ § 6 odst. 2: „Za bezúhonnou se pro účely tohoto zákona nepovažuje osoba, která byla pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně, jestliže byl tento trestný čin spáchan v souvislosti s podnikáním, anebo s předmětem podnikání, o který žádá nebo který ohlašuje, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.“

Otázku podstatného rozhodování bude třeba posuzovat pro každý konkrétní případ individuálně. Je nepochybné, že se bude jednat o členy statutárních orgánů, ale i další osoby (členy ostatních orgánů), kteří mají pravomoc rozhodovat a utvářet vůli spolku. Může se např. jednat i o členy kontrolní či rozhodčí komise spolku, členy výkonného orgánu apod. V případě spolku s velmi malou členskou základnou by byla na posouzení otázka bezúhonnosti každého jednotlivého člena, neboť tito mohou rozhodovat na členské schůzi a významným způsobem tak stanovit mantinely a směr činnosti spolku. Extrémně extenzivním výkladem by samozřejmě bylo, měl-li by se v podobném směru posuzovat každý jednotlivý člen spolku s několikasícovou členskou základnou.¹⁶⁶

Poslední kritérium ukládá, aby právnická osoba k dosahování svého účelu využívala majetek nabytý z poctivých zdrojů, a aby jej využívala hospodárně, tj. efektivně, transparentně. Není zakázána ani jiná výdělečná činnost, která nemůže být samotným účelem, ale bude sloužit k podpoře hlavní činnosti. Zásadním předpokladem tohoto kritéria je zákaz rozdělování případného zisku členům spolku, zakladatelům, členům orgánů či zaměstnancům, ale využívání těchto prostředků k dosahování veřejně prospěšného účelu.¹⁶⁷ Již nyní některé subjekty¹⁶⁸ víceméně shodná kritéria charakterizující veřejnou prospěšnost v praxi používají.

Status veřejné prospěšnosti bude skutečností zapisovanou do veřejného rejstříku.¹⁶⁹ Veřejně prospěšná právnická osoba má právo na zápis statusu do rejstříku, pakliže splní stanovené podmínky. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku¹⁷⁰ zmiňuje, že stanovení podmínek k získání statusu přímo v občanském zákoníku není vhodné z více důvodů – jednak bude třeba při stanovení podmínek přihlížet k té které právní formě subjektu, přičemž taková míra podrobností není pro občanský zákoník vhodná, a podrobnosti týkající se splnění podmínek pro získání statusu (případně pro jeho odnětí) jsou záležitosti veřejnoprávní povahy, které nemají být předmětem úpravy občanského zákoníku.

Z dílny MSp byl připraven návrh zákona o statusu veřejné prospěšnosti,¹⁷¹ který však byl Senátem PČR v září 2013 zamítnut. Přípravy na novém zákoně nepokračovaly (resp. nepokračují) úplně rychlým tempem, což způsobilo, že v současné době se právní řád nachází

¹⁶⁵ „Za bezúhonnou se nepovažuje osoba, která byla pravomocně odsouzena pro úmyslný trestný čin, trestný čin hospodářský nebo trestný čin proti majetku, pokud se na ni nehledí, jako by nebyla odsouzena.“

¹⁶⁶ RONOVSÁ, Kateřina. Komentář k § 146 obč. zák. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I.* ..., s. 771.

¹⁶⁷ Srov. § 2 odst. 1 písm. e) návrhu zákona o statusu veřejné prospěšnosti.

¹⁶⁸ *Kdo se může stát členem Asociace veřejně prospěšných organizací ČR?* [online]. avpo.cz, [cit. 15. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.avpo.cz/2014/kdo-se-muze-stat-clenem/>>.

¹⁶⁹ § 25 odst. 1 písm. j) rejstříkového zákona.

¹⁷⁰ ELIÁŠ: *Nový občanský zákoník*..., s. 125.

¹⁷¹ Vládní návrh zákona o statusu veřejné prospěšnosti, sněmovní tisk 989/0, volební období 2010 – 2013. [online]. psp.cz, [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=989&ct1=0>>.

ve schizofrenní situaci a „neziskové“ organizace ve vzduchoprázdnu, neboť status veřejné prospěšnosti zákon zná a předpokládá, avšak nelze jej získat, neboť neexistuje zákon, který by podmínky jeho získání konkretizoval. Jedním z problémů, který nepřijetí zákona o statusu veřejné prospěšnosti způsobil, se zabývám v kapitole pojednávající o nutnosti změn, resp. přízpusobení názvů spolků nové právní úpravě.

V současné době je před vládu postaven návrh zákona o statusu veřejné prospěšnosti a o změně zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.¹⁷² Účinnost zákona se předpokládá od 1. 4. 2015. S ohledem na jeho (ne)projednávání je vysoce pravděpodobné, že ve stanoveném termínu přijat nebude, a co víc – je zřejmé, že není zájem a politická vůle na jeho přijetí (minimálně v takovéto podobě). Nadále se tak bude prodlužovat stav, který již trvá více než rok, který právníkům osobám neumožňuje získat status veřejné prospěšnosti a výrazně tak komplikuje život zejména „neziskovému“ sektoru. Nezbyvá než věřit, že (pro „neziskové“ organizace) akceptovatelné a výhodné řešení bude přijato co nejdříve.

4.5 Předmět činnosti

V předchozím textu byl podrobně vymezen a analyzován pojem „účel“ spolku. Další pojem, nedílně spjatý se spolkem (resp. obecně s úpravou právníků osob), je pojem „předmět činnosti“.

Předmět činnosti vymezuje, které konkrétní činnosti (aktivity) k naplnění účelu (poslání) spolku vedou. Předmět činnosti lze chápat jako soubor prostředků a agend, jejichž prováděním hodlá spolek účelu dosahovat.¹⁷³ Z uvedeného vymezení je zřejmé, že účel a předmět činnosti nelze ztotožňovat v jedno či zaměňovat, ale že se jedná o dvě odlišné kategorie. Předmět činnosti je pojmově užší, než samotný účel, jelikož konkrétněji vymezuje specifickou oblast života, v níž spolek působí.¹⁷⁴ Ve vzájemném vztahu je lze vymezit jako cíl (= účel) a prostředek (= předmět činnosti).¹⁷⁵ K naplnění cíle vede více cest, existuje více prostředků, jak jej dosáhnout, a záleží na spolku, jak předmět činnosti (tedy prostředky – metody, kterými bude účelu dosahovat) ve stanovách vymezí. U spolků bude patrné, že účelu

¹⁷² *Návrh zákona o statusu veřejné prospěšnosti a o změně zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů.* [online]. eklep.cz, [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <<https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9LFG5S9B>>.

¹⁷³ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo*..., s. 47.

¹⁷⁴ BÍLKOVÁ, Jana. Komentář k § 123 obč. zák. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I.* ..., s. 649.

¹⁷⁵ PAVLOK, Petr. *Rozlišování účelu a předmětu činnosti spolků a pobočných spolků v novém občanském zákoníku.* Příspěvek na semináři Justiční akademie Spolky a nový občanský zákoník. [online]. youtube.cz, 21. května 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.youtube.com/watch?v=Z5ZyiOvu7gQ>>.

mohou dosahovat více cestami, a to buď přímo (prostřednictvím hlavní činnosti), nebo nepřímo (prostřednictvím vedlejší činnosti).

Pro lepší pochopení problematiky lze uvést tři příklady vztahu účelu a předmětu činnosti spolku:

Účel spolku	Předmět činnosti
Ochrana zvířat	Přednášková a osvětová činnost pro veřejnost Provoz útulku (záchranné stanice) Poradenské a konzultační služby majitelům (pánům) zvířat Pořádání kurzů, školení, seminářů, táborů zaměřených na poznávání přírody a práci se zvířaty
Hasičské sdružení založené pro působení při vytváření podmínek k účinné ochraně života a zdraví občanů a majetku před požáry a živelními katastrofami	Pořádání hasičských soutěží Pořádání sportovních turnajů Pořádání zábav, plesů Výcvik Vzdělávací činnost
Spolek založený za účelem šíření odkazu a myšlenek významné osobnosti	Publikační činnost Pořádání výstav, přednášek, koncertů Provozování muzea

Předmět činnosti je dle § 123 odst. 1 obligatorní náležitostí zakladatelského právního jednání právnické osoby. S ohledem na zásadu *lex specialis derogat legi generali* (speciální ustanovení o spolcích mají přednost před obecnými ustanoveními o právnických osobách) však dojdeme k závěru, že § 218 písm. b), který zakotvuje jako povinnou náležitost stanov vymezení účelu spolku, má aplikační přednost, a z tohoto je možné dovodit, že předmět činnosti by ve stanovách vymezen být nemusel. Tento argument je možné podpořit i ustanovením rejstříkového zákona, který v § 25 odst. 1 písm. b) nabízí alternativy zápisu požadovaných skutečností, konkrétně „do veřejného rejstříku se zapíše [...] předmět činnosti nebo podnikání nebo vymezení účelu osoby“.¹⁷⁶ S ohledem na běžné fungování spolku, právní styk s třetími osobami, ale například i pro poskytovatele prostředků z veřejných rozpočtů, je

¹⁷⁶ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo...*, s. 56.

důležité nejen, jaký je účel spolku, ale i vymezení činnosti(i), kterými tohoto účelu dosahuje. Z prvních zkušeností s rejstříkovými soudy vyplývá, že i předmět činnosti spolku bude možné do spolkového rejstříku nechat zapsat, a to na základě § 25 odst. 1 písm. k) rejstříkového zákona.¹⁷⁷

Vztah účelu (poslání) spolku a předmětu činnosti můžeme názorně ilustrovat na stanovách spolku Junák – český skaut, z. s., schválených na Valném sněmu Junáka dne 29. 3. 2014. Účel spolku je vymezen v čl. (1): *„Junák – český skaut, z. s. je dobrovolný, nezávislý a nepolitický spolek, jehož posláním a účelem je – v souladu s principy a metodami stanovenými zakladatelem skautského hnutí Robertem Baden-Powellen a zakladatelem českého skautingu A. B. Svojsíkem – podporovat rozvoj osobností mladých lidí; jejich duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k nejvyšší Pravdě a Lásce; sobě samým; bližním, vlasti, celému lidskému společenství a přírodě.“*

Předmět činnosti Junáka je pak vymezen v čl. (5) stanov takto: *„Předmětem činnosti Junáka je aktivní naplňování shora uvedeného poslání. Podpora všestranného rozvoje dětí a mládeže zahrnuje mimo jiné pořádání schůzek, výprav, táborů, setkání, her; vzdělávací, výchovné, kulturní, praktické, sportovní i další volnočasové aktivity; vydávání vzdělávacích, výchovných, metodických a dalších materiálů a publikací; pořádání kurzů a školení; činnost při ochraně přírody a krajiny; účast na životě občanské společnosti a rozvoji demokratické angažovanosti; sociální aktivity a podporu znevýhodněných skupin obyvatelstva; dobrovolnictví; prevenci před vznikem závislostí a dalších sociálně patologických jevů; materiální a technickou podporu činnosti; provoz kluboven, základen, tábořišť i vzdělávacích center; podporu členu Junáka a péči o ně; činnost při správě organizace.“* Předmět činnosti Junáka je skutečně pestrý a široký. K dosahování shora uvedeného účelu tak slouží několik prostředků. Ač by se takovéto detailní vymezení předmětu činnosti s ohledem na vymezení účelu mohlo zdát nadbytečné, autoři stanov reagovali na poptávku uvnitř spolku, aby, s ohledem na podmínky a požadavky různých dotačních a grantových programů, bylo ze stanov zřetelněji patrné a uchopitelné, jaké aktivity Junák coby prostředek k dosahování účelu provádí. V minulosti to nebylo ze stanov vždy zřetelné. V nových stanovách je tak dostatečně široce specifikováno (avšak nikoliv taxativním výčtem) spektrum aktivit, kterým se Junák věnuje.¹⁷⁸

¹⁷⁷ „další skutečnost, o které to stanoví tento nebo jiný zákon, nebo jiná důležitá skutečnost, o jejíž zápis požádá zapsaná osoba, má-li na takovém zápisu právní zájem“.

¹⁷⁸ Důvodová zpráva k návrhu nových Stanov Junáka určená pro delegáty XIV. Valného sněmu Junáka.

4.6 Hlavní činnost

Hlavní (statutární) činností se rozumějí aktivity, pro které byl spolek založen. Je třeba zdůraznit, že samotný pojem činnost je v tomto smyslu zákonným pojmem a činností je třeba rozumět soubor aktivit (projektů, akcí), který je zakotven ve stanovách spolku, a představuje souhrn aktivit, jimiž spolek naplňuje účel (směřuje k naplňování účelu), pro který byl založen.¹⁷⁹

Hlavní činnosti spolku může být cokoli, co odpovídá zájmu, pro který byl spolek založen. Zákon žádným konkrétním způsobem předmět hlavní činnosti nepopisuje, bude tak věcí spolku (resp. zakladatelů), jak přesně bude vyjádřen ve stanovách. Náplň činnosti si spolek (resp. jeho zakladatelé) stanoví sám, a to v souvislosti s charakterem aktivit, které bude spolek vykonávat. Jediná omezení v tomto směru vyplývají z obecných ustanovení o zakázaném účelu právnických osob vyjmenovaných v § 145.

Rozlišování (rozdělení) hlavní a vedlejší činnosti bude mít praktický význam při posuzování volby právní formy zakládání subjektu, pro posouzení souladu s veřejným pořádkem a pro účely daňové¹⁸⁰ a účetní.¹⁸¹

Podobně jako u účelu spolku není normováno, zda se bude jednat o činnost dovnitř spolku, pouze pro členy spolku (vzájemně prospěšnou), tedy půjde o spolek sledující přímý osobní zájem svých členů, či navenek, pro třetí osoby (veřejně prospěšnou) bude vykonávat

¹⁷⁹ STEJSKAL, Jan, PAVLOK, Petr. Činnosti NNO podle nového občanského zákoníku. *UNES (Účetnictví neziskového sektoru)*, 2013, č. 7, [online]. ucetnikavarna.cz, 11. června 2014 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d42185v53193-cinnosti-nno-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku/?search_query=%24index%3D2445&order_by=source&order_dir=asc&type=&search_results_page=1>.

¹⁸⁰ § 18a odst. 1 písm. a) zákona o daních z příjmů: „U veřejně prospěšného poplatníka nejsou předmětem daně příjmy z nepodnikatelské činnosti za podmínky, že výdaje (náklady) vynaložené podle tohoto zákona v souvislosti s prováděním této činnosti jsou vyšší“.

§ 18a odst. 3 zákona o daních z příjmů: „U veřejně prospěšného poplatníka se splnění podmínky uvedené v odstavci 1 písm. a) posuzuje za celé zdaňovací období podle jednotlivých druhů činností. Pokud jednotlivá činnost v rámci téhož druhu činnosti je prováděna jak za ceny, kdy dosažené příjmy jsou nižší nebo rovny než související výdaje (náklady) vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení, tak za ceny, kdy dosažené příjmy jsou vyšší než související výdaje (náklady) vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení, jsou předmětem daně příjmy z těch jednotlivých činností, které jsou vykonávány za ceny, kdy příjmy převyšují související výdaje“.

§ 18a odst. 4 zákona o daních z příjmů: „Veřejně prospěšný poplatník je povinen vést účetnictví tak, aby nejpozději ke dni účetní závěrky byly vedeny odděleně příjmy, které jsou předmětem daně, od příjmů, které předmětem daně nejsou, nebo předmětem daně jsou, ale jsou od daně osvobozeny. Obdobně to platí i pro vedení výdajů (nákladů). Pokud tato povinnost nemůže být splněna organizační složkou státu nebo obcí u jejich jednorázových rozpočtových příjmů, učiní se tak mimoúčetně v daňovém přiznání“.

¹⁸¹ § 28 vyhlášky Ministerstva financí ČR č. 504/2002 Sb., ve znění pozdějších předpisů (provádějící zákon o účetnictví): „Účetní jednotky jsou povinny ke dni sestavení účetní závěrky vykázat odděleně náklady, výnosy, výsledek hospodaření za hlavní činnost a náklady, výnosy a výsledek hospodaření za hospodářskou činnost:

a) hlavní činnost; pro účely této vyhlášky se rozumí hlavní činností veškeré činnosti, pro které byla účetní jednotka zřízena zvláštním právním předpisem, zřizovací listinou nebo jiným dokumentem, b) hospodářská činnost; pro účely této vyhlášky se rozumí hospodářskou činností činností stanovených zvláštním právním předpisem, nebo činností stanovených ve zřizovací listině, statutu, nebo zakládací listině, například činnost doplňková, vedlejší, podnikatelská nebo jiná činnost.“

bohulibou činnost (např. péče o sirotky, handicapované, seniory, spotřebitele atd.), anebo k účelům smíšeným.

§ 17a zákona o daních z příjmů dále vymezuje pojem veřejně prospěšný poplatník, kterým je „poplatník, který v souladu se svým zakladatelským právním jednáním, statutem, stanovami, zákonem nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci jako svou hlavní činnost vykonává činnost, která není podnikáním“.¹⁸²

Při vymezení hlavní činnosti bude vhodné inspirovat se a využít formulace, které upravují právní předpisy.¹⁸³ Určitým návodem pro vymezení hlavní činnosti ve stanovách spolku může být právní úprava daní, konkrétně § 15 odst. 1 zákona o daních z příjmů. Ten stanoví aktivity, v důsledku jejichž finanční podpory si může poplatník od základu daně odečíst hodnotu takto poskytnout. Konkrétně se jedná o účely „vědy a vzdělání, výzkumných a vývojových účelů, kultury, školství, na policii, na požární ochranu, na podporu a ochranu mládeže, na ochranu zvířat a jejich zdraví, na účely sociální, zdravotnické a ekologické, humanitární, charitativní, [...] tělovýchovné a sportovní...“. Občanský zákoník neomezuje lidskou svobodu a již vůbec ne záměr spolčovací svobody zakotvené v Listině. Naopak vytváří a chrání prostředí pro její uplatňování, a angažovanost osob pro veřejný prospěch považuje za vhodnou a ochrany hodnou.¹⁸⁴

Ze zkušeností bude vhodnější, uvede-li spolek vymezení hlavní činnosti alespoň rámcově. Podobně jako u podnikatelů (viz živnostenský zákon) bude patrně vhodné, aby podobně stručně byl vymezen předmět činnosti i u spolků. Nebude tak vhodné vymezovat hlavní činnost taxativním výčtem.

Není nezbytné, aby spolek musel nějak mimořádně sledovat a dbát, aby předmět činnosti v reálném životě nepřekročil. Pakliže bude vykonávat i jiné aktivity, než jsou přesně vymezeny v předmětu činnosti spolku, v žádném případě se nejedná o nelegální činnost, či právní jednání, která by na základě toho byla nicotná či neplatná. Pakliže k takovému vybočení spolku z předmětu činnosti dojde, je třeba na toto jednání pohlížet optikou § 5 odst. 2, který stanoví že „proti vůli dotčené strany nelze zpochybnit povahu nebo platnost právního jednání jen proto, že jednal ten, kdo nemá ke své činnosti potřebné oprávnění, nebo komu je činnost zakázána“. Toto ustanovení je projevem jedné ze základních zásad, na který stojí občanský zákoník, a sice že „uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování

¹⁸² Do 31. 12. 2013 znal zákon o daních z příjmů v § 18 odst. 3 pojem „poplatník, který není založen nebo zřízen za účelem podnikání“.

¹⁸³ STEJSKAL a kol.: *Neziskové organizace...*, s. 59.

¹⁸⁴ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo...*, s. 59.

práva veřejného“.¹⁸⁵ Prakticky to znamená, že bude-li spolek podnikat (vykonávat výdělečnou činnost), byť k tomu nemá potřebné veřejnoprávní oprávnění (živnostenské oprávnění), právní jednání v rámci této činnosti učiněná budou platná, jelikož se zde sleduje zejména důvěra v právní styk, právní jistota a ochrana třetích osob. Nebudou tím však dotčena případná odpovědnost (a možnost udělení sankce) stanovená veřejnoprávními předpisy.

Jednou ze základních zásad spolkového práva je, že spolek může být založen jen za účelem nevýdělečným. V zahraničním pojetí bude možné použít pojem non-profit (resp. not-for-profit), neboli založení za jiným než ziskovým (výdělečným) účelem, což ale nevylučuje možnost provozovat výdělečnou činnost (např. podnikání) v rámci vedlejší činnosti.¹⁸⁶ Tato zásada se promítla i do právní úpravy, kdy § 217 odst. 1 stanoví, že „*hlavní činnosti spolku může být jen uspokojování a ochrana těch zájmů, k jejichž naplňování je spolek založen. Podnikání nebo jiná výdělečná činnost hlavní činností spolku být nemůže*“. Podnikání, ani jiná výdělečná činnost, nemůže být oním společným zájmem, k jehož realizaci je možné spolek založit. Tuto zásadu můžeme chápat jako zásadu ochrany hlavní (spolkové) činnosti omezením (limitací) vedlejší hospodářské činnosti spolku podpůrností či majetkovou hospodárností.¹⁸⁷ Opačný závěr, tedy vykonávání podnikání nebo jiné výdělečné činnosti prostřednictvím hlavní činnosti (případně nerozlišování hlavní a vedlejší činnosti v tomto směru), bude dle § 268 odst. 1 písm. b) důvodem pro zrušení spolku.

Nejedná se však o zásadu, kterou by občanský zákoník nově vymezil. Úprava spolkového práva již téměř 150 let počítá tím, že existuje zvláštní úprava právnických osob, které jsou zřízeny za účelem dosahování zisku pro své zakladatele (společníky) či za účelem výkonu povolání.¹⁸⁸ Spolkové právo je charakteristické primárním nevýdělečným účelem nejpozději od 1868, kdy nabyl účinnosti zákon o právě spolčovacím. Tento zákon v § 2 negativně vymezoval, na jakou oblast se vztahuje: „*Tento zákon nevztahuje se ke spolkům a společnostem, které mají za účel zisk, ani ke spolkům bankovním, kreditním a pojišťovacím, k ústavům důchodním, spořitelním a půjčovným na zástavy; tyto spolky spravují se zákony zvláštními, jich se týkajícími.*“

Zásada primární nevýdělečnosti spolku byla zakotvena do právního řádu i po pádu komunistického režimu v roce 1989. § 1 odst. 3 písm. b) zákona o sdružování občanů normoval: „*Tento zákon se nevztahuje na sdružování občanů [...] k výdělečné činnosti nebo*

¹⁸⁵ § 1 odst. 1 věta druhá obč. zák.

¹⁸⁶ TELEČEK, Ivo. Zásady nového spolkového práva. *Právní rozhledy*, 2013, č. 22, s. 763. [online]. http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_8896/zasady-noveho-spolkoveho-prava.aspx. [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_8896/zasady-noveho-spolkoveho-prava.aspx>.

¹⁸⁷ Tamtéž.

¹⁸⁸ ČERNÝ: *Zákon o sdružování...*, s. 34.

k zajištění řádného výkonu určitých povolení.“ Byť vyloučení uvedeného účelu při zakládání spolku nebylo explicitně stanoveno jako obligatorní pojmový znak spolku, z výše uvedené citace zákona a z teoretického pojetí spolku, odlišného od pojetí podnikatelů v českém právu, se tento znak dovozoval.¹⁸⁹

Následovaly tendence upravit spolkové právo v novém zákoně. V § 13 odst. 3 věta druhá návrhu zákona o spolcích z roku 2000¹⁹⁰ byl taktéž uveden zákaz podnikání či jiné výdělečné činnosti jako hlavní činnost spolku: „*Podnikání a jiná výdělečná činnost spolku se považují za jeho doplňkovou činnost a dosažený zisk smí být použit pouze k naplnění cíle činnosti spolku.*“ Tento zákon však nebyl přijat.

Za důležité pokládám objasnění otázky, zda každá výdělečná aktivita spolku bude nutně součástí vedlejší hospodářské činnosti. Striktním výkladem, který je však třeba odmítnout, by bylo možné dojít k závěru, že jakákoliv činnost spolku, která přináší pravidelné příjmy, nemůže být předmětem hlavní činnosti. Výkladové stanovisko KANCL¹⁹¹ dovedlo, že „*spolek může v rámci své hlavní činnosti vyvíjet i příležitostnou výdělečnou činnost. Takovou činnost přitom nelze zaměňovat s vedlejší hospodářskou činností dle § 217 odst. 2 NOZ*“. Jinými slovy, ne každá výdělečná aktivita (činnost hospodářského charakteru), kterou spolek provozuje, bude nutné podřadit pod podnikání nebo jinou výdělečnou činnost. Každá činnost (aktivita) vykonávaná za úplatu nutně neznamená, že by se mělo jednat o vedlejší hospodářskou činnost.¹⁹² Důvodem je, že výkon aktivit hospodářského charakteru v hlavní činnosti není zákonem zakázán. Generovala-li taková činnost nějaký užitek (příjem, resp. zisk), který však nebyl primárním účelem (záměrem) této aktivit, a tato činnost nevybočí z rámce hlavní činnosti, nepůjde o podnikání či jinou výdělečnou činnost, ale stále o hlavní činnost.¹⁹³ To můžeme doložit a podepřít i historickým srovnáním, kdy důvodová zpráva

¹⁸⁹ TELEEC: *Spolkové právo*, s. 57.

¹⁹⁰ Návrh zákona o spolcích, sněmovní tisk 520, volební období 1998 – 2002. [online]. psp.cz, [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=520&CT1=0>>.

¹⁹¹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výkladové stanovisko KANCL – k výdělečné činnosti spolku*. [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 7. června 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Stanovisko-08.pdf>.

¹⁹² DEVEROVÁ, Lenka. *Spolky a nový občanský zákoník*. Příspěvek na semináři Justiční akademie Spolky a nový občanský zákoník. [online]. youtube.cz, 21. května 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.youtube.com/watch?v=WzkEM4S3Nk&index=9&list=PLXyA_A0DRS7tBHL83DhnISAjz57yYKj15>.

¹⁹³ HAVEL, Bohumil. *Výdělečná činnost spolků*. Příspěvek na veřejném slyšení v Senátu PČR „Budoucnost financování neziskového sektoru“. [online]. youtube.com, 3. března 2014 [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=Io0zPS7oTII>>.

k návrhu zákona o sdružování občanů vylučovala ze zákazu uvedeného v § 3 odst. 1 písm. b) „případné výdělečné činnosti“.¹⁹⁴

Spolek tedy může v rámci své statutární činnosti provozovat různé aktivity, a není rozhodné, zda budou výdělečné či nikoliv. Dosažení zisku hlavní (spolkovou, statutární) činností je výsledkem příležitosti, nikoli soustavnosti.¹⁹⁵ Výdělečnost hlavní činnosti ještě nemá automaticky za následek podřazení pod vedlejší hospodářskou činnost. Zisk tak má ve spolkové činnosti povahu nahodilou.¹⁹⁶ Jinak řečeno, dosáhne-li spolek v hlavní činnosti zisku, neznamená to, že by vybočil ze zákonného omezení kladeného na hlavní činnost, a z tohoto titulu se nestává podnikatelem. Opačným argumentem řečeno – dosáhne-li podnikatel ztráty, také to z něj pro konkrétní účetní období nečiní spolek či obecně „neziskovou organizaci“, ale stále vystupuje jako podnikatel.¹⁹⁷

Půjde zde o jakési (víceméně náhodné) vybočení hlavní činnosti (resp. jedné či několika aktivit v ní provozovaných) do činnosti výdělečné, avšak s absencí kritéria soustavnosti či trvalosti. Aby mohla být výdělečná činnost součástí hlavní činnosti spolku, musí být kumulativně splněny dvě základní podmínky: 1. tato činnost je prostředkem dosahování hlavního účelu spolku, ke kterému byl založen, a který je specifikován ve stanovách; 2. tato výdělečná činnost nedosahuje takové intenzity, aby ji bylo možné považovat za činnost „srovnatelnou s podnikáním“, tedy za soustavnou činnost provozovanou za účelem dosažení zisku.¹⁹⁸ Důležitým hlediskem pro posuzování tak bude určitá frekvence těchto „výdělečných“ aktivit, tedy opakovanost či soustavnost. Pakliže by tato činnost uvedená kritéria splnila, dojde k narušení hlavní činnosti spolku a tuto činnost již bude možné považovat za podnikání či jinou výdělečnou činnost.

Typicky se bude u spolků jednat o akce, kde je např. vybíráno vstupné, a náklady na realizaci takovéto akce jsou nižší, než příjmy na této akci dosažené. Doc. Ronovská ilustrativně uvádí, že mezi výdělečnou činností v rámci hlavní činnosti může být zařazena „zejména správa vlastního majetku, včetně jeho investování, pronájem nemovitostí, které organizace vlastní, fundraising, pořádání veřejných sbírek a loterií, příležitostné nebo

¹⁹⁴ DEVEROVÁ, Lenka. *Právní analýza podnikání občanských sdružení*. [online]. server.universum.cz, 23. ledna 2011 [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na http://server.universum.cz/publikace/6_pravni_analyza_podnikani_o.s.pdf.

¹⁹⁵ TELEČEK: *Spolkové právo*, s. 59.

¹⁹⁶ PAVLOK, Petr. *Rozlišování... Příspěvek na semináři Justiční akademie Spolky a nový občanský zákoník*. [online]. youtube.cz, 21. května 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.youtube.com/watch?v=Z5ZyiOvu7gQ>.

¹⁹⁷ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo...*, s. 58.

¹⁹⁸ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výkladové stanovisko KANCL – k výdělečné činnosti spolku*. [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 7. června 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Stanovisko-08.pdf.

*jednorázové pořádání společenských, kulturních, sportovních akcí, či poskytování určitých služeb apod.*¹⁹⁹ Důležitým bude fakt, že se jedná o „příležitostnou“ činnost, kdy ovšem tento pojem není v zákoně vyložen, a bude nutné přihlídnout vždy k okolnostem daného případu.

Jako příklady takovéto nahodilé výdělečné činnosti provozované v rámci hlavní činnosti, která však nemá charakter „jiné výdělečné činnosti“, můžeme uvést:

Hlavní činnost	Příležitostná výdělečná činnost
Hraní divadelních představení	Amatérské divadelní představení pro veřejnost s výběrem vstupného
Klub sportovních aktivit	Sportovní kurz
Péče o volný čas dětí a mládeže	Příměstský tábor pro veřejnost
Myslivecké sdružení	Myslivecký bál
Kulturní spolek	Uspořádání výstavy
Modelářský kroužek	Prodej vlastních výrobků na trhu (jarmarku)

Prof. Telec²⁰⁰ se zamýšlí nad tím, zda je kritérium podnikání či jiné nevýdělečné činnosti vůbec dostatečné, a zda by nemělo být raději výslovně stanoveno je rozdělení či nerozdělení zisku a likvidačního zůstatku. Fakt, že je provozováno podnikání, či jiná výdělečná činnost, ještě neříká nic o tom, jak tento subjekt rozděluje zisk.

Jedním z definičních znaků spolku je nerozdělení eventuální zisku mezi své členy. Musí být využit pro plnění cíle (účelu) zakotveného ve stanovách, tedy pro svou statutární činnost. Byť toto ustanovení nebylo explicitně upraveno v zákoně o sdružování občanů, v případě že by ustanovení stanov bylo v rozporu s touto zásadou, jednalo by se o spolek určený k výkonu výdělečné činnosti podle § 1 odst. 3 písm. b), což by mělo za následek neregistraci občanského sdružení, resp. jeho rozpuštění.

Zákonodárce se legislativně pokusil tuto zásadu vpravit přímo do návrhu zákona o spolcích,²⁰¹ kde část věty druhé § 13 odst. 3 zněla: „*dosažený zisk smí být použit pouze k naplnění cíle činnosti spolku*“. S nabytím účinnosti nového občanského zákoníku se jeden ze základních znaků spolkového práva dostal přímo do textu zákona, konkrétně do § 217 odst. 3, který zní: „*Zisk z činnosti spolku lze použít pouze pro spolkovou činnost včetně správy*

¹⁹⁹ Ronovská, Kateřina. *K přípustnosti podnikání nadací v Evropě na počátku 21. století*. In Mezinárodní sympóziium: Právo, Obchod, Ekonomika, Štrbské pleso, 6. 11. – 8. 11. 2013.

²⁰⁰ TELEC: *Spolkové právo*, s. 58.

²⁰¹ Návrh zákona o spolcích, sněmovní tisk 520, volební období 1998 – 2002. [online]. psp.cz, [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=520&CT1=0>>.

spolku“. Tato zásada je konkrétním projevem zásady, že spolek nemůže být založen za účelem podnikání či jiné výdělečné činnosti. O to více překvapí stanovisko AVPO ČR,²⁰² které považuje za podnikání každou aktivitu, která je provozována soustavně a zároveň slouží k dosahování zisku, přičemž je nerozhodné to, jak spolek s dosaženým ziskem naloží. Tento názor jde proti jedné ze základních zásad spolkového práva, totiž zákazu rozdělení zisku mezi členy. Zisk, ať už z hlavní nebo vedlejší činnosti (to zákon nerozlišuje) lze použít pouze pro spolkovou činnost. Tento názor jako chybný je třeba jednoznačně odmítnout.

4.7 Vedlejší činnost

Pro dlouhodobé fungování spolku a rozvoj jeho činnosti je třeba zabezpečit jeho financování. Téměř ve všech zemích evropské kontinentální právní kultury je spolkům umožněn výkon vedlejší činnosti. Jelikož stát není schopen zajistit dostatečné financování všech neziskových organizací, případně tyto subjekty v určitých oblastech nahrazují funkci státu, zákonodárce českým spolkům umožnil a umožňuje vykonávat vedlejší hospodářskou činnost coby jednoho ze zdrojů jejich financování, a snižuje tak závislost na státu. Pakliže by tomu tak nebylo, stát by výrazným způsobem zasahoval a omezoval činnost spolků, což by nebylo ku prospěchu ani spolků, ani státu. Na nutnost zajištění zdrojů pro fungování spolku poukazuje i soudní judikatura.²⁰³

§ 217 odst. 2 stanoví, že „vedle hlavní činnosti může spolek vyvíjet též vedlejší hospodářskou činnost spočívající v podnikání nebo jiné výdělečné činnosti, je-li její účel v podpoře hlavní činnosti nebo v hospodárném využití spolkového majetku“. Zákon tedy nezakazuje, aby spolek vykonával vedlejší činnost. Spolek může podnikat nebo vyvíjet jinou ekonomickou (hospodářskou) činnost, jestliže to jeho stanovy výslovně nezakazují.²⁰⁴ Nelze ovšem spolek založit za účelem vykonávání výdělečné činnosti. Uvedené ustanovení zákona směřuje k tomu, že vedlejší činnost může být koncipována pouze jako doplňková (hospodářská, podpůrná), tedy že slouží k podpoře hlavní činnosti. Tato vedlejší výdělečná činnost nesmí ohrožovat činnost hlavní, ať už samotným obsahem, případně přímo výkonem takové činnosti. Zákon však v oblasti vedlejší činnosti neklade žádné omezení co do druhu a rozsahu výdělečné činnosti.

²⁰² *Vyjádření Asociace...* avpo.cz, 6. prosince 2013 [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.avpo.cz/wp-content/uploads/2014/02/Vyjadreni_AVPO_CR_spolky.pdf>.

²⁰³ Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 1. 11. 2007 sp. zn. 62 Ca 40/2007-41: „Po občanském sdružení, hodlá-li být aktivně činným, lze požadovat, aby si materiální prostředky na svoji činnost (alespoň v základní a pro samotnou činnost nezbytné míře) zajistilo samo.“

²⁰⁴ DEVEROVÁ, Lenka. *Právní analýza ...* [online]. server.universum.cz, 23. ledna 2011 [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na <http://server.universum.cz/publikace/6_pravni_analyza_podnikani_o.s.pdf>.

Činnost vedoucí k zisku je nedílnou součástí existence spolku, a tento zisk by měl být i podstatným zdrojem jeho financování. Vedlejší činnost má být vykonávána jako zdroj pro získání prostředků na realizaci hlavní činnosti, nebo zajišťovat podmínky pro naplnění účelu, k němuž byl spolek založen. Vedlejší činnost je vykonávána za účelem obživy. Jakým způsobem tak bude činěno, je nepodstatné.²⁰⁵ Avšak s přihlédnutím k jedné ze zásad spolkového práva, a sice zákazu rozdělení zisku mezi členy, bude právě případný zisk z vedlejší činnosti směřovat k podpoře hlavní činnosti (obživě) spolku, nikoliv obživě jeho členů. Stane-li se však vedlejší činnost ztrátovou, nestává se činností hlavní. Důležitým prvkem je tak snaha (záměr) zisku dosáhnout.²⁰⁶

Povinnost uvést údaj o vedlejší hospodářské činnosti spolku ve stanovách explicitně nevyplývá ze zákona (zákon nestanovuje jako obligatorní náležitost stanov spolku uvedení tohoto údaje), avšak ze systematického výkladu právních předpisů, kdy rejstříkový zákon v § 29 odst. 1 předpokládá jako zapisovanou skutečnost uvedení vedlejší hospodářské činnosti, i teleologického výkladu (podle účelu právní normy) bychom dovedli, že bude nutné, aby tato činnost byla ve stanovách uvedena. Údaj zapisovaný do spolkového rejstříku bude třeba doložit příslušnou listinou, což budou právě stanovy a oprávnění k podnikatelské nebo jiné činnosti. Rejstříkový soud by měl mít při zápisu vedlejší hospodářské činnosti do rejstříku podklad, na základě něhož tento údaj zapíše. Tuto povinnost lze dovést i z hlediska analogie k hlavní činnosti spolku a jejímu obligatornímu uvedení ve stanovách. Je-li činnost spolku tvořena hlavní a vedlejší činností, není logické, proč by ve stanovách měla být uvedena pouze jedna z nich.

Co se týče případného výkonu podnikání živnostenským způsobem na základě živnostenského zákona, dle § 46 odst. 2 písm. e) živnostenského zákona je právnická osoba povinna k ohlášení živnosti doložit doklad o tom, že byla založena, pokud zápis do veřejného rejstříku nebyl ještě proveden, anebo doklad o tom, že právnická osoba je zapsána do příslušného rejstříku. V případě, že spolek bude žádat o vydání živnostenského oprávnění po svém založení, avšak před vznikem (zápisem do spolkového rejstříku), bude nutné živnostenskému úřadu doložit stanovy, které budou obsahovat specifikaci vedlejší činnosti. V případě, že již spolek vznikl a je zapsán ve spolkovém rejstříku, bude nutné k ohlášení

²⁰⁵ HAVEL, Bohumil. *Výdělečná činnost spolku*. Příspěvek na veřejném slyšení v Senátu PČR „Budoucnost financování neziskového sektoru. [online]. youtube.com, 3. března 2014 [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=lo0zPS7oTII>>.

²⁰⁶ STEJSKAL, Jan, PAVLOK, Petr. Činnosti NNO podle nového občanského zákoníku. *UNES (Účetnictví neziskového sektoru)*, 2013, č. 7, [online]. ucetnikavarna.cz, 11. června 2014 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d42185v53193-cinnosti-nno-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku/?search_query=%24index%3D2445&order_by=source&order_dir=asc&type=&search_results_page=1>.

živnosti doložit výpis z tohoto rejstříku. Tím, že stanovy jsou dle § 66 písm. a) rejstříkového zákona listinou zakládánou do sbírky listin spolkového rejstříku, bude živnostenskému úřadu umožněno dálkovým přístupem seznámit se s obsahem stanov spolku, resp. s tím, zda je ve stanovách výkon vedlejší činnosti formou podnikání umožněn. Pakliže ve stanovách spolku nebude vedlejší činnost formou podnikání uvedena, případně zde bude uvedena formulace typu „spolek nevykonává vedlejší činnost“, soudím, že je zde překážka vydání živnostenského oprávnění spolku a živnostenský úřad by neměl provést zápis ohlašovatele do živnostenského rejstříku, resp. měl by v souladu s § 47 odst. 4 vyzvat ohlašovatele k odstranění závad, a v případě jejich neodstranění zahájit řízení o tom, že živnostenské oprávnění ohlášením nevzniklo (§ 47 odst. 6). Živnostenský úřad by tak neměl zkoumat pouze formální splnění podmínek (doložení stanov či výpisu ze spolkového rejstříku), ale také materiální podmínky (zda stanovy výkon vedlejší činnosti formou podnikání umožňují). Pakliže by tomu mělo být opačně, vyvolala by uvedená situace zkreslenou představu členů spolku o jeho aktivitách, což by mohlo mít dopad i na činnost spolku. Vedlejší činnost by byla prováděna v rozporu se stanovami.

Prvorepubliková judikatura dovozovala, že spolky nemohly vykonávat žádnou výtěžnou činnost, aniž by nebyly považovány za podnikatele. Za podnikatele byl tudíž považován každý, kdo provozoval samostatnou trvalou nebo občasnou výtěžnou činnost jakéhokoliv druhu. „*Podnikatelem je i spolek, který od svých členů vybírá úplaty za dodávky a úkony bez úmyslu dosáhnout tím zisku. Vybírá-li spolek členské příspěvky za tím účelem, aby členům klubu mohla být poskytnuta příležitost pěstovati sport, a za účelem povznesení sportu, jde tu o výtěžnou činnost (Boh. Fr. Č. 1103/36).*“ A dále „*mají-li členové spolku nárok, aby jim za členský příspěvek byl bez další zvláštní úplaty dodáván členský časopis, jde o dodávku, podléhající dani z obratu (Boh. Fr. č. 13801/29)*“. NSS dospěl k těmto závěrům na základě tehdy platné právní úpravy zákona o dani z obratu: „*Podle § 6 odst. 1 zákona o dani z obratu je podnikatelem každý, kdo provozuje samostatnou trvalou nebo občasnou výtěžnou činnost jakéhokoliv druhu. [...] Okolnost, že spolek omezuje dodávky a výkony na členstvo, neodnímá jeho činnosti povahu podnikatelskou, a že podmínkou existence tohoto předpokladu není ani úmysl dosíci zisku*“.²⁰⁷ Soudní praxe tedy považovala za podnikatele každou osobu, která dosahovala zisku, byť se jednalo o sekundární činnost vedle činnosti hlavní (veřejně prospěšné).²⁰⁸

²⁰⁷ Rozsudek NSS ČSR ze dne 10. 3. 1938, sp. zn. 1103/36.

²⁰⁸ ČERNÝ: *Zákon o sdružování...*, s. 24 – 25.

§ 1 odst. 3 písm. b) zákona o sdružování občanů, stanovil, že se tento zákon nevztahuje na „sdružování občanů k výdělečné činnosti“. Toto ustanovení ovšem nebylo možné vykládat jako zákaz výdělečné činnosti spolků, nýbrž jako negativní vymezení společnických účelů, spadajících do právního režimu zákona o sdružování občanů.²⁰⁹ Důvodová zpráva k návrhu zákona o sdružování občanů k tomu uváděla: „V odst. 3 se taxativně vypočítávají sdružení, na něž se tento zákon nevztahuje a jejich postavení je třeba upravit zvláštními zákony. Pokud se mluví o sdružování k výdělečné činnosti nebo k zajištění řádného výkonu povolání, rozumí se tím např. bytová, spotřební a výrobní družstva, jednotná zemědělská družstva, sdružení advokátů, sdružení soukromě podnikajících občanů apod., toto ustanovení se tedy netýká případné výdělečné činnosti společenské organizace“.²¹⁰ Nešlo o generální zákaz výdělečné činnosti spolků, ale o zákaz zakládání spolků k podnikání jako trvalé (soustavné) činnosti.

Na příkladech můžeme porovnání hlavní a vedlejší činnosti názorně ilustrovat takto:

Hlavní činnost	Vedlejší hospodářská činnost
Hraní divadelních představení	Pronájem divadelního sálu
Klub sportovních aktivit	Poskytování reklamy (v areálu sportoviště, na dresech apod.) sponzorovi
Péče o volný čas dětí a mládeže	Pravidelné pořádání (několik turnusů za rok) příměstských táborů pro veřejnost
Turistický klub	Pronájem turistické chaty
Kulturní spolek	Čtvrtletní pořádání placených přednášek (seminářů) pro veřejnost
Horolezecký oddíl	Placené kurzy lanových aktivit pro veřejnost

V právním řádu není stanoveno, v jakém rozsahu může ve vztahu ke svému účelu spolek realizovat podnikání jako vedlejší činnost. Nelze postupovat obdobně jako u právní úpravy ústavů²¹¹ nebo obecně prospěšných společností.²¹² Tyto podmínky nejsou v právní

²⁰⁹ ČERNÝ: *Zákon o sdružování...*, s. 23.

²¹⁰ DEVEROVÁ, Lenka. *Právní analýza...* [online]. server.universum.cz, 23. ledna 2011 [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na <http://server.universum.cz/publikace/6_pravni_analyza_podnikani_o.s.pdf>.

²¹¹ § 403 věta první obč. zák.: „Provozuje-li ústav obchodní závod nebo jinou vedlejší činnost, nesmí být provoz na újmu jakosti, rozsahu a dostupnosti služeb poskytovaných v rámci hlavní činnosti ústavu“.

²¹² § 17 odst. 1 zákona o obecně prospěšných společnostech: „Kromě obecně prospěšných služeb, k jejichž poskytování byla založena, obecně prospěšná společnost může vykonávat i jiné činnosti (”doplňková činnost”) za

úpravě spolků stanoveny. Stanovisko AVPO ČR²¹³ konstatuje, že hlavní činnost (naplňování účelu) spolku má být ve vztahu k vedlejším činnostem dominantní. S tímto názorem však nesouhlasím. Zákon totiž neříká, v jakém poměru by měla být hlavní a vedlejší činnost. Objektivně to stanovit nelze. Zákon pouze stanoví limity, z jakých důvodů může být vedlejší činnost vykonávána, a že zisk nelze rozdělit mezi členy spolku. Nesprávným je dle mého názoru i názor AVPO ČR, který konstatuje, že pokud spolek vykonává činnost, při níž je dosahováno zisku, musí se tak dít pouze nahodile (např. v případě jednorázové akce), nebo v omezeném rozsahu v rámci vedlejší činnosti spolku.

Jako příklad lze uvést spolek s několika málo členy, který získá v dědictví velkou továrnu s desítkami zaměstnanců a několika milionovým obratem. Nelze říci, že by už tento spolek nebyl díky provozování továrny (podnikání) spolkem. Provozování továrny bude vedlejší činností, spolek neztrácí svůj status spolku, avšak co do výkonu vedlejší činnosti (provozování továrny) se na něj bude hledět jako na podnikatele. Výkon této vedlejší hospodářské činnosti spočívající v podnikání je třeba zkoumat ne co do velikosti, ale materiálně, tedy jaký charakter vykonávaná činnost má.²¹⁴ S ohledem na výše uvedené je tedy třeba názory AVPO ČR odmítnout.

4.7.1 Podnikání

Pojem podnikání již v právním předpisu upraven není. § 420 odst. 1 definuje pojem podnikatel jako osobu, která „*samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku*“. Pro odstranění pochybností o tom, zda je či není někdo podnikatelem, stanoví § 421 vyvratitelnou právní domněnku, že podnikatelem je osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění podle zákona.²¹⁵ Nová právní úprava tak nepřejala výklad pojmu podnikání, který upravoval obchodní zákoník v § 2 odst. 1 jako „*soustavnou činnost prováděnou samostatně podnikatelem vlastním jménem a na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku*“, a podnikání mělo vazbu na oprávnění k podnikatelské činnosti. § 2 odst. 2 obch. zák. definoval pojem podnikatele:

podmínky, že doplňkovou činností bude dosaženo účinnějšího využití prostředků obecně prospěšné společnosti a zároveň tím nebude ohrožena kvalita, rozsah a dostupnost obecně prospěšných služeb“.

²¹³ Vyjádření Asociace... avpo.cz, 6. prosince 2013 [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.avpo.cz/wp-content/uploads/2014/02/Vyjadreni_AVPO_CR_spolky.pdf>.

²¹⁴ HAVEL, Bohumil. *Změny spolků a pobočných spolků ve světle rejstříkového zákona (vč. požadavků na změny stanov)*. Příspěvek na semináři Justiční akademie Spolky a nový občanský zákoník. [online]. youtube.cz, 21. května 2013 [cit. 7. prosince 2014]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=RLlp1PepJpM>>.

²¹⁵ SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právníkové osoby...*, s. 191.

- a) osoba zapsaná v obchodním rejstříku,
- b) osoba, která podniká na základě živnostenského oprávnění,
- c) osoba, která podniká na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů,
- d) osoba, která provozuje zemědělskou výrobu a je zapsána do evidence podle zvláštního předpisu.

Lze tedy konstatovat, že do 31. 12. 2013 se jako na podnikatele pohlíželo, resp. status podnikatele byl spojen, např. se zápisem do obchodního rejstříku, získáním živnostenského oprávnění apod. Nebylo rozhodné, zda subjekt vůbec tuto činnost fakticky vykonává (nastala tedy fikce získání statusu podnikatele). Podstatným bylo formální hledisko. Od 1. 1. 2014 je důležitou věcná (materiální) stránka, tedy to, jak se subjekt fakticky chová (že došlo k faktickému zahájení výdělečné činnosti živnostenským nebo jiným způsobem), bez ohledu, zda k takové činnosti má oprávnění či nikoliv. Je třeba odlišovat aspekt veřejnoprávní (absence podnikatelského oprávnění a z toho vyplývající důsledky) a soukromoprávní (schopnost právně jednat).²¹⁶ Důležitým hlediskem pro posouzení je fakticita výkonu takové činnosti, nikoliv zda byla formálně povolena.²¹⁷ Současně zákon zdůrazňuje, že taková osoba se považuje za podnikatele jen co do této podnikatelské činnosti. Pakliže subjekt vykonává i jinou než podnikatelskou činnost (typicky tedy půjde o „neziskové organizace“), nepohlíží se na něj ve vztahu k této činnosti jako na podnikatele, tudíž se na něj ani při této („neziskové“) činnosti nevztahují zvláštní ustanovení, kterými se řídí podnikatelé.²¹⁸

K jednotlivým kritériím vztahující se na podnikatele můžeme konstatovat následující.

Samostatnost znamená, že dotýčný subjekt při činnosti, kterou provádí, postupuje samostatně, rozhoduje podle vlastní úvahy o organizaci práce bez zařazení do organizační struktury jiné osoby,²¹⁹ nepodléhá příkazům jiných osob a není ve vztahu podřízenosti. „*Sama si organizuje a zajišťuje ve smyslu faktickém, ekonomickém a právním svou činnost.*“²²⁰

Na vlastní účet a odpovědnost můžeme vyložit tak, že podnikatel jedná sám za sebe, nikoliv jako zástupce (na odpovědnost) jiné osoby, tedy výsledky této činnosti jdou ve prospěch nebo k tíži osoby, která činnost provádí.

²¹⁶ Rozsudek NSS ze dne 21. 9. 2007, sp. zn. 5 AfS 148/2006-50.

²¹⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výkladové stanovisko KANCL – k pojmu podnikatel podle občanského zákoníku.* [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 9. dubna 2014 [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/Stavovisko_22.pdf>.

²¹⁸ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 299.

²¹⁹ DVOŘÁK a kol.: *Občanské právo hmotné...*, s. 299.

²²⁰ LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva.* 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009, s. 22.

Výdělečná činnost je taková činnost, která je vykonávána za účelem obživy. „*Za výdělečnou činnost sluší pokládati každou činnost, která je vykonávána za účelem ukojení nezbytných potřeb životních.*“²²¹ Účelem výdělečné činnosti je obživa. Výdělečná činnost je tedy prostředkem k naplnění účelu, kterým je zajištění obživy. Podnikání je výdělečnou činností; to znamená, že i účelem podnikání je zajištění obživy.

Soustavnost nelze ztotožňovat s činností nepřetržitou či trvalou. Podnikáním je i činnost provozovaná v určitých, byť nepravidelných, intervalech, nemusí se jednat o každodenní činnost.²²² „*Může se jednat o činnost sezónní, s určitými přestávkami, nebo v určitých, byť nepravidelných, intervalech. Soustavnost by nebyla naplněna, pokud by se jednalo o činnost ojedinělou, vykonávanou nahodile, výjimečně, příležitostně. Jinak řečeno se soustavností rozumí stálý výkon určité činnosti, která trvá určité časové období nebo se tato činnost pravidelně opakuje. Předpokládá se, že podnikáním obecně nemůže být činnost jednorázová a nahodilá, i kdyby splňovala ostatní požadavky (podmínky) podnikání. S tímto požadavkem není v rozporu, je-li činnost vykonávána sezónně s úmyslem ji provozovat každoročně (provozování lyžařského vleku v zimním období, provozování koupaliště v letním období, prodej kaprů v předvánočním období ve stánku na tržišti). Za soustavnou činnost se považuje i činnost vyžadující k provedení delší dobu, např. realizace stavby nebo zpracování rozsáhlého projektu.*“²²³ Zákon však žádnou konkrétní frekvenci aktivit, která by ještě byla nahodilá, a kdy by se už jednalo o činnost soustavnou, nestanoví.

Formulace **živnostenským nebo obdobným způsobem** podrobněji nespecifikuje, jakým způsobem má být podnikatelská činnost vykonávána. Systematickým výkladem tohoto ustanovení zákona je možné dovodit, že pojem „podnikání“ dle tohoto předpisu je širší, než pojem „podnikání“ dle živnostenského zákona, neboť obč. zák. kromě „živnostenského“ způsobu předvídá i „obdobný“ způsob výkonu činnosti. Je tedy možno říci, že výkon činnosti „živnostenským způsobem“ se bude odehrávat v režimu živnostenského zákona, výkonem činnosti „obdobným způsobem“ (jako živnostenským) bude myšleno podnikání na základě jiného oprávnění podle zvláštního právního předpisu. „*Jiný způsob výdělečné činnosti obdobný živnostenskému způsobu by měl zahrnovat především činnosti vyloučené ze živnostenského zákona, nikoliv však svobodná povolání, která spadají pod rozsah ustanovení § 420 odst. 2 obč. zák. Pokud by totiž svobodná povolání (§ 3 odst. 2 živnostenského zákona) představovala podnikání ve smyslu § 420 odst. 1, neměl by zákonodárce žádný důvod*

²²¹ Rozsudek NSS ČSR ze dne 16. 5. 1935, sp. zn. 16439/3466.

²²² Rozsudek NS ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 22 Cdo 679/2007.

²²³ LOCHMANOVÁ: *Základy obchodního práva*, s. 22.

*upravovat jejich „podnikatelské“ postavení v rozšiřujícím ustanovení odstavce druhého. Provozování činnosti způsobem obdobným živnostenskému podnikání se proto například rozumí činnosti stanovené v § 3 odst. 1, 3 živnostenského zákona.*²²⁴

Zisk můžeme charakterizovat jako majetkový prospěch, pro jehož dosažení a získání podnikatel tuto činnost vykonává. Jedná se o hlavní motiv podnikatele. Zisku však nemusí být vždy dosaženo (není podmínkou, abychom mohli konstatovat, že se jedná o podnikání). Postačí, bude-li mít podnikatel při provozování činnosti záměr (cíl) zisku dosáhnout. Za podnikání se považuje i činnost, kterou podnikatel ukončil se ztrátou, pokud ovšem před jejím zahájením existoval úmysl zisku dosáhnout.²²⁵

Jelikož otázka, zda se bude či nebude jednat o podnikání spolku, má zásadní dopad na jeho fungování zejména v oblasti účetní, daňové, ale i např. při získávání finančních prostředků z veřejných rozpočtů, zaměřím se na tuto problematiku podrobněji.

Aktuální je otázka, zda spolky prodávající alkohol (typicky na plesech, zábavách, dnech pro veřejnost apod.) musí mít dle zákona č. 309/2013 Sb. (novela živnostenského zákona) koncesi pro prodej kvasného lihu, konzumního lihu a lihovin. Tato otázka je pro spolky podstatná, jelikož koncesi může získat pouze osoba, která má živnostenské oprávnění. Mnoho spolků dosud vykonávalo vedle své hlavní činnosti nejvýše jinou výdělečnou činnost a tato nová úprava by měla do fungování spolků zásadní dopad.

Ust. § 8 zákona č. 307/2013 Sb., o povinném značení lihu, stanoví, že *„konečným prodejem lihu se pro účely tohoto zákona rozumí činnost podnikatele v souvislosti s jeho podnikatelskou činností na území České republiky spočívající v prodeji nebo jiném převodu lihu fyzické osobě pro její osobní potřebu nebo právnické osobě anebo podnikající fyzické osobě pro její vlastní vnitřní potřebu“*. Celý spor se vede o to, zda příležitostná výdělečná činnost v podobě uspořádání jednorázové akce, která je organizována v rámci hlavní činnosti a má kladný hospodářský výsledek, je možné považovat za podnikání ve smyslu zákona. Junák v tomto smyslu disponuje stanoviskem,²²⁶ které konstatuje, že nutnost získání koncese (resp. živnostenského oprávnění) pro prodej alkoholu na výše uvedených akcí se (minimálně na Junáka v souladu s jeho činností) nevztahuje.

Otázka povinné koncese pro prodej lihu závisí na zodpovězení otázky, zda činnost Junáka či jeho či jeho organizačních jednotek (pobočné spolky ve smyslu obč. zák.) je možné

²²⁴ LASÁK, Jan. Komentář k § 420 obč. zák. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I. ...*, s. 1607 – 1608.

²²⁵ LOCHMANOVÁ: *Základy obchodního práva*, s. 23.

²²⁶ *OJ Junáka se novela zákona o živnostenském podnikání (zákon 309/2013 Sb.) netýká*. [online]. krizovatka.skaut.cz, 11. dubna 2014 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://stara.krizovatka.skaut.cz/zpravodajstvi/9066-oj-junaka-se-zakon-3092013-sb.-netyka/>.

považovat za činnost podnikatelskou. Aby bylo možné uvedené subjekty považovat za podnikatele, resp. jejich činnost za živnostenské podnikání, musel by tento subjekt splnit kritéria, která pro podnikatele klade zákon, tzn. vyvíjet činnost, jejímž účelem je dosahování zisku, a tuto činnost provozovat soustavně, což činnost Junáka zjevně není. Živnostenský zákon svou věcnou působnost omezuje výhradně na činnosti, které jsou živnostenským podnikáním. Za podnikání nelze považovat aktivity nahodilé. Získat koncesi na prodej lihu umožňuje živnostenský zákon, který má věcnou působnost pouze pro podnikatele. Lze se však setkat i s názorem, který konstatuje, že považuje-li živnostenský zákon konečný prodej lihu za činnost podnikatele v souvislosti s jeho podnikatelskou činností, prodej lihu je činností podnikatele a prodávat lihoviny tak může pouze podnikatel. Tento názor je třeba odmítnout, neboť, jak bylo řečeno výše, dílčí aktivita spočívající v uspořádání plesu, nemůže být považována za podnikatelskou činnost a úprava živnostenského zákona se vztahuje pouze na podnikatele.

Druhá otázka, kterou je třeba zodpovědět, zní, zda tím, že ples (či jiná podobná akce), který zisku fakticky dosáhne, splňuje podmínku „za účelem dosažení zisku“ ve smyslu § 420 odst. 1. Toto je třeba odmítnout, jelikož zákon dosahování zisku jako jednu z vícera kritérií vztahuje k celkové činnosti, nikoliv jen k dílčí aktivitě (kterou ples nepochybně je). Činností se rozumí souhrn aktivit za roční (účetní) období, na rozdíl od jednotlivých aktivit, které až ve svém souhrnu vytváří činnost. Zákon pak dosahování zisku jako (jednu z vícera) podmínku vztahuje k celkové činnosti, nikoliv k jednotlivé akci (dílčí aktivitě).

Pakliže se koná ples jako součást (jedna z aktivit) hlavní činnosti, která je primárně nevýdělečná (není provozována za účelem dosažení zisku), není pro posuzování toho, zda se jedná o podnikání, rozhodné, dosáhl-li tento ples zisku. Pakliže by se podmínka dosažení zisku vztahovala ke každé jednotlivé dílčí aktivitě, došli bychom k absurdnímu závěru, že každý spolek, který by uspořádal i jen ojedinele výlet, vycházku, tábor, které skončily ziskem, by byl co do těchto konkrétních dílčích aktivit podnikatelem. To je zjevně nepřijatelný závěr, který nebyl úmyslem zákonodárce. Výdělečnost je tedy třeba posuzovat souhrnně za účetní období, a v součtu všech dílčích aktivit (akcí, projektů).

Nadto ještě dodávám, že ne vždy se musí ples konat za účelem dosažení zisku. Primárním účelem jeho uspořádání může být setkání členů spolku, bývalých členů, dárců, příznivců a spolupracovníků, možnost dobře si zatancovat společenské tance v příjemném prostředí, ale také možnost členů prakticky si vyzkoušet přípravu a realizaci akcí tohoto typu, prezentaci a propagaci spolku a jeho činnosti na veřejnosti, angažování členů spolku (např. děti) v rámci programu plesu (děti tak na veřejnosti předvedou, co se během roku naučili,

nacvičili). Toto vše bude nepochybně spadat do činnosti hlavní. Případný zisk z takovéto akce tak může mít jen sekundární (nechtěný) důsledek.

Tento názor je podpořen i výkladovým stanoviskem KANCL.²²⁷ Jedná-li se o nahodilou činnost (tedy dílčí aktivitu) v rámci hlavní činnosti, ze které vzejde zisk, pak nejde-li o soustavnou tvorbu zisku, nemůže se jednat o podnikání. Jiná aplikace by podle tohoto stanoviska byla v rozporu se smyslem a účelem zákona (§ 2 odst. 1) i jasným úmyslem zákonodárce (§ 2 odst. 2) neomezovat dobrovolné aktivity člověka a jeho angažovanost ve veřejné sféře.

V oblasti činnosti Junáka se bude typicky jednat o skautské plesy. Tyto jsou pořádány jednou za rok, a dle mého názoru takováto frekvence nesplňuje podmínku soustavnosti. V předchozím textu byl předložen výklad pojmu soustavnost. Aby se mohlo jednat o soustavnost, musí jít určitým způsobem o sezónnost či pravidelnost (frekvenci). Skautský ples, který je otázkou jednoho dne (večera) a bude se konat jednou za rok, zcela jistě nebude splňovat tuto podmínku. Pro posouzení pravidelnosti aktivity konané v jednom konkrétním roce není relevantní, zda se podobná aktivita konaly již v minulosti, či proběhnou opět někdy v budoucnosti. Navíc lze přihlídnout i k tomu, že pořadatelé takovýchto akcí většinou nemají záměr (plán) konat podobné akce každoročně, ale zpravidla se bude jednat o konkrétní rozhodnutí pro daný rok.

Část odborné veřejnosti²²⁸ konstatuje, že uspořádání výdělečné akce i několikrát do roka, např. jednou za dva měsíce, či za čtvrtletí, kritérium soustavnosti nenaplnuje. Dle mého názoru se v případě uvedené charakteristiky plesu konaného jednou za rok, navíc vždy s ad hoc rozhodnutím pro daný konkrétní rok, nebude splňovat kritérium soustavnosti, a tedy se nebude jednat o podnikání (v případě prodeje alkoholu s nutností získání koncese k prodeji lihu), avšak akce konané s častější frekvencí během roku (např. měsíčně, čtvrtletně, šestkrát do roka apod.) již charakter soustavnosti splňovat budou, neboť právě v častějším pořádání (např. ples v lednu, masopustní festival v únoru, maškarní bál v dubnu, den dětí v červnu, vítání prázdnin v červenci, vítání školního roku v září, podzimní pouštění draků, mikulášská besídka a adventní koncerty) během jednoho roku již lze spatřovat určitý plán, jedná se o

²²⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výkladové stanovisko KANCL – k výdělečné činnosti spolku*. [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 7. června 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Stanovisko-08.pdf>.

²²⁸ STEJSKAL, Jan, PAVLOK, Petr. Koncese na prodej lihu i pro nestátní neziskové organizace? *UNES (Účetnictví neziskového sektoru)*, 2014, č. 7-8, [online]. ucetnikavarna.cz, 4. srpna 2014 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d46644v57974-koncese-na-prodej-lihu-i-pro-nejstatni-neziskove-organizace/?search_query=%24index%3D2445&order_by=source&order_dir=asc&type=&search_results_page=1>.

určitý soubor akcí, nepůjde již o činnost ojedinělou, vykonávanou nahodile, výjimečně či příležitostně, neboť přípravy těchto akcí zaberou nějaký čas a členové spolku tak de facto téměř celý rok tyto akce připravují. Činnost spočívající v přípravách a realizaci těchto akcí již bude možné pokládat za stabilní součást běžné činnosti spolku a proto již nebude tyto aktivity možné podřadit pod pojem příležitostná výdělečná činnost uskutečňovaná v rámci hlavní činnosti.

Na základě výše uvedených argumentů je třeba odmítnout názory živnostenských úřadů, které ve svých stanoviscích deklarují povinnost spolků zařídit si pro prodej lihu koncesi, resp. živnostenské oprávnění v jakémkoliv případě pořádání výdělečné akce, bez ohledu na posouzení stanovených kritérií.²²⁹

4.7.2 Jiná výdělečná činnost

Podrobně bylo pojednáno o pojmu podnikání a jeho projevech v činnosti spolků. Zbývá analyzovat pojem „jiná výdělečná činnost“, kterou spolek v rámci vedlejší hospodářské činnosti může vykonávat. Jiná výdělečná činnost je aktivitou odlišnou od podnikání. Jejím systematické zařazení pod vedlejší hospodářskou činnost napovídá, že podobně jako podnikání, nemůže být hlavním účelem založení spolku. Bude-li vykonávána, tak pouze jako sekundární (doplňkový) zdroj příjmů, který taktéž bude sloužit k podpoře hlavní činnosti nebo hospodárnému využití spolkového majetku. Pojem „jiná výdělečná činnost“ sice občanský zákoník používá, avšak žádným způsobem jej nedefinuje. Definiční nedokonalost a nedůslednost vede k tomu, že je tento pojem vykládán nejednotně. Půjde o činnosti, které nejsou podnikáním (nesplňují některé z jeho kritérií), i když vytvářejí zisk. Typicky půjde o pronájem vlastního (spolkového) majetku.²³⁰ Správa vlastního majetku není podnikáním.²³¹ Bude se jednat o případy, kdy spolkový majetek (není rozhodné, zda movité či nemovité věci) je sice využíván pro naplňování účelu spolku, avšak majetek má stále ještě „kapacity“, aby mohl být užíván dále, typicky pronajímán. Tuto skutečnost předpokládá i § 217 odst. 2, když hovoří o „*hospodárném využití spolkového majetku*“. Důležitým hlediskem zda pronajímat spolkový majetek bude, nenaruší-li tento pronájem fungování spolku v jeho hlavní činnosti. Pronájem vlastního majetku není podnikáním ve smyslu živnostenského

²²⁹ Za všechny např. *Stanovisko odboru obecní živnostenský úřad Městského úřadu Broumov*. [online]. sonov.cz, 4. března 2014 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.sonov.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=16290&id_dokumenty=46604>.

²³⁰ SVEJKOVSKÝ a kol.: *Právníkové osoby...*, s. 191.

²³¹ Usnesení NS ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 29 Cdo 152/2007.

zákon,²³² jelikož živnostenský zákon v § 3 odst. 3 písm. a) v negativním výčtu stanoví, že živností není „*pronájem nemovitostí, bytů a nebytových prostor*“. Příjem z nájemného je výnosem z nakládání s majetkem.²³³ Jako příklad pronájmu spolkového majetku můžeme uvést:

- turistický klub provozuje turistickou chatu, kterou využívá pro své aktivity (hlavní činnost), ale po zbytek roku, kdy je nevyužitá, ji pronajímá třetím osobám;
- sportovní klub využívá ke své hlavní činnosti sportovní areál (hřiště), které dále pronajímá třetím osobám;
- sportovní klub vlastní několik garáží, z nichž pro svou potřebu užívá jen část, volné garáže, které nepotřebuje ke své hlavní činnosti, trvale pronajímá třetím osobám.

S ohledem na novou právní úpravu se uvedené užije i pro institut pachtu ve smyslu § 2332 a násl. (užívání a brání výnosů z věci). Jako konkrétní příklad je možné uvést Československou obec legionářskou, která je vlastníkem Hotelu Legie, jež pronajímá (svým obsahem se dnes bude jednat o pacht) třetí osobě, avšak nestává se co do této činnosti podnikatelem, jelikož jde pouze o využití spolkového majetku.

Za důležité pokládám rozlišit, kdy se jedná o „prostý“ nájem, a kdy se již bude jednat o živnost spočívající v poskytování ubytovacích služeb.²³⁴ O „prostý“ nájem půjde tehdy, jde-li o „přenechání věci k dočasnému užívání“,²³⁵ typicky tedy budovy (její části) nebo jednotlivých místností, se kterými není spojeno poskytování dalších služeb. U nájmu prostor se bude jednat o poskytnutí služeb s užíváním prostoru souvisejících (typicky spotřeba energií, otop, odvoz odpadu). Důležitým závěrem tedy je, že jde o poskytnutí prostoru, nikoliv o poskytnutí služeb.

Za ubytování se považuje poskytnutí prostoru (lůžka) pro ubytovaného spolu se základními službami (teplo, teplá voda) a další služby (poskytnutí lůžkovin, úklid, recepce, praní prádla, stravování). Tato činnost již bude splňovat parametry živnosti Ubytovací služby²³⁶ (alternativně Zprostředkování obchodu a služeb nebo Hostinská činnost), a k této

²³² Pronájem nebude splňovat znaky živnosti volné Realitní činnost, správa a údržba nemovitostí, která je zařazená jako všechny volné živnosti Výroba, obchod a služby neuvedené v přílohách 1 až 3 živnostenského zákona. Živnost má tuto náplň: „*Nákup nemovitostí za účelem jejich dalšího prodeje, prodej nemovitostí, zprostředkování nákupu, prodeje a pronájmu nemovitostí, bytů a nebytových prostor. Správa a základní údržba nemovitostí pro třetí osoby, zejména administrativní zajištění řádného provozu nemovitostí, domovnícká činnost, úklid bytů i nebytových prostor, čištění interiérů a exteriérů budov, čištění oken, úklid chodníků a podobně*“.

²³³ PELC: *Daňové podmínky*..., s. 19.

²³⁴ STEJSKAL, Jan. *Ekonomika neziskové organizace*. 2. vydání. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2014, s. 166.

²³⁵ § 2201 obč. zák.

²³⁶ Nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností, příloha č. 4, živnost č. 55: „*Poskytování ubytování ve všech ubytovacích zařízeních (například hotel, motel, kemp, ubytovna) a v bytových*

činnosti bude nutné živnostenské oprávnění. Z hlediska soukromého práva by byla uzavřena smlouva o ubytování (o přechodném nájmu) dle § 2326.²³⁷ Jak bylo uvedeno výše, poskytneli spolek tyto služby bez uvedeného živnostenského oprávnění, právní jednání bude v souladu s § 5 odst. 2²³⁸ platné, avšak spolek může být postihnut sankcí předpokládanou veřejnoprávními předpisy.

Pro názornost uvádím dva příklady rozlišení pronájmu a poskytování ubytování.

Nájem	Ubytování
Skautské středisko je vlastníkem chaty, kterou pronajímá třetím osobám. Součástí nájmu jsou služby – spotřeba energií, vody, odvoz odpadu.	Klub českých turistů je vlastníkem turistické ubytovny, kde poskytuje ubytování třetím osobám. V ceně za ubytování jsou zahrnuty služby – poskytnutí lůžka, lůžkovin, povlečení, úklid po ubytovaných, teplo, teplá voda, praní prádla, služby recepce.

Pod pojem „jiná výdělečná činnost“ lze také zařadit sponzoring.²³⁹ Sponzoring není pojem upravený v právním řádu. Jedná se o specifickou formu „obchodu“, který je založen na poskytnutí propagační reklamní služby neziskovou organizací sponzorovi.²⁴⁰ Jde o dvoustranné právní jednání, ve kterém se jedna strana zaváže, že poskytne plnění (peníze, věc) s tím, že druhá strana poskytne protiplnění.²⁴¹ Nejedná se o speciální smluvní typ, který by obč. zák. znal. Typicky půjde o smlouvu o sponzoringu, sponzorskou smlouvu, smlouvu o reklamě ve formě smlouvy nepojmenované,²⁴² kde si strany v duchu zásady smluvní volnosti a autonomie vůle sjednají vzájemná práva a povinnosti.

domech, rodinných domech nebo stavbách pro rodinnou rekreaci. V případě ubytování v bytových domech, rodinných domech nebo ve stavbách pro rodinnou rekreaci s kapacitou do 10 lůžek (včetně přistýlek) podávání snídaní ubytovaným hostům“.

²³⁷ „Smlouvou o ubytování (o přechodném nájmu) se ubytovatel zavazuje poskytnout ubytovanému přechodně ubytování na ujednanou dobu nebo na dobu vyplývající z účelu ubytování v zařízení k tomu určeném a objednatel se zavazuje zaplatit ubytovateli za ubytování a za služby spojené s ubytováním ve lhůtě stanovené ubytovacím řádem, popřípadě ve lhůtě obvyklé.“

²³⁸ „Proti vůli dotčené strany nelze zpochybnit povahu nebo platnost právního jednání jen proto, že jednal ten, kdo nemá ke své činnosti potřebné oprávnění, nebo komu je činnost zakázána“.

²³⁹ STEJSKAL, Jan, PAVLOK, Petr. Činnosti NNO podle nového občanského zákoníku. UNES (Účetnictví neziskového sektoru), 2013, č. 7, [online]. ucetnikavarna.cz, 11. června 2014 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d42185v53193-cinnosti-nno-podle-noveho-obcanskeho-zakoniku/?search_query=%24index%3D2445&order_by=source&order_dir=asc&type=&search_results_page=1>.

²⁴⁰ HUDCOVÁ: *Daňový režim...*, s. 87.

²⁴¹ STEJSKAL: *Ekonomika...*, s. 206.

²⁴² § 1746 odst. 2 obč. zák.: „Strany mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště jako typ smlouvy upravena“.

Na rozdíl od daru zde bude pojmovým prvkem protiplnění (protislužba). Sponzorský příspěvek je tedy platbou sponzora poskytovateli služby. Typicky půjde o reklamu (propagaci) sponzora (např. obchodní společnosti) spolkem při jeho činnosti (umístění reklamní plochy na objektu spolku, umístění loga sponzora na dresech členů spolku, umístění reklamního poutače na akcích pořádaných spolkem apod.). Z výše uvedeného vyplývá, že pojem „sponzorský dar“ je chybný a neopodstatněný; správně by mělo být uváděno sponzorský příspěvek.²⁴³

Někdy je obtížné určit, kdy se bude jednat o dar, a kdy o sponzoring (reklamu). Bude třeba podrobně zkoumat samotnou smlouvu a její obsah, a nevycházet jen z názvu smlouvy.²⁴⁴ O sponzoring nepůjde tehdy, uvede-li obdarovaný jméno dárce na svých propagačních materiálech (např. výroční zpráva, informace na webových stránkách, pozvánkách či plakátech na akci). Některé subjekty (zejména obce, kraje, některé obchodní společnosti či nadace) vyžadují v podmínkách poskytnutí daru (dotace, grantu) uvedení jména dárce na materiálech v souvislosti s konanou činností (akcí), které je poté třeba spolu s vyúčtováním daru předkládat. O sponzoring se bude jednat v případě, kdy spolek bude propagovat předmět podnikání či produkt sponzora.²⁴⁵

Výše uvedené je v souladu s požadavkem obč. zák., který hovoří o podmínce hospodárného využití spolkového majetku. Poskytování reklamy patrně nebude naplňovat kritéria podnikání, avšak je jednoznačné, že se jedná o výdělečnou činnost, která slouží k podpoře hlavní činnosti spolku.

Je možné se setkat s kritickým názorem²⁴⁶ na skutečnost, že zákonodárce fakticky vymezuje tři možné činnosti spolků – hlavní, podnikání a jinou výdělečnou činnost. Kritika směřuje právě na posledně uvedenou. Autorka považuje uvedené vymezení za komplikované a nepřehledné a jejím zařazením má za to, že dochází k většímu rozměňování již tak dost nezřetelné hranice mezi hlavní a vedlejší činností. Argumentuje, že rozlišení nemá význam ani z hlediska veřejného práva, neboť zákon o daních z příjmů při vymezení veřejně prospěšného poplatníka rozlišuje jen mezi hlavní (nepodnikatelskou) činností a vedlejší podnikatelskou činností. Autorka zmiňuje příklad stanoviska KANCL, které uvádí, že pod pojem „jiná výdělečná činnost“ je možno podřadit pronájem majetku, přičemž § 18a odst. 2

²⁴³ STEJSKAL: *Ekonomika...*, s. 206.

²⁴⁴ § 555 odst. 1 obč. zák.: „Právní jednání se posuzuje podle svého obsahu“.

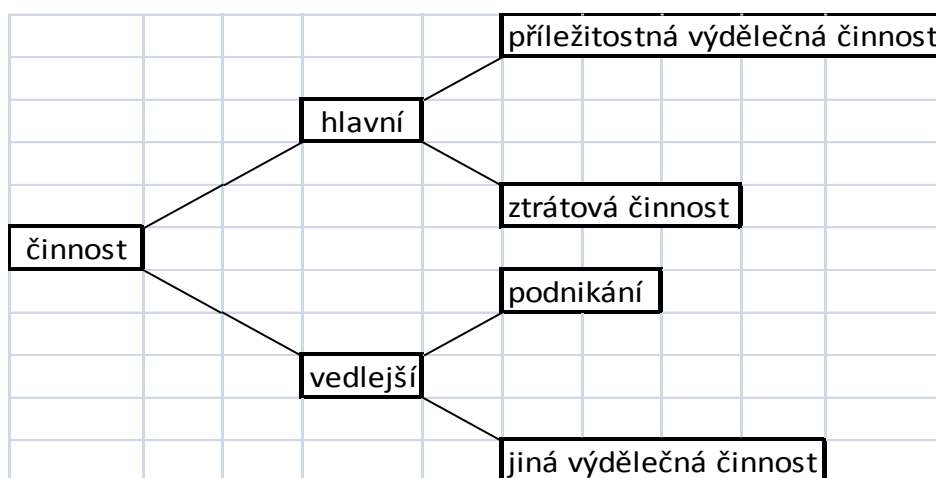
²⁴⁵ HUDCOVÁ: *Daňový režim...*, s. 87.

²⁴⁶ HAVLÍNOVÁ, Kamila. *Podnikání neziskových organizací: limity, bariéry, příležitosti*. Brno, 2014. Diplomová práce (Mgr.). Masarykova univerzita v Brně. Právnická fakulta, s. 47.

písm. a) zákona o daních z příjmů stanoví, že u veřejně prospěšného poplatníka je předmětem daně vždy příjem z nájemného.

S uvedeným kritickým názorem souhlasím v té části, že dochází ke zbytečné komplikaci při rozčlenění jednotlivých činností, které nemají žádný efekt v daňovém právu. Nemění to však nic na faktu, že veřejnoprávní předpisy již uváděný pronájem majetku nepovažují za podnikání, a mohou existovat i další činnosti (např. zmíněný sponzoring – poskytování reklamy), které nebudou splňovat kritéria podnikání. Tato spolkem vykonávaná činnost by tak de facto zůstala v právním vzduchoprázdnu, neboť by ji nebylo možné zařadit ani do hlavní činnosti, ale ani by nedosahovala takové intenzity, že by ji bylo možné považovat za podnikání. Na základě výše uvedeného konstatuji, že zákonodárcem provedené členění činností spolků v obč. zák. odpovídá reálnému životu spolků, nicméně (jak bohužel bývá v českém právním řádu zvykem) nedošlo k naplnění této ideje v dalších právních předpisech, což může situaci komplikovat.

Na základě výše uvedeného textu můžeme strukturu jednotlivých činností spolku graficky znázornit takto:

Byť může být prezentováno i jiné členění,²⁴⁷ a to konkrétně: 1. oblast – hlavní činnost, 2. oblast – doplňková činnost, 3. oblast – podnikání, je třeba (byť se v konečném důsledku jedná pouze o právně teoretické vymezení, které nemá na praxi vliv) toto členění odmítnout, jelikož dikce zákona²⁴⁸ hovoří jasně pro výše uvedené členění.

²⁴⁷ STEJSKAL a kol.: *Neziskové organizace...*, s. 59.

²⁴⁸ § 217 odst. 2 obč. zák.: „Vedle hlavní činnosti může spolek vyvíjet též vedlejší hospodářskou činnost spočívající v podnikání nebo jiné výdělečné činnosti...“

4.7.3 Tzv. nepřímé podnikání

Zmínit je třeba také problematiku tzv. „nepřímého podnikání“, byť se ovšem nejedná o podnikání v pravém slova smyslu. Podstatou je, že právnická osoba (v našem případě spolek) neprovádí určitou činnost na vlastní účet, ale prostřednictvím majetkové účasti na podnikání jiné osoby.²⁴⁹ Převedeno do praxe, spolek může být společníkem společnosti s ručením omezeným či akcionářem akciové společnosti (neboť právě jen u těchto korporací zákon umožňuje založení jediným zakladatelem), tedy bude disponovat podílem v této obchodní společnosti, přičemž na samotných podnikatelských aktivitách se podílet nebude. Společník není z důvodu účasti v této společnosti podnikatelem.²⁵⁰ Pouhá držba (správa) obchodních podílů není považována za podnikání, pokud umožňuje pouze výkon práv spojených s postavením akcionáře či společníka, nebo přijímání dividend a jiných výnosů.²⁵¹ Tento názor zastává i Soudní dvůr EU, když konstatuje, že *„pouhé držení podílů v obchodních korporacích, dokonce majoritních, pokud umožňuje pouze výkon práv spojených s postavením akcionáře či společníka, nebo přijímání dividend a jiných výnosů, v zásadě nepostačuje ke kvalifikaci dané osoby vlastníci obchodní podíly jako podnikatele. Pokud však bude vlastnictvím majoritních podílů obchodní korporaci „ovládat“ tím, že se přímo nebo nepřímo bude vměšovat do její správy, musí být považována za osobu účastnící se na podnikání této korporace“*.²⁵² Držba obchodního podílu je považována za správu vlastního majetku a sama o sobě tedy nemůže narušovat hlavní účel spolku.²⁵³ V takovém případě by prostředky z této účasti spolku plynoucí (podíl na zisku, dividendy, vypořádací podíl společníka, podíl na likvidačním zůstatku) byly zařazeny do vedlejší hospodářské činnosti a zdaňovaly by se v rámci této činnosti. Avšak i zde platí obecná zásada, že výnosy z takovéto činnosti musí být vždy použity k dosahování účelu spolku, tedy pro v jeho hlavní (statutární) činnosti.

Jako příklad lze uvést společnost JUN, společnost s ručením omezeným, jehož jediným zakladatelem a společníkem je spolek Junák – svaz skautů a skautek ČR. Může se jednat i o situace, kdy spolek bude vykonávat jen vlastní (statutární) činnost a pro výkon vedlejší hospodářské činnosti (podnikání) založí právě obchodní společnost.²⁵⁴

²⁴⁹ RONOVSÁ: Komentář k § 307 obč. zák. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I. ...*, s. 1344.

²⁵⁰ LASÁK, Jan. Komentář k § 421 obč. zák. In LAVICKÝ a kol.: *Občanský zákoník I. ...*, s. 1610.

²⁵¹ RONOVSÁ a kol.: *Nové spolkové právo ...*, s. 61.

²⁵² HAVLÍNOVÁ, Kamila. *Podnikání ...*, s. 27.

²⁵³ HAVEL, Bohumil. *Výdělečná činnost spolků*. Příspěvek na veřejném slyšení v Senátu PČR „Budoucnost financování neziskového sektoru“. [online]. youtube.com, 3. března 2014 [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné na <<https://www.youtube.com/watch?v=Io0zPS7oTII>>.

²⁵⁴ TELEČ: *Spolkové právo*, s. 168.

5. Závěr

Cílem této práce byla analýza dvou institutů spolkového práva – pojem a název spolku, a jeho účel a činnost. S ohledem na další instituty lze tyto dva zkoumané pokládat za základní kameny spolkového práva. Název je základním identifikačním znakem této právnické osoby, která je zakládána právě za nějakým účelem a vykonává určitou činnost právě s cílem dosahovat stanoveného účelu.

Mám za to, že položené hlavní výzkumné otázky: pro první část – jak má vypadat nový název spolku, pro druhou část – jaké činnosti může spolek vykonávat, byly zodpovězeny.

První kapitola se věnuje problematice pojmu spolek a názvu spolků. Jednotlivé podkapitoly se zabývají dílčími aspekty této problematiky – dodatkem právní formy názvu, názvy pobočných spolků a svazů spolků, ale také ochranou názvu spolku. Důležitým je také přechodné ustanovení občanského zákoníku, které stanoví lhůtu tří let pro přizpůsobení názvu nové právní úpravě a stanovuje výjimku, kdy tak spolky učinit nemusí. Analyzuji také problematiku (s ohledem na vývoj legislativy přechodnou) situaci týkající se nepřijetí zákona o statusu veřejné prospěšnosti, která způsobila, že také spolky byly nuceny platit soudní poplatky v rejstříkových věcech, byť zapisovaná změna (typicky názvu) byla způsobena změnou právní úpravy, nikoliv iniciativou samotného spolku.

Za pozitivní přínos právní úpravy pokládám opuštění nevhodného a matoucího pojmu „občanské sdružení“ a návrat k tradičnímu, v českých zemích dříve známému pojmu „spolek“. S povděkem kvituji i zavedení zákonné povinnosti označení názvu dodatkem právní formy, která přispěje k větší transparentnosti fungování spolků navenek a přispěje také k větší ochraně třetích osob. Být se nutná změna názvu bude týkat drtivé většiny stávajících spolků (což jak věřím, v konečném důsledku nepřinese vysoké transakční náklady), zákonodárce poskytl těmto subjektům lhůtu tři let ke změně názvu, což pokládám za adekvátní prostor pro nalezení vhodného řešení i u velkých spolků s velkou členskou základnou a složitou organizační strukturou. Věřím, že jen otázkou času, kdy se praxe „usadí“ a budou, ať formou novely zákona či rozhodovací praxí soudů, vyřešeny stávající nejasnosti ohledně problematiky názvů, o kterých bylo v této práci pojednáno. Jednoznačně pozitivně lze přijmout fakt, že i spolky budou zapisovány do spolkového rejstříku, jenž je dostupný všem a má charakter veřejného rejstříku, což přispěje k větší právní jistotě při jednání se třetími osobami.

V poslední části kapitoly týkající se názvu spolku jsem podal analýzu a názvoslovnou kritiku pojmu „neziskový sektor“ a „nezisková organizace“, které vznikly chybným překladem z anglických pojmů „non-profit“ či „not-for-profit“. Byť dnes již jde o zavedené pojmy ať už v oblasti práva (avšak nejedná se o legislativně zakotvený pojem), či obecného hovorového jazyka, tento název je chybný, neboť není zakázáno, aby tyto subjekty vytvářely zisk. Ba naopak, s ohledem na jejich fungování a financování jejich činnosti lze toto jednoznačně doporučit. Tento pojem znamená, že spolky nemohou být založeny za účelem zisku a nemohou případně vytvořený zisk rozdělovat svým členům, zakladatelům či členům jeho orgánů. Jedná se o jednu ze základních zásad spolkového práva, která, a to je třeba pozitivně hodnotit, doznala promítnutí přímo do textu občanského zákoníku. Dosud však nebyl nalezen a do obecné mluvy přijat vhodnější (snad až na „nevýdělečný“) pojem, který by slovo „neziskový“ nahradil.

Co se týče koncepce účelu a činnosti spolku, nijak zásadně se neodlišuje od právní úpravy platné do 31. 12. 2013. Spolek stále zůstává, jako součást „neziskového sektoru“, subjektem, který není založen za účelem podnikání, tedy jeho hlavní činností nemůže být dosahování zisku. S ohledem na možnosti financování spolků ze strany státu či dalších veřejnoprávních korporací se jeví jako nanejvýš vhodné, aby spolky zisk vytvářely, byť to není jejich primárním účelem založení. Koncepčně zůstala zachována možnost spolků vykonávat vedlejší hospodářskou činnost spočívající v podnikání či jiné výdělečné činnosti (typicky pronájem spolkového majetku). Byť spolek vedlejší výdělečnou činnost vykonává, tak, ať už je charakter této činnosti jakýkoliv (i v poměru k hlavní činnosti), zůstává nadále spolkem s primárně nevýdělečným účelem, pouze co do této vedlejší činnosti (např. podnikání) se řídí příslušnými (i veřejnoprávními) předpisy. Tato úprava je však, jak bylo poukázáno v této práci, problematická a přes snahu právníků problematické pojmy a instituty vyložit, praxe některá uvedená řešení nemění. Problematika vedlejší hospodářské činnosti se prakticky promítá do veřejného práva zejména do oblasti daňové a účetní.

V jednotlivých podkapitolách se také věnuji problematice zakázaného účelu spolku, jež je převzat z dosavadního zákona o sdružování občanů a bude se tak aplikovat i na další právnické osoby. Stranou nezůstala ani problematika veřejného a soukromého účelu, která se jeví jako vysoce aktuální, s ohledem na snahu části veřejnosti konstatovat, že spolky mohou být založeny pouze za vzájemně prospěšným (soukromým) účelem, tedy jejich činnost by se měla zabývat pouze dovnitř vůči jejich členům s tím, že v případě naplňování veřejně prospěšného účelu je vhodné použít jiný typ právnické osoby. Tento názor odmítám s tím, že v rozporu se smyslem a účelem zákona, neboť žádný takový požadavek zákon na spolky

neklade. Tomuto názoru nasvědčují i stanoviska odborné právní veřejnosti, včetně autorů občanského zákoníku.

V dalších podkapitolách analyzuji problematiku hlavní a vedlejší činnosti spolků. Hlavní činností spolku může být jen uspokojování a ochrana těch zájmů, k jejichž naplnění byl spolek založen. Zákon výslovně vylučuje, aby podnikání nebo jiná výdělečná činnost byla hlavní činností spolku. Jak již bylo řečeno výše, spolek může vedlejší hospodářskou činnost vykonávat, avšak pouze k podpoře své hlavní činnosti. V jednotlivých podkapitolách jsou následně podrobně analyzovány jednotlivé složky vedlejší hospodářské činnosti – podnikání, jiná výdělečná činnost a tzv. nepřímé podnikání. Dospívám k názoru, že jednorázová výdělečná aktivita spolku (náhodné vybočení ziskové činnosti) v hlavní činnosti z něj nečiní podnikatele; tato zisková aktivita je za předpokladu náhodnosti, či jednorázovosti v rámci hlavní činnosti přípustná, neboť činnost je posuzována jako celek (soubor aktivit), nikoliv činnost rovná se každá dílčí aktivita (akce). Dále docházím k názoru, že spolek může podnikat. Co do této činnosti se stává podnikatelem se vším všudy a je povinen se řídit příslušnými (zejména veřejnoprávními) právními předpisy. Následně konstatuji, že spolek může pronajímat svůj majetek, což z něj však nečiní podnikatele. Stejně tak může spolek pro výkon případné podnikatelské činnosti založit novou právnickou osobu (společnost s ručením omezením nebo akciovou společnost), kdy v případě, že nemá vliv na její obchodní vedení a je pouhým držitelem obchodního podílu (byť většinovým a společnost tak de facto ovládá), se taktéž nestává podnikatelem, ale půjde zde o správu vlastního majetku. Společným znakem všech těchto výdělečných aktivit je povinnost použít případný zisk pro spolkovou (statutární, hlavní) činnost se zákazem rozdělení mezi členy (zakladatele, členy orgánů).

Za pozitivum této práce pokládám fakt, že se nezabývá jen čistě civilistickým pohledem na zkoumané instituty, ale přesahuje, právě za účelem komplexního posouzení těchto institutů, do veřejného práva, zejména do oblasti veřejných rejstříků, daňového práva a živnostenského podnikání. Pohled na zkoumaná na analyzovaná témata tak není jednostranný.

Přínosem práce je také to, že se nezabývá pouze teoreticko-právním vymezením a analýzou zkoumaných témat, ale k ucelené problematice přináší mnoho příkladů a případů z praxe, které slouží k dokreslení situace a směřuje právě k provázání teorie s praxí. Zejména u problematických aspektů je to pro čtenáře názornější a snadněji pochopitelné a představitelné.

Již ve své diplomové práci jsem kritizoval málo rigorózní úpravu tehdy účinného práva občanských sdružení. Lze přivítat, že právní úprava spolkového práva byla sjednocena a zařazena do občanského zákoníku coby základního kodexu soukromého práva v ČR (byť již

od 19. století byla vždy tato problematika upravena samostatným zákonem), a samotná oblast spolků doznala velkých změn, zejména v pozitivním smyslu. Nový občanský zákoník koncipuje spolky jako univerzální typ právnické osoby (korporace) pro využití obecného spolčovacího práva, upravuje jeho institucionální otázky (procesní otázka vzniku, tzn. úprava veřejných rejstříků, je upravena samostatným zákonem). Nicméně bylo poukázáno na některé dílčí aspekty, které způsobují problémy ve fungování těchto subjektů, které někdy nelze překlenout ani výkladem, a praxe je tak v mnoha případech nejednoznačná a různými způsoby aplikovatelná.

S ohledem na výše uvedené jsem toho názoru, že práce splnila svůj cíl, je novým pohledem na zkoumané otázky spolkového práva a nalézá tak řešení tak na některé problematické aspekty fungování spolků v České republice.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy:²⁵⁵

1. Zákon č. 134/1867 ř. z., o právě spolčovacím
2. Zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních
3. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
4. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
5. Zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů
6. Zákon č. 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a v politických hnutích
7. Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)
8. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník
9. Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
10. Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů
11. Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
12. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
13. Zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
14. Zákon č. 213/1997 Z. z., o neziskových organizacích poskytujících všeobecně prospěšné služby
15. Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech
16. Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí
17. Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (vodní zákon)
18. Zákon č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech
19. Zákon č. 76/2002 Sb., integrované prevenci a omezování znečišťování a integrovaném registru znečišťování
20. Vyhláška ministerstva financí ČR č. 504/2002 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů, pro účetní jednotky, u kterých hlavním předmětem činnosti není podnikání, pokud účtují v soustavě podvojného účetnictví
21. Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
22. Nařízení vlády č. 278/2008 Sb., o obsahových náplních jednotlivých živností
23. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

²⁵⁵ Všechny právní předpisy ve znění pozdějších předpisů.

24. Zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
25. Zákon č. 307/2013 Sb., o povinném značení lihu
26. Zákon č. 309/2013 Sb., kterým se mění živnostenský zákon

Publikace:

27. BŘEŇ, Jan, JEMELKA, Luboš. *Zákon o sdružování občanů, zákon o právu shromažďovacím s komentářem*. Praha: ASPI, 2007. 172 s.
28. ČERNÝ, Petr. *Zákon o sdružování občanů. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. 231 s.
29. DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. Svazek 1. Díl první: Obecná část*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. 432 s.
30. ELIÁŠ, Karel. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012. 1119 s.
31. ELIÁŠ, Karel a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku*. 2. doplněné a aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. 360 s.
32. HUDCOVÁ, Zdenka (ed). *Aktuální otázky vybraných institutů práva neziskového sektoru*. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2007. 225 s.
33. HUDCOVÁ, Zdenka. *Daňový režim neziskových organizací v ČR a ve vybraných zemích EU*. 1. vydání. Olomouc: Vydavatelství Univerzity Palackého, 2007. 173 s.
34. HURDÍK, Jan. *Právnické osoby (Obecná právní charakteristika)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2000. 169 s.
35. KNAPPOVÁ, Marta, ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, a kol. *Občanské právo hmotné 1*. 4. aktualizované a doplněné vydání. Praha: ASPI, 2005. 523 s.
36. KOČÍ, Petr. *Nevýdělečné organizace 2012*. Praha: ASPI, 2012. 291 s.
37. LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1 – 654)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. 2400 s.
38. LOCHMANOVÁ, Ludmila. *Základy obchodního práva*. 1. vydání. Ostrava: KEY Publishing s.r.o., 2009. 260 s.
39. PELC, Vladimír. *Daňové podmínky působení neziskových subjektů*. Praha: C. H. Beck, 2011. 162 s.
40. REKTOŘÍK, Jaroslav a kol. *Organizace neziskového sektoru. Základy ekonomiky, teorie a řízení*. 3. aktualizované vydání. Praha: EKOPRESS, 2010. 188 s.

41. RONOVSKÁ, Kateřina, VITOUK, Vlastimil, BÍLKOVÁ, Jana a kolektiv. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014. 256 s.
42. RONOVSKÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 109 s.
43. SLÁDEČEK, Vladimír, POUPEROVÁ, Olga a kol. *Správní právo – zvláštní část (vybrané kapitoly)*. Praha: Leges, 2011. 416 s.
44. STEJSKAL, Jan. *Ekonomika neziskové organizace*. 2. vydání. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2014. 262 s.
45. STEJSKAL, Jan, KUVÍKOVÁ, Helena, MAŤÁTKOVÁ, Kateřina. *Neziskové organizace – vybrané problémy ekonomiky*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012. 172 s.
46. SVEJKOVSKÝ, Jaroslav, DEVEROVÁ, Lenka a kol. *Právní osoby v novém občanském zákoníku. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 522 s.
47. ŠVESTKA, Jiří a kol. *Občanský zákoník I, II*. 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2009. 2321 s.
48. TELEC, Ivo. *Spolkové právo*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1998. 254 s.

Články:

49. BAČUVČÍK, Radim. *K terminologii neziskového sektoru: sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005. 52 s.
50. FORST, Adam. *Pobočné spolky dle nového občanského zákoníku*. [online]. epravo.cz, 10. října 2013 [cit. 27. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/pobocne-spolky-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-92463.html?mail>.
51. FORST, Adam. „Transformace“ občanských sdružení na spolky dle nového občanského zákoníku. [online]. epravo.cz, 7. června 2013 [cit. 29. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.epravo.cz/top/clanky/transformace-obcanskych-sdruzeni-na-spolky-dle-noveho-obcanskeho-zakoniku-91443.html>.
52. RONOVSKÁ, Kateřina. Nadace, spolky a občanské právo. *Acta Iuridica Olomouciensis*, 2010, roč. 5, č. 2, s. 93 – 103.
53. STEJSKAL, Jan, PAVLOK, Petr. Činnosti NNO podle nového občanského zákoníku. *UNES (Účetnictví neziskového sektoru)*, 2013, č. 7, [online]. ucetnikavarna.cz, 11. června 2014 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d42185v53193-cinnosti-nno-podle-noveho-obcanskeho->

zakoniku/?search_query=%24index%3D2445&order_by=source&order_dir=asc&type=&search_results_page=1>.

54. STEJSKAL, Jan, PAVLOK, Petr. Koncese na prodej lihu i pro nestátní neziskové organizace? *UNES (Účetnictví neziskového sektoru)*, 2014, č. 7-8, [online]. ucetnikavarna.cz, 4. srpna 2014 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d46644v57974-koncese-na-prodej-lihu-i-pro-nestatni-neziskove-organizace/?search_query=%24index%3D2445&order_by=source&order_dir=asc&type=&search_results_page=1>.
55. ŠKARABELOVÁ, Simona. *Definice neziskového sektoru: sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS*. Brno: Centrum pro výzkum neziskového sektoru, 2005. 52 s.
56. TELEC, Ivo. Zásady nového spolkového práva. *Právní rozhledy*, 2013, č. 22, s. 763. [online]. ipravnik.cz, [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/obcanske-pravo/art_8896/zasady-noveho-spolkoveho-prava.aspx>.

Ostatní:

57. ČERNÝ, David. *Změna názvu kraje*. [online]. praha.skauting.cz, 16. prosince 2014 [cit. 21. prosince 2014]. Dostupné na <<http://praha.skauting.cz/zpravodajstvi/324-zmena-nazvu-kraje/>>.
58. DEVEROVÁ, Lenka. *Právní analýza podnikání občanských sdružení*. [online]. server.universum.cz, 23. ledna 2011 [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na <http://server.universium.cz/publikace/6_pravni_analyza_podnikani_o.s.pdf>.
59. DEVEROVÁ, Lenka. *Spolky a nový občanský zákoník*. Příspěvek na semináři Justiční akademie Spolky a nový občanský zákoník. [online]. youtube.cz, 21. května 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.youtube.com/watch?v=WzkEM4S3Nk&index=9&list=PLXyA_A0DRS7tBHL83DhnISAjz57yYKi15>.
60. Důvodová zpráva k návrhu nových Stanov Junáka určená pro delegáty XIV. Valného sněmu Junáka.
61. *Důvodová zpráva k Návrhu zákona o podmínkách pro zápis statusu veřejné prospěšnosti do veřejného rejstříku podle občanského zákoníku (zákon o statusu veřejné prospěšnosti)*.

- [online]. eKLEP.cz, 2. července 2014 [cit. 29. listopadu 2014]. Dostupné na <https://apps.odok.cz/kpl-detail?pid=KORN9LFG5S9B>.
62. ELIÁŠ, Karel. *Úprava spolků v novém občanském zákoníku*. Příspěvek na semináři Justiční akademie Spolky a nový občanský zákoník. [online]. youtube.cz, 21. května 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <https://www.youtube.com/watch?v=p87fzi27UB8>.
63. HAVEL, Bohumil. *Výdělečná činnost spolků*. Příspěvek na veřejném slyšení v Senátu PČR „Budoucnost financování neziskového sektoru“. [online]. youtube.com, 3. března 2014 [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné na <https://www.youtube.com/watch?v=Io0zPS7oTII>.
64. HAVEL, Bohumil. *Změny spolků a pobočných spolků ve světle rejstříkového zákona (vč. požadavků na změny stanov)*. Příspěvek na semináři Justiční akademie Spolky a nový občanský zákoník. [online]. youtube.cz, 21. května 2013 [cit. 7. prosince 2014]. Dostupné na <https://www.youtube.com/watch?v=RLIp1PepJpM>.
65. HAVLÍNOVÁ, Kamila. *Podnikání neziskových organizací: limity, bariéry, příležitosti*. Brno, 2014. Diplomová práce (Mgr.). Masarykova univerzita v Brně. Právnická fakulta. 70 s.
66. *Historie mlýna*. [online]. kapraluvmlyn.cz [cit. 29. 11. 2014]. Dostupné na <http://www.kapraluvmlyn.cz/?idm=28>.
67. *Kdo se může stát členem Asociace veřejně prospěšných organizací ČR?* [online]. avpo.cz, [cit. 15. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.avpo.cz/2014/kdo-se-muze-stat-clenem/>.
68. Ministerstvo financí ČR. *Financování nestátních neziskových organizací*. [online]. mfcz.cz. Dostupné na <http://www.mfcz.cz/cs/verejny-sektor/podpora-z-narodnich-zdroju/neziskove-organizace/zakladni-informace>
69. Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti – k veřejně prospěšnému účelu spolku*. [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 7. června 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Stanovisko-09.pdf.
70. Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Výkladové stanovisko Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti – k výdělečné činnosti spolku*. [online]. obcanskyzakonik.justice.cz, 7. června 2013 [cit. 22. listopadu 2014].

- Dostupné na < http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/user_upload/PDF/Stanovisko-08.pdf>.
71. MRZENA, Martin. *Právo spolků v 19. a na počátku 20. století*. Olomouc, 2010. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Palackého v Olomouci. Právnická fakulta. 85 s.
 72. Návrh zákona o neziskových organizacích, sněmovní tisk 64/0, volební období 2006 – 2010 [online]. psp.cz, [cit. 27. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/ff/dc/31/6f/08.htm>>.
 73. Návrh zákona o spolcích, sněmovní tisk 520, volební období 1998 – 2002. [online]. psp.cz, [cit. 23. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=3&CT=520&CT1=0>>.
 74. *Neziskové organizace budou od 1. ledna 2014 platit soudní poplatky*. [online]. neziskovky.cz. [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.neziskovky.cz/clanek/1929/601/aktuality_homepage/neziskove-organizace-budou-od-1-ledna-2014-platit-soudni-poplatky/>.
 75. *OJ Junáka se novela zákona o živnostenském podnikání (zákon 309/2013 Sb.) netýká*. [online]. krizovatka.skaut.cz, 11. dubna 2014 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://stara.krizovatka.skaut.cz/zpravodajstvi/9066-oj-junaka-se-zakon-3092013-sb.-netyka/>>.
 76. PAVLOK, Petr. *Rozlišování účelu a předmětu činnosti spolků a pobočných spolků v novém občanském zákoníku*. Příspěvek na semináři Justiční akademie Spolky a nový občanský zákoník. [online]. youtube.cz, 21. května 2013 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <<http://www.youtube.com/watch?v=Z5ZyiOvu7gQ>>.
 77. PELCL, Ladislav. *Argumentace k otázce názvu organizační jednotky Junáka podle občanského zákoníku*. [online]. krizovatka.skaut.cz, 8. dubna 2014 [cit. 21. prosince 2014]. Dostupné na <<http://stara.krizovatka.skaut.cz/docs/?act=get&check=970e89f0e60bc2eb4b04a2910ec7688c&id=4953>>.
 78. *Plán legislativních prací vlády ČR na zbývající část roku 2014*. [online]. vlada.cz. [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/plan_legislativnich_praci_2014.pdf>.
 79. *Stanovisko odboru obecní živnostenský úřad Městského úřadu Broumov*. [online]. sonov.cz, 4. března 2014 [cit. 22. listopadu 2014]. Dostupné na <http://www.sonov.cz/VismoOnline_ActionScripts/File.ashx?id_org=16290&id_dokumenty=46604>.

80. *Stanovisko vlády k návrhu poslanců Petra Kořenka, Miroslavy Strnadlové, Lukáše Pletichy a dalších na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 143).* [online]. psp.cz. [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=143&CT1=1>>.
81. Stanovy Junáka schválené Valným sněmem Junáka dne 29. 3. 2014.
82. *Statistika počtu nestátních neziskových organizací v letech 1990 – 2012.* [online]. neziskovky.cz [cit. 29. listopadu 2014]. Dostupné na http://www.neziskovky.cz/data/stat_NNO_tabulka_1990_2012txt12780.pdf >.
83. *Statistika počtu nestátních neziskových organizací v letech 1990 – 2013.* [online]. neziskovky.cz [cit. 29. listopadu 2014]. Dostupné na http://www.neziskovky.cz/sdata/stat_NNO_tabulka_1990_2013_619.pdf >
84. *Vyjádření Asociace veřejně prospěšných organizací ČR (AVPO ČR) k výkladům nového občanského zákoníku, které se týkají právní úpravy spolků.* avpo.cz, 6. prosince 2013 [cit. 6. prosince 2014]. Dostupné na http://www.avpo.cz/wp-content/uploads/2014/02/Vyjadreni_AVPO_CR_spolky.pdf >.
85. *Zápis ze zasedání Rady vlády pro nestátní neziskové organizace dne 16. 12. 2013.* [online]. vlada.cz. [cit. 9. prosince 2014]. Dostupné na http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/zapisy-ze-zasedani/zapis_RVNNO_2013_12_16.pdf >.

Soudní rozhodnutí:

86. Nález Ústavního soudu ČR ze dne 30. 5. 2014, sp. zn. I. ÚS 59/14.
87. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR R I 313/22, Vážný 1559.
88. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 12. 1998, sp. zn. 33 Cdo 2272/98.
89. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. 12. 2000, sp. zn. 29 Cdo 603/2000.
90. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2002, sp. zn. 30 Cdo 275/2002.
91. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 12. 2005, sp. zn. 29 Odo 844/2003.
92. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 10. 2004, sp. zn. 32 Odo 840/2004.
93. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 1. 2008, sp. zn. 32 Odo 1729/2006.
94. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 4. 2008, sp. zn. 22 Cdo 679/2007.
95. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 29 Cdo 152/2007.
96. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. 23 Cdo 2667/2008.

97. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5152/2008.
98. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 1. 2011 sp. zn. 29 Cdo 4508/2009.
99. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 12. 2010, sp. zn. 28 Cdo 7976/2010.
100. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČSR ze dne 10. 3. 1938, sp. zn. 1103/36.
101. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 11. 2003, sp. zn. 7 A 13/2002-46.
102. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 21. 9. 2007, sp. zn. 5 Afs 148/2006-50.
103. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 28. 8. 2009, sp. zn. 7 As 29/2008 – 104.
104. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 5. 2010, sp. zn. 7 As 28/2010-102.
105. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 6. 2010, sp. zn. 7 As 40/2010-85.
106. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 7 As 51/2010-63.
107. Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 31. 10. 1994, sp. zn. 3 Cmo 808/93.
108. Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 1. 11. 2007 sp. zn. 62 Ca 40/2007-41.

Shrnutí

Tématem této práce je analýza základních institutů spolkového práva – pojmu a názvu spolku, jeho účelu a činnosti. V úvodní části analyzuji spolkové právo v kontextu právního řádu ČR. V části týkající se názvu spolku se zabývám definicí neziskového sektoru a neziskové organizace, kde je poukázáno na nevhodnost uvedeného označení. Následuje analýza pojmu „spolek“, který je jako legislativní označení této právnické osoby zakotven v právním řádu po 64 letech. Práce se detailně zabývá problematikou tvorby názvu spolku, pobočných spolků a svazů spolků, včetně povinnosti uvedení označení právní formy.

V druhé části práce analyzuji pojmy účel a činnost spolku. Jedná se o základní pojmové prvky a charakteristické znaky spolku. Docházím k závěru, že spolek může být založen za účelem veřejně prospěšným nebo soukromě prospěšným. Občanský zákoník zakotvil nový status veřejné prospěšnosti, avšak v důsledku nepřijetí příslušného zákona nemohou právnické osoby tento status získat. Práce analyzuje dopady tohoto stavu do fungování spolků a navrhuje některá řešení.

Spolek jako typ „neziskové organizace“ nemůže být založen za účelem podnikání. To však neznamená, že by nemohl k podpoře své hlavní činnosti vykovávat vedlejší hospodářskou činnost. Dokonce pro zajištění fungování a rozvoj činnosti spolku je výkon vedlejší činnosti velmi žádoucí. Praxe přináší do této oblasti mnoho otázek, na některé z nich se tato práce snaží nalézt odpověď.

Práce přináší mnoho příkladů z praxe, na kterých jsou aplikovány obecné teoreticko-právní závěry a poznatky. Vybrané instituty jsou srovnávány s historickou právní úpravou spolkového práva. S ohledem na zjevnou inspiraci tvůrců občanského zákoníku obecným zákoníkem občanským (ABGB) je možné na stávající právní úpravu aplikovat judikaturu prvorepublikových soudů. V práci je dále použita judikatura vrcholných soudních instancí přijatá po roce 1990 v oblasti občanských sdružení, firemního práva či práva obchodních společností a družstev. Tato materie byla taktéž částečně využita při tvorbě nové právní úpravy.

Cílem práce je analyzovat základní instituty spolkového práva, poukázat na problémy, které přijetí nové právní úpravy přineslo a nastínit některá možná řešení.

Klíčová slova

Neziskový sektor; nezisková organizace; spolek; spolkové právo; název spolku; účel spolku; činnost spolku; podnikání; výdělečná činnost

Summary

The theme of this thesis is to analyze the basic institutions of law of association – the concept and the name of the association, its purpose and activities. In the introductory chapter analyzes the law of association in the context of the Czech legal order . In the part concerning the title of league deal with the definition of the non-profit sector and non-profit organizations, it is pointed out the unsuitability of that sign. Following analysis of the term „association“, which is a legislative designation of the legal person under the law of over 64 years. The work examines in detail the issue of naming the league, clubs and associations of branch associations, including the obligation laid designation of legal form.

In the second part I analyze the concepts of purpose and activities of the association. This is a basic conceptual elements and characteristics of the association. I conclude that the association may be founded for the purpose of public interest or privately beneficial. The civil code enshrined the new status of public benefit, but the consequences of not taking the relevant law legal person can not obtain this status. This thesis analyzes the impact of this in the functioning of societies and proposes some solutions.

The association as type „non-profit organization“ can not be established for business purposes. This does not mean that he could not to support its core activities to engage in secondary economic activity. Even for ensuring the functioning and development activities of the association is to exercise ancillary activities is desirable. The practice brings to this area a lot of questions, some of them, this work tries to answer.

This work brings many practical examples, which are applied to general theoretical conclusions of law and findings. Selected institutes are compared with historic legislation federal law. With regard to the obvious inspiration creators civil code, Civil Code, the general (ABGB), it is possible to apply the existing law jurisprudence pre-war courts. The work was further applied jurisprudence supreme judiciary adopted after 1990 in civic associations, corporate law and corporate law and cooperatives. This matter was also partly used in the creation of the new legislation.

The aim is to analyze the basic institutions of law of association, to point out the problems that the adoption of new legislation brought and outline some possible solutions.

Key words

Non-profit sector; non-profit organization; the association; the law of corporation; trade name of association; function of association; activity of association; business; gainful activity